

DOKUMENTI NEMAČKIH OKUPATORA

IZVEŠTAJ KOMANDIRA 1. CETE VERMANŠAFTA CELJE —
ISTOK OD 18. APRILA 1944. KO VIANDI 3. VERMANŠAFT-
-BATALJONA O BORBI PROTIV PARTIZANA NA MALOJ
GORI¹

1. alarmna četa
Celje — Istok.

Vojnik, 18 april 1944.

III Vermanšaft — bataljonu

u Celju

Izveštaj: 17. ov. m. po podne sa 60 vojnika krenuo sam u patrolu prema Frankolovu, opština Vojnik (Mala gora).

Situacija kod neprijatelja: na Maloj gori bilo je oko 80 bandita (koji su se jako utvrdili) naoružanih sa dva teška minobacača, jednim mitraljezom i dva puškomitraljeza.²

Stanje kod nas: izvršili smo napad na bande i zbacili ih sa njihovih položaja. Banditi su se povukli na greben Male gore i Stenice, prema Vitanjama. Usled mraka obustavio sam gonjenje.

Gubici: naši: 1 poginuo (Mastnak Franc).
Neprijatelja je po svoj prilici imao 4—6 poginulih i nekoliko ranjenih. Zaplenjeno: 7 ranaca i ostalo.

Štandarta Celje
primljeno 18. apr. 1944.

Komandir 1. alarmne čete

^ L 1 ^ v a l S

(Maks Kovač)
šarfirer

¹ Original na nemačkom jeziku (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 351/1.

² Verovatno se odnosi na neku od jedinica 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek«.

IZVEŠTAJ VIŠEG VODE SS I POLICIJE XVIII VOJNE
OBLASTI OD 19 APRILA 1944. O BORBI PATROLE GESTA
POA SA PARTIZANIMA KOD DESNJAKA¹

Viši vođa SS i policije
XVIII vojne oblasti
Operativni štab za borbu protiv bandi
I a

K-dno mesto, 19. april 1944.

Sledeći izveštaj o jednom dobro pripremljenom i izvršenom izviđanju dostavljam na znanje i radi korišćenja kao primer za pouku.

Po zapov. k-danta

.....
(Potpis nečitak)
kapetan Zašt. policije

Dostavljeno:

Vidi koncept.

Prepis

Izveštaj o akciji ispostave Gestapoa Ptuj.

Predmet: Borba jedne A-patrole sa banditima u blizini Desnjaka, opšt. Cazanjevci, okr. Gor. Radgona 25.3.44. oko 21,30 čas.

Da bi se što uspešnije suzbile grupe bandita koje su se u poslednje vreme više puta pojavljivale na granici okruga Ptuj — Gor. Radgona,³ 21.3.44. na ovaj teren je upućena jedna A-patrola jačine 5 ljudi koja se sastojala od 3 kriminal, službenika (A) i 2 izviđača.

A-patrola se izdavala — shodno nalogu — za banditsku grupu koja je raspršena u borbi sa ustašama i nemačkom žandarmerijom iz Strmeča (Hrvatska, preko puta Ormoža) u nedelju 19.3.44. i koja stoga traži da se priključi nekoj ovdašnjoj banditskoj grupi. Još noću 23/24.3.44. A-patrola je od zemljo-

¹ Prepis originala (pisan na mašini) u Arhivu VII u Beogradu, reg. br. 1013, k. 32 — A.

² Potpis nečitljiv.

³ Odnosi se na jedan vod boraca »Lackovog« bataljona, koji je dej-sivovao na sektoru Slovenskih Gorica (o formiranju ove jedinice vidi dok. br. 154).

radnika Lesjaka u Desnjaku saznala da kod njega često dolazi **radi** previjanja ranjeni bandit po imenu »Igo«. Isti seljak je obećao da će prekosutra uspostaviti vezu sa Igom, da bi ovaj mogao da tobožnje bandite odvede jednoj grupi bandita od 14—16 ljudi koja se nalazi u blizini, u jednom bunkeru u zemlji. Pošto je A-patrola izvestila o stanju stvari, dobila je naređenje da na sledećem sastanku od bandita Ige i seljaka sazna o položaju bunkera **i** da ih u pozitivnom slučaju uhapsi.

A-patrola je u toku noći 24/25.3.44. nastavila svoja izviđanja radi utvrđivanja tačnog položaja bunkera. Tom prilikom je utvrdila da se navodno 2 sata daleko od Desnjaka nalazi veći broj banditskih bunkera u zemlji. Stoga je A-patrola dobila dalji zadatak da izvidi ova skrovišta bandi. Na dan 25.3.44. oko 21,00 čas patrola je ponovo prolazila pored gore pomenutog seljaka **u** Desnjaku. On je izjavio da je spreman da je patrolu odvede **u** jedan vinograd, udaljen 200 m od njegove kuće, **u** kojem se u većini slučajeva mogu naći banditi. U međuvremenu su pripadnici A-patrole, koji su se nalazili na pogodnim mestima izvan kuće, primetili kako je seljakova kćerka žurno otišla u kuću suseda Magdiča iz koje se odmah zatim neki čovek izgubio **u** pravcu vinograda. Palo je u oči čudnovato ponašanje Lesjakovo, tako da su mu na putu za vinograd radi sigurnosti stavljene lisice. Posle oko 200 m hoda patrola je primetila jednog čoveka (bandita) kako stoji kraj jednog drveta. On je pozdravio iz neposredne blizine sa »Smrt fašizmu«. Odmah zatim je na A-patrolu sa više strane otvorena vatra. A-patrola, čije se naoružanje sastojalo iz 3 automata i 2 puške, prešla je **u** protivnapad. Pri tome je u mraku mogla sa sigurnošću da utvrdi da su se 4 bandita pogodoeni srušili na zemlju na kojoj su ostali da leže. Takođe je pao i u borbi pogodoen Lesjak. Posle kraće borbe dejstvom neprijateljske vatre 2 automata A-patrole bili su onesposobljeni za dejstvo. Usled ovog jakog slabljenja sopstvene vatrene moći, bacivši više bombi na neprijatelja, patrola je uvidela da treba da se povuče. Jačina bandita je ocenjena na 15 ljudi. Bili su naoružani vojničkim i lovačkim puškama i bombama. Patrola je imala 3 ranjena, od kojih dvojica lakše.

Prilikom kasnijeg pretraživanja mesta borbe nađen je mrtav poznati bandit Johan Saler, ilegalno ime »Igo« (višestruki ubica); u šumi je otkriveno više tragova krvi.

Uhapšeno je 6 osoba zbog pomaganja bandama.

šef nadleštva

Za tačnost

4

rez. v. vodn. Zašt. policije

4 Potpis nečitljiv.

IZ IZVEŠTAJA KOMANDANTA POLICIJE I SLUŽBE **BEZ**
BEDNOSTI ZA DONJU ŠTAJERSKU OD 21. APRILA 1944 O
MINERSKO-DIVERZANTSKIM AKCIJAMA NA PRUZI MA-
RIBOR — LJUBLJANA¹

Komandant policije i službe bezbednosti
za Donju Štajersku
III odeljenje
B. br. 271/44. pov.

Poverljivo!
Maribor, 21. aprila 1944.

Ispostavi službe bezbednosti Brežice
Lično SS-Hšf. Ajhelburgu oViA.

Brezice

ul. Adolfa Hitlera 39

Predmet: Izveštaj o raspoloženju i situaciji u Donjoj Šta-
jerskoj.

Veza: tekuća

Prilog: 1

U prilogu se dostavlja izveštaj o raspoloženju i situ-
aciji u Donjoj Štajerskoj.

[potpis nečitak]
SS — Šturmbanfirer

Napadi na nemačke državne železnice:

17.4.1944. oko 4.10 časova naišao je FS voz br. 1187 na 306 km, između Poljčana i Slov. Bistrice, na pruzi Zidani Most — Mari-
bor, na 2 mine.²

Lokomotiva se prevrnula preko nasipa, službena kola i jedan četvooroosovinski putnički vagon iskliznuli su iz šina i teže **su** oštećeni. Jedan drugi četvooroosovinski putnički vagon lakše je oštećen. Mašinovođa, ložač i dva pripadnika Vermahta lakše **su** povređeni. Gornji sloj teško je oštećen u dužini od 50 m. **Pruga** Laze — Beč bila je 20 časova van saobraćaja. Prevrnuta loko-
motiva morala je biti podignuta pomoću dizalice.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 157/III
- Akciju su izvele jedinice 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zi-
danšek«.

Šteta se procenjuje na oko 50.000 RM.

17.4.44. oko 7.30 časova banditi su zapalili stražarsku kućicu Renke između stanica Zagorje i Sava na pruzi Laze — Zidani Most.³ Železnički saobraćaj bio je u prekidu oko 3 časa.

19.4.1944. oko 13.35 časova na pruzi sa dva koloseka Laze — Zidani Most, između stanica Zagorje i Sava, na 387. 4 km, razorena je pruga Laze — Beč miniranjem.⁴ Lokomotiva br. 98.076 iskliznula je, niko nije povređen niti poginuo.

BR. 167

IZVOD IZ DNEVNIKA NEMAČKOG PROPAGANDNOG UREDA U RADOVLJICI O AKTIVNOSTI PARTIZANA NA SEKTORU GORENJSKE U VREMENU OD 12. DO 19. APRILA 1944. GODINE¹

Akcija bandi i suzbijanje bandi.

21. IV 1944.

12.4.44. *Šenčur, srez Kranj*, u vremenu od 21.00 — 23.00 časa jake banditske snage osule su vatru na žandarmerijsku stanicu kao i na zgradu policije. Isto-vremeno vršena su prinudna regrutovanja i pljačkanja namirnica.

Javornik, srez Radovljica, oko 23.00 časa minirana su jedna pogonska kola fabričke pruge usled čega je nastala manja materijalna šteta.²

13.4.44. *Količevo, srez Kamnik*, oko 23.00 časa banda jačine oko 1.500 ljudi opljačkala je iz fabrike hartije »Bonač« sve pogonske kaiševe kao i veće količine filca.³

Potoki, srez Jesenice, oko 21.00 čas 20 bandita odneli su 4 kazana za kuvanje iz kuhinje MSV.⁴

³ Akciju je izveo minersko-diverzantski vod Kamniško-zasavskog NOP odreda.

⁴ Vidi dok. br. 26 i 202.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 1087/1.

¹ Opširnije o tome vidi dok. br. 38 i 57.

³ Vidi dok. br. 9.

⁴ Redakcija nije uspela objasniti skraćenicu.

Jesenice, srez Radovljica, oko 11.000 čas. nepoznati banditi otvorili su vatru na **jednu** motornu dresinu žel. stanice Jesenice.

Spodnja Luša, srez Kranj, oko 50 bandita pljačkalno je namirnice od raznih posednika.

Stahovica, srez Kamnik, veći broj bandita opljačkao je iz jednog skladišta veće količine žice za struju visokog napona, ulja za podmazivanje, masti za Stauferovu mazalicu i gvožđa. Sve kuće u selu išarane su protivdržavnim parolama. U isto vreme razorena su 2 drumska mosta na putu Stahovica — Gornji Grad i izvršeno je zaprečavanje samog puta pomoću stabala.

Podhom srez Radovljica, oko 5.00 časova između Bleda i Podhoma banditi su otvorili žestoku vatru na nemačku vojnu patrolu za osiguranje pruge.⁵

14.4.44.

Zminec, srez Kranj, oko 16.30 časova jače snage bandita otvorile su žestoku vatru na jednu zasedu ispostave Skofja Loka. Posle žestokog vatreneog okršaja banditi su se povukli oko 18.30 čas.

Gozd, srez Radovljica, oko 20.00 časova sukobila se pogranična zaštita u blizini žel. stanice sa banditima, koji su posle otvaranja vatre pobjegli.

Lesce, srez Radovljica, oko 23.00 časa 7 bandita izvršili su prepad na čuvara železničke pruge, preseklili vodove i odneli telefon.⁶

Smlednik, srez Kranj, oko 18.00 časova došlo je kod Smlednika do vatreneog okršaja između poštanske pratnje autobusa i jedne jače bande pri čemu su poginula 3 iz poštanske zaštite a druga trojica ranjena. 2 bandita su ubijena a 2 zarobljena.

Sava, srez Kamnik, od 23 — 1.00 časa žestok vatrene okršaj između bandita, nemačke vojske i žandarmerije. Mi nismo imali gubitaka.

- 15.4.44. *Golnik, srez Kranj*, oko 15.00 časova jedna žandarmerijska patrola sukobila se u jednom šumarku sa 2 bandita, na koje je odmah otvorila vatru, ranila ih, ali su uspeli pobeći.
- 16.4.44. *Medvode, srez Kranj*, oko 16.00 časova oko 5 bandita pucali su na Savskom mostu na jednog nemačkog vojnika.
- Šenčur, srez Kranj*, posle žestoke borbe iskopana su u Praprotnoj Polici 3 banditska bunkera u zemlji gde su bila sklonjena 2 mrtva bandita. Zaplenjena je velika količina sanitetskog, propagandnog i kancelarijskog materijala.
- Mošnje, srez Radovljica*, oko 22.00 časa banditi su zapalili 5 seoskih imanja (ukupno 28 objekata), odakle su pre kratkog vremena iseljeni stanovnici zbog pomaganja bandama; imanja su potpuno izgorela. Cule su se i detonacije na osnovu čega se može zaključiti da je na imanjima bilo skrivene municije. Na policiju, koja je pošla na mesto događaja, otvorena je vatra ali nije bilo gubitaka.
- Bled, srez Radovljica*, oko 21.00 časa banditi su spalili skladište drva jedne pilane.
- Vinje, srez Kamnik*, oko 17.00 časova banditi u nemačkim uniformama opljačkali su poštu i slupali telefon.
- Kamnik*: oko 10.00 časova jedan bandit odneo je iz stana jednog posednika 5 lovačkih pušaka.
- Derne;*⁷ *srez Škofja Loka*, oko 4.00 časa, prilikom akcije ispostave Škofje Loke, banditi su na vod za akciju otvorili vatru sa imanja posednika Hafnera, gde su bili zanoćili. Posle odgovora na vatru banditi su naterani u bekstvo. U toku borbenih dejstava ubijen je Hafner, koji se dao u bekstvo i imanje je zapaljeno dejstvom oružja. Prilikom povratka izviđačke patrole na nju su ispred Škofje Loke banditi otvorili jaku vatru.
- 17.4.44. *Javornik, srez Radovljica*, jače banditske jedinice vršile su u toku noći prinudna regrutovanja. Istovremeno izvršen je prepad na jednog službenika ispostave koji tamo stanuje. Ovaj i još jedan

⁷ Ne nalazi se na karti 1 :100.000.

službenik otvorili su vatru pri čemu je bio ubijen jedan bandit a četvorica ranjena.

Dob, srez Kamnik, oko 17 časova došlo je do vatre-nog okršaja između 30 bandita i patrole od 7 pripadnika žandarmerijske stanice, pri čemu je ranjen jedan žandarm.

19.4.44.

Javornik, srez Radovljica, oko 7 časova banditi su otvorili vatru na patrolu od 4 stražara kod objekta Rovt. Pri tome je poginuo žandarmerijski narednik Mihael Pip i pripadnik zaštitne policije Franc Firbas.

Povije, srez Kranj; ujutro je izviđačka patrola ispostave Kranj, ojačana jednom žandarmerijskom patrolom, upala u zasedu bande jačine 80 ljudi. U borbi je poginuo kriminalistički pomoćnik Jare, pogođen sa više metaka u glavu, 2 brata kao i jedan pomoćni policajac bili su teže ranjeni. Pošto je iz jedne kuće još pružan otpor, kuća se morala zauzeti na juriš i spaliti. Banditi su imali 10 mrtvih i više ranjenih. Zaplenjeno je više pušaka, ručnih bombi i municije kao i razni kurirski materijal.

U navedenom izveštajnom periodu, prema dosadašnjim izveštajima, banditi su »prinudno regrutovali« 290 Gorenjaca muškaraca i 1 ženu, većinom vojnih obveznika, odnosno pripadnika nemačke vojske. U isto vreme vratila su se od bandita 3 prinudno regrutovana, odnosno banditi su ih pustih kao nesposobne.

IZVOD IZ OPERATIVNOG DNEVNIKA 1. ČETE 1. BATALJONA 14. SS POLICIJSKOG PUKA ZA VREME OD 16. DO 21. APRILA 1944. GODINE¹

2

16.4.44.

Radovi na bunkeru nastavljani po planu do 18.00. Dan i noć protekli bez uznemiravanja. Narednik-vodnik Bakvic izvršio kontrolu u 22.15 i 4.00 časa.

17.4.44.

Po planu nastavljani radovi na bunkeru do 18.00. Nije bilo uznemiravanja. Narednik vodnik Tomas (4. četa) izvršio kontrolu u 22.15 i 3.35 č.

18.4.44.

Po planu nastavljani radovi na bunkeru do 18.00. Oko 23.00 iz pravca Sv. Roka slaba neprijateljska vatra za uznemiravanje.³ Iz bunkera Kohlenklau je odgovoreno. U 23.15 zavladao mir. Narednik-vodnik Bengelsdorf izvršio kontrolu u 22.15 i 3.15 č. (Bormajster se vratio sa odsustva.)

19.4.44.

Radovi na bunkeru nastavljani su po planu do 18.00 časova. Oko 23.00 iz pravca Sv. Rok slaba neprijateljska vatra za uznemiravanje. Narednik-vodnik Bengelsdorf krenuo je u 6.30 sa jednim vodom i dva tenka bacača plamena za osiguranje odbrane na Sv. Roku i Borončevom Hribu. Obw.⁴ Sulc putuje na odsustvo. Noć je protekla mirno. Narednik-vodnik Trost izvršio kontrolu u 22.30 i 2.30 č. (Od 15.00 — 20.00 drugarsko veče.)

20.4.44.

Po planu nastavljani radovi na bunkeru do 18.00. Noć je protekla bez uznemiravanja. Narednik-vodnik Bakvic izvršio kontrolu u 22.30 i 2.30.

21.4.44.

Po planu su nastavljani radovi na bunkeru do 17.00 časova. Narednika-vodnika Pankova zamenio je narednik-vodnik Bakvic. Noć je protekla mirno. Narednik-vodnik Kipar izvršio kontrolu u 22.15 i 0.45 čas.

¹ Original pisan mastilom) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 163/1—I.

⁸ Prethodni deo dnevnika objavljen je u knj. 10. kao dok. br. 233, knj. 11. kao dok. br. 148, i u knj. 12. kao dok. br. 155.

³ Na dan 18. i 19. aprila 1944. posadu u Novom Mestu uznemiravale su jedinice 15. slovenačke NO brigade.

⁴ Obervahntmajster: podoficirski čin u SS jedinicama.

IZVEŠTAJ KOMANDANTA 2. BATALJONA 139 REZERV
NOG LOVAČKOG PUKA OD 23. APRILA 1944. O BORBI
PROTIV DELOVA 16. SNO BRIGADE »JANKO PREMRL
VOJKO«¹

II batalj. 139. rez. lov. puka
Komandant

K-d.no mesto, 23.4.1944

Borbeni izveštaj

II batalj. o poduhvatu protiv neprijateljskih snaga Pri **Fari**².

1.) O neprijatelju je bilo poznato da se jačim snagama utvrdio u predelu Landol — Brinje — Šmihel — Pri Fari i osim toga da brani visove koji se nalaze u severozapadnom pravcu.

2.) Delovi bataljona su imali zadatak da odbace neprijatelja iz Pri Fari i da nastupaju u pravcu Šmihela.

Jačina:	6. četa:	2 voda lovaca	_____	2:8:	74
		1 vod mitraljeza	_____	4:	32
	7. četa:	1 vod lovaca	_____	1:2:	32
		1 protivtenkov. vod		4:	23
		1 odeljenje teških minobacača	—	1:1:	12
				4:19:	173

Naoružanje: 1 protivtenkov. top kal. 5 sm
2 protivtenkov. topa kal. 3,7 sm
1 teški minobacač
4 mitraljeza

Komandant: Kapetan Keiner

3.) *Izvršenje zadatka:* Gore navedena borbena grupa iz sastava bataljona je 23.4.44. u 08.00 časova preko Hrašča odmaršovala na sev. ivicu Hrenovica. Ovde se priprema za napad na uzvišicu Pri Fari koju je branio neprijatelj jačine oko 100 ljudi sa više automatskih oruđa. Prema iskazima stanovništva u s. Pri Fari su se nalazile 1. i 2. četa brigade »Gorenske«³.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu V.M., reg. br. 31/4, k. 15.

² Vidi dok. br. 79.

³ Odnosi se na 16. slovenačku NO brigadu »Janko Premrl Vojko« (vidi dok. br. 79).

Uzvišica kod s. Pri Fari je uz podršku teškog naoružanja zauzeta na juriš, pri čemu su delovi 6. čete upotrebljavali ručne bombe. U 10,30 čas. uzvišica je bila u našim rukama, poginulo je 11 partizana, ostali su, ponevši sa sobom ranjenike, umakli ka severozapadu; jedan deo naselja je za vreme borbe izgoreo; zaplenjeno: 2 puškomitraljeza i 3 puške.

Pirlikom ovog napada ranjen je komandir voda 7. čete p. por. Cajtler.

Odmah je preduzet pokret sa opštim pravcem ka severu za Šmihel, pri čemu je 6. četa pošlo za rukom da pod zaštitom vatre teškog naoružanja proдре 2 km dalje. Pri ovom prodiranju odsečene su zaštitnice neprijatelja koji je bio u s. Pri Fari i na prelazu preko jednog mosta ubijeno još 7 partizana. Dalje prodiranje neprijatelj je sprečio sa dominirajućeg, bunkerima utvrđenog položaja na visovima zapadno od Šmihela i s obeju strana koje su bile posednute sa oko 400 ljudi, otvarajući vatru iz teškog oružja (mitraljeza, najmanje 5 minobacača). 6. četa se povukla pod berbom, pri čemu je osmotreno da su dobro usmerenom vatrom, naročito puškomitraljeza, partizanima naneti gubici. Ovde je ranjen 1 vojnik iz 6. čete. Pri likom podrške vatrom od strane našeg teškog oružja pogođen je punim pogotkom i uništen jedan neprijateljski zaklon za teški mitraljez. Osmotreno je da se poginuli i ranjeni (najmanje 5 ljudi) odnose u pozadinu. Borbena grupa je krenula preko Hrašča za Postojnu i u 17,00 čas. stigla u kasarnu.

4.) *Gubici*: Sopstveni: ranjeno 2.

Neprijateljski: izbrojano 18 poginulih,
osmotreno: 5 poginulih,
ranjeno najmanje 15,
zarobljenih nema.

5.) *Plen*:

2 laka mitralj. ital. porekla, sistem »breda«
3 puške
7 pušaka uništeno vatrom
3 puškomitralj. okvira
2 sanduka mitraljeske municije.

6.) *Iskustva*: U prostoru jug.-ist. od ogranaka Nanosa nalazi se brigada »Gorenjska«. Poginuli su imali samo nemački novac. Jačina jedne čete je 40—50 ljudi, svaka četa ima po 1 komesara koji prema iskazima stanovnika održava zborove i dobro govori nemački. Obe čete brigade se od pre tri dana na-

laze na ovom prostoru. Položaji su bili vrlo dobro postavljeni, bili su izgrađeni u vidu bunkera sa puškarnicama. Stanovanje u bivaku.

139. rez. brd. lov. puk
25. april 1944.

Zastupa komandanta
Keiner, s.r.
kapetan

188. rez. brd. div.
S molbom na znanje.

Zastupa k-danta

Otpremljeno po kuriru 26.4. ujutro.

potpukovnik

BR. 170

IZVEŠTAJ KRANJSKOG INDUSTRIJSKOG DRUŠTVA JESENICE O DIVERZANTSKIM AKCIJAMA IZVEDENIM OD 9. JANUARA DO 25. APRILA 1944. GODINE¹

*Kranjsko industrijsko društvo — Jesenice
Diverzantske akcije od 9. 1. 1944.*

Poverljivo

9. 1. 1944. izvršen je pokušaj da se uništi naša hidroelektrana »Zasip«, ali bez uspeha.² Pokušano da se miniranjem zatvarača razori cevovod. Miniranje je pro-uzrokovalo neznatne štete.
11. 1. 44 dignut je u vazduh vod visokog pritiska Javornik, usled čega je snabdevanje električnom energijom naše valjaonice u Javorniku prilično poremećeno i uređaj za grubo valjanje šipkastog čelika i limova odnosno uređaj za finije valjanje šipkastog čelika odmah prestati sa radom.⁸ Tek posle 6 dana pogoni su opet mogli da nastave sa radom.

⁴ Potpis nečitljiv.

7. 2. 44. prekinut je naš visokonaponski vod od 10.000 V naše elektrane »Dobrava — Vintgar«, obaranjem hrastova. Iste noći oboreno je 25 drvenih stubova visokonaponskog voda naše elektrane Gorje, visokonaponski i telefonski izolatori su razbijeni, a bakarne žice na više mesta presečene.⁴
9. 2. 44. dignut je u vazduh jedan gvozdjeni visokonaponski stub naše elektrane »Zasip«.⁵
Iste noći u Lescama dignuta je u vazduh glavna transformatorska stanica pokrajinske elektrane Žirovnica.⁶ Usled toga je fabrika našeg koncerna, fabrika lanaca AD u Lescama morala da obustavi proizvodnju za nekoliko dana.
25. 3. 44. dignut je u vazduh transformator u fabrici našeg koncerna, fabrici lanaca AD u Lescama, i usled toga izbio je veliki požar zbog kojeg će fabrika lanaca biti mesecima van pogona.
1. 4. 44. u noći odjeknula je snažna eksplozija u kotlarnici i turbinskoj centrali naše glavne fabrike u Jesenicama.⁷ Usled toga razbijene su cevi za dovod vode a pumpe za napajanje uređaja kotlarnice koje su tamo montirane izbačene su. Usled izlivanja vode nastala je velika poplava u prostoriji kondenzatora parnih turbina, u obližnjem skladištu elektromaterijala kao i u kanalu za šljaku kotlarnice. Voda je narasla na 2 i 1/2 m i usled toga oštećeni su svi pogonski motori kondenzacionog uređaja. Osim toga nastao je kratak spoj prilikom ukopčavanja turbogeneratora, pri čemu su parne turbine i ostali energetske pogoni prestali sa radom usled preopterećenja. Uspelo je da se stavi u pogon jedna hidroelektrana tako da se bar visoka peć i čeličana mogu snabdevati strujom. Svi ostali pogoni morah su prestati sa radom. Otprilike tek za nedelju dana pogoni će moći da nastave sa radom.
5. 3. 44. 24. 4. 1944. RLM, GL/A-W Wi 3 II Berlin W 8
8. 4. 1944. pokušali su da dignu u vazduh naš fabrički vodovod na Jesenicama koji služi za napajanje vodom našeg hidro-elektrouređaja »Sava« i za snabdevanje hladnom vodom cele fabrike. Miniranje, srećom nije uspelo i nije nastala neka naročita šteta.

⁴, ⁵ i ⁶ Vidi knj. 11, dok. br. 115.

⁷ Vidi knj. 12, dok. br. 153.

12. 4. 44. u noći banditi su zaustavili i digli u vazduh našu električnu lokomotivu na industrijskom koloseku Jesenice — Javornik.⁸
16. 4. 44. izvršen je pokušaj da se uništi glavni razvodnik vodovoda za hladnu vodu u Jesenicama. Pokušaj nije uspeo.
20. 4. 44. u 2 časa ujutro eksplodiralo je jako eksplozivno punjenje ispred zgrade naših kancelarija kod glavnog ulaza u fabriku.⁹ Atentat je verovatno bio namenjen stražari industrijske milicije koja se tamo nalazi. Nije prouzrokovana neka veća šteta osim što su poprskala prozorska stakla na obližnjim kućama.
25. 4. 44. dignut je u vazduh vod visokog pritiska Javornik,¹⁰ usled čega je naša valjaonica Javornik ostala bez ikakve pogonske snage i do popravke voda, otprilike 4 dana, neće moći da radi.

⁸ Vidi dok. br. 38, 57 i 167.

• 1 ¹⁰ Vidi dok. br. 173.

IZVEŠTAJ KOMANDANTA POLICIJE I SLUŽBE BEZBED-
NOSTI U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 27. APRILA 1944. VI-
ŠEM VOĐI SS I POLICIJE 18 VOJNE OBLASTI O SITUA-
CIJI I AKTIVNOSTI JEDINICA NOV I PO SLOVENIJE NA
SEKTORU ŠTAJERSKE¹

Komandant
policije i službe bezbednosti
u Donjoj Štajerskoj
Br. br. IV N 256/44. pov.

Maribor, 27. 4. 1944.
Tegethofštr. 32.
Tel. 20-2

Višem vođi SS-a i policije pri XVIII vojnoj oblasti
lično SS - Grupenfireru i general-ppukovniku policije

Rezeneru (Rösener)
Poverljivo

Ljubljana

Predmet: mesečni izveštaj
Veza: poznata

1.) Opšta situacija kod bandita

Taktičko povlačenje naših oružanih snaga na Istoku vešto ko-
risti neprijateljska propaganda tvrdeći da će uskoro doći čas
oslobođenja Donje Štajerske. Svuda se primećuje pojačana
aktivnost banditskih jedinica koje operišu u Donjoj Štajerskoj.
Oni nastoje da svoje jedinice nasilnom regrutacijom što više
popune. Mnogim trgovcima poslata su naređenja da »narodno-
oslobodilačku vojsku« potpomognu isporukama namirnica i
materijala. Ko sada ne uzme učešće u oslobođenju, biće kasnije
pozvan na odgovornost.

Primećuje se rastuće vojniziranje bandi. Regruti se sve češće
podvrgavaju lekarskom pregledu i nesposobni se otpuštaju.

Broj pljački i ubistava je u osetnom opadanju u odnosu na
prošli mesec, dok se broj regrutovanja gotovo udvostručio. Broj
sabotaža i paljevina je porastao.

Zbog toga se čitava situacija i dalje mora okarakterisati kao
ozbiljna.

Težišta akcija bandi nalaze se — kao i u prošlom mesecu — u
zapadnom i južnom delu Pohorja, u zapadnom delu sreza
Celje i Trbovlje i u srezu Brežice.

Pošto je krajem prošlog meseca izvršila brojna regrutovanja na prostoru istočno i jugoistočno od Pohorja, Pohorska brigada se povukla severnim pravcem preko Sedlarjevog vrha i odatle dalje severozapadnim pravcem u prostor zapadno od Sv. Primoža na Pohorju. Odatle su manje grupe bandita preduzimale ispade prema Trebljama, gde su osim prepada u cilju snabdevanja zapalili jedno imanje kao i jugoistočno od Sv. Jederti jedan privremeni most i posekli telefonske stubove u dužini od 1500 m. Zatim su se delovi bande povukli opet ka jugu prema Sedlarjevom vrhu. 9. 4. usledio je napad Pohorske brigade na područje opštine Mislinje, gde se banda ulogorila u Komisiji, odakle je preduzela pljačkaški pohod prema Mislinji i Šentilju. Pri tome je ubijena i gostioničarka Blazinšek. Reč je o majci jednog obaveštajca policije bezbednosti. Jednog brata ovog obaveštajca banditi su već ubili, dok su drugog za vreme njegove službe banditi odveli i do sada se nije vratio. Posle izvršenih prepada Pohorska brigada vratila se u Komisiju odakle je 1. bat., pod komandom poznatog Borisa Vintera, krenuo preko Planine u prostor severno od Zreča. Jedinica je sprovela pojedina regrutovanja i izvršila diverzije sekući telefonske stubove na drumu Maribor — Celje. Jedna druga grupa, jačine oko 50 ljudi, poslata je u Gorenjsku sa zadatkom da nabavi oružje i municiju. Pohorska brigada oskudeva u municiji. Uz pomoć jednog zarobljenog bandita ove jedinice postaviće se zasede, da bi se za otprilike 14 dana, kada se očekuje dolazak grupe za snabdevanje, ista uhvatila.

Ostala dva bataljona Pohorske brigade otišla su iz Komisije prema severu i logorovala su zatim u prostoru Hudi Kot, zapadno od Ribnice na Pohorju, odakle su u noći 20/21. 4. otvorila vatru na Ribnicu. Manje banditske grupe krenule su u Sv. Anton i Sv. Primož i zapalile župničke domove i školu: navodno, jer su saznali da Nemci žele tamo da organizuju uporište.

Komandant Pohorske brigade je, umesto krajem marta smenjenog Platina,² neki Lev, tačnije Godinski Andreas,³ koji je navodno pre toga bio zamenik komandanta Cankarjeve brigade. Prema izjavama zarobljenika brojno stanje Pohorske brigade za sada iznosi oko 250 ljudi. Naoružanje se navodno sastoji od 2 ili 3 minobacača, oko 15 puškomitraljeza, pušaka i ručnih bombi.

Ostaci 14. banditske divizije pokušali su naročito velikim brojem regrutovanja da nadoknade pretrpljene gubitke i da tako dokažu da razbijanje 14. banditske divizije ne odgovara stvarnom stanju. Ova jedinica pojavljuje se u mnogobrojnim prepadima u cilju snabdevanja i regrutovanja u prostoru severno

⁵ **Alojz Pacek**

³ **Andrej Cetinski**

od Šoštanja, u Belim Vodama, Zg. Razboru i Ravnama. Ona je navodno dostigla jačinu od oko 400 ljudi. Prilikom jednog vatrenog okršaja 30. 3, severno od Šoštanja kod Topolšice, ubijen je politički komesar 14. divizije po imenu Stane Dobovičnik.⁴ Kod njega je pronađen važan materijal, između ostalog izveštaj štaba o borbama 14. divizije za vreme ofanzive Trek (Treeck),⁵ jedan sa imenima vodećih plavogardista u Donjoj Štajerskoj i jedna šifra.

Iz pronađenih dokumenata vidi se dalje da se XIII brigada »Mirko Bračič«, koja je pripadala 14. banditskoj diviziji, jačine 102 čoveka — stanje 21. 3. 44 — nalazila u okolini Sv. Helene. Ova jedinica imala je štab jačine 15, 1. bataljon od 50 i 2. bataljon od 37 ljudi. Naoružanje se prema zabeleškama sastoji od 42 puške, 4 puškomitraljeza, 3 tankete, i putničkog automobila, 1 motocikla i 1 aviona.⁶ Dalje poseduje navodno 5 sanduka sa 250 kg eksploziva. Posle ofanzive, pošto se 14. divizija izvukla u Korušku, opet se vratila sa većim brojem odvedenih rudara u prostor Bele Vode.

Osim pojačanog regrutovanja u prostoru severno i istočno od Mozirja, kao i na području opštine Rečica ob Savinji, gde je samo u roku od 3 dana regrutovano 79 ljudi, 14. divizija izvršila je prepad na putnički voz Celje — Dravograd kod stanice Paška Vas, opština Šmartno ob Paki, srez Celje, i tom prilikom opljačkala više putnika i odvela 4 nemačka vojnika koji su bili na odsustvu. 6 vagona su zapalili. Osim toga razorili su fabriku sanduka u Nazarju, opština Rečica.

6. štajerska udarna brigada, koja se naziva i brigada »Slavko Slander« — operiše kao i do sada na području Menine planine. Ona se kretala naizmenično po Gorenjskoj i Donjoj Štajerskoj na području prevoja Črnelec. Ona je zatvorila put preko Crneleca ka Kamniku. Uskoro svi pripadnici ove bande treba da budu snabdeveni legitimacijama, slično kao oni u policiji ili vojsci. Najpre će biti ovim legitimacijama snabdeveni kuriri i terenski radnici. Ove legitimacije treba da osiguraju od lažnih bandita. Rukovodstvo ove banditske jedinice smatra za potrebno da se osigura. Tako je, na primer, naređeno da osim kuvara i komandanta nema pravo pristupa u kuhinju čak ni sanitetsko osoblje i kuriri da bi se sprečila mogućnost trovanja hrane. U vezi sa ovim javljeno je da se na području Tirske planine, severno od Ljubna, nalaze neke divlje banditske grupe, koje nemaju nikakve veze sa Titovim bandama, odnosno da ih ne

⁴ Stane Dobovičnik poginuo je 27. marta 1944. kod Topolšice.

⁵ Vidi knj. 12, dok. br. 8.

⁶ Podaci o naoružanju nisu tačni, jer brigada u to vreme nije raspolagala tanketama, motorizacijom i avionima.

priznaju. Uspelo je već da se preko terenskih radnika stupi u vezu sa jednom od ovih grupa da bi se privukle na saradnju Slanderova brigada sastoji se iz 3 bataljona; svaki bataljori raspolaže jednom pisaćom mašinom i jednim pečatom. Formacija Šlanderove brigade je prema izjavama zarobljenika za sada sledeća:

Komandant brigade:	Simon ⁷
Komesar brigade:	Jankopič
Komandant 1. bataljona:	nepoznat bivši komandant Džek ⁸ poginuo prilikom prepada na žand. stanicu Motnik
Komandant 2. bataljona	Mirko ⁹
Komesar 2. bataljona:	Iztok, ¹⁰ ranjen je prilikom prepada na kamione u Lukovici
Zamenik komandanta:	Boro ¹¹
Komesar:	Wojtek ^{1s}
Intendant:	Dan
Komandir 1. čete:	Zdenko
Komandir 2. čete:	Moni
Komandir 3. čete:	Darko
Do sada je poznat samo komesar 3. čete:	Sava ^{1s}

Naoružanje 1. bataljona sastoji se iz: 5 mitraljeza raznih modela 9 automata raznih modela, 3 laka minobacača.

Sve partizanke nose pištolje. I štab je naoružan samo pištoljima. Mitraljesci su takođe naoružani pištoljima a ostali banditi puškama i karabinima raznih modela. Drugi i treći bataljon imaju isto naoružanje, sem što 3 bataljon ima jedan zaplenjeni teški minobacač. Prema novoj formaciji u svakom bataljonu mogu da budu samo 3 partizanke, one vrše dužnost bolničarki u srežu Trbovlje pojavile su se u toku meseca, za koje se podnosi izveštaj, terenske čete.¹⁴ Jedna od njih jačine 20 ljudi nalazi se pod komandom bandita Džeka i operiše pretežno u prostoru severno od Zagorja. Terenske čete banditi su formirali da bi se u većoj

7 Janko Sekirnik (Simon Jankovič). O stvarnom sastavu Štaba 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Šlander« vidi dok. br. 8.

8 Rudi Karat

• Mirko Jerman

10 Peter Mendaš

11 Dušan Rebolj

« Jože Babič

12 Savo Vizjak

14 Odnosi se na jedinice Kamniško-zasavskog NOP odreda, na minerski vod 4. operativne zone Slovenije i na jedinice VOS-a za severnu Sloveniju.

meri mogla sprovesti prinudna regrutovanja. Druga četa nalazi se zapadno od Zagorja i zatvara prilazne puteve za rudnike Kisovec i Zagorje. Pošto većina rudara stanuje na zapadnom području Trbovlja, zbog toga se i težište odvođenja nalazi u tom prostoru. U blizini Kandrša, Gorenjska, nalazi se jedan sabirni logor u kome se vrši pregled prinudno regrutovanih i posle toga upućuju se dalje u Dolenjsku na vojnu obuku. Druga četa je jačine oko 60 ljudi i raspolaže sa 3 puškomitraljeza, više automata i puškama. Dužnost lekara vrši Sergej Krajger koji je pobjegao iz Hrastnika.¹⁵ Druga grupa zapalila je 17. 4. pomoćnu stanicu Renke između žel. stanica Zagorje i Sava i odvela 12 radnika za opravku pruge nemačkih željeznica. Naročitu aktivnost razvila je u mesecu za koji se podnosi izveštaj minerska jedinica koja se nalazi pod komandom bandita Krautbergera.¹⁶ Osim dizanja u vazduh železničke pruge između Zagorja i Save razrušen je transportni, kompresioni i pumpni uređaj pogona Kisovec EV-Jug, Zagorje. Komandu nad banditskom grupom koja dejstvuje na području Kala, opština Hrastnik, kojom je do sada komandovao terenski radnik Ribič,¹⁷ preuzeo je sada bandit Maks, tačnije Maks Jakopič. Grupa je jaka oko 30 ljudi i osim prepada radi snabdevanja digla je u vazduh železničku prugu Zidani Most — Hrastnik kao i vodove visokog napona. U tu svrhu formirano je minersko odeljenje od 6 ljudi a njihov komandir je bandit Kupee Rok. Prilikom upada na područje opštine Trbovlje ova grupa je vršila i prinudna regrutovanja. U severozapadnom delu sreza Celje na prostoru Solčava pojavljuju se, kako je već prošlog meseca javljeno, delovi jedne banditske jedinice koji sa područja Koruške povremeno upadaju u Donju Štajersku.¹⁸ U srezu Brežice operiše Kozjanski bataljon, koji je formiran sredinom prošlog meseca. Za komandanta bataljona određen je Marijan Jerin, koji je sa jednom jedinicom 14. banditske divizije došao u Donju Štajersku. On je iz Štora kod Celja, bivši jugoslovenski učitelj, i posle priključenja Donje Štajerske Rajhu bio je železnički činovnik u Sevnici. Pre hapšenja, zbog aktivnosti u OF pobjegao je u jesen 1942. u Hrvatsku. Dosadašnji komandant bataljona Rožman¹⁹ naime novan je za njegovog zamenika. Rožman je navodno 10. 4. krenuo sa jednim vodom Kozjanske jedinice u Hrvatsku da bi tamo primio oružje i municiju. Isto kao i Pohorska brigada, i Kozjan-

¹⁵ Podatak nije tačan. Sergej Krajger tada se nalazio na dužnosti sekretara PK KPS za Štajersku.

¹⁶ Karei Krautberger

¹⁷ Lcžze Ribič

ski bataljon oskudeva u municiji. Pregovori o formiranju Kozjanskog bataljona vođeni su od 16. do 19. 3. 44. u šumariji kod Ložica, opština Senovo. Prilikom pregovora izgleda da je došlo do većih razmimoilaženja u gledištima između komandanta bataljona Jerin Marijana i njegovog zamenika Rožmana, pošto je Rožman, kako stoji u dopisu bataljona Štabu 4. operativne zone, dobrovoljno istupio iz OK i preuzeo komandu nad jednom jedinicom. Isto tako istupio je iz OK i zamenik komesara Miha.

Formacija Kozjanskog bataljona:

Štab bataljona

1, 2. i 3. četa, svaka jačine 60 ljudi

Načelnik štaba: Marijan Jerin

Politkomesar: do sada Kostenc Johan, nadimak Ciril, ubijen u borbi 24. 3. 44. kod Raštanja.

Komandir 1. čete: Rožman Johan, zvani Janez

Komandir 2. čete: Zumrak Jožef

Komandir 3. čete: Deržič Jožef

Obaveštajci: Agrež Ivan »Brko«, »Tarzan«, »Leno«

Kod 2. i 3. čete nalazi se 5 brdskih lovaca, 2 lovca tenkova i 5 — 6 pripadnika Vermanšafta.

Od grupa terenskih radnika koje operišu u Donjoj Štajerskoj treba pomenuti Cilenškovu grupu²⁰ koja se pojavljuje na području Zabukovica — Gozdnik i dolini Rečice, zapadno od Celja, i grupu Ela Letonja²¹ koja se pojavljuje na području severno od Mozirja do Šoštanja. Oni su, kao i do sada, i u periodu mesečnog izveštaja vršili prepade radi snabdevanja i prinudna regrutovanja.

Manji pljačkaški napadi uznemiravaju područje sreza Ptuj. Oni se pretežno izvode u Slovenskim Goricama i u opštini Cezanjenci u srezu Gornja Radgona.²² Gotovo isključivo je reč o vojnim beguncima koji se kriju u podzemnim bunkerima. Zbog ličnih razmirica ove grupe su se raspale, neprijateljski su raspoložene jedne prema drugima i napadaju jedne druge. Dok su ranije ove grupe vršile obiman dotur Pohorskoj brigadi, u poslednje vreme to je izostalo. Uspešnim akcijama, pri čemu je više bunkera likvidirano, prekinuta je postojeća veza sa Dolenjskom. Raspoloženje bandita poraslo je sa nastupajućim lepim danima. Velika većina njih je ubeđena da će Nemačka izgubiti rat. Ipak

²⁰ Rudi Cilenšek

²¹ Ela Letonja Atena

- Akcije su izvodile patrole 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek« i jedinice »Lackove čete« (vidi dok. br. 8, 154 i 165)

svaki neuspeh Crvene armije — kao pre kratkog vremena zadobijanje prostora u centralnom delu Istočnog fronta — štetno se odražava na njihovo raspoloženje i držanje.

2.) *Zadržavanje bandita.*

Prvi bataljon Pohorske brigade treba da se sada nalazi u Zrečama na području Planina, a ostala dva²³ bataljona na prostoru Sv. Primož na Pohorju.

Ostaci 14. divizije pojavili su se poslednji put na području Mozirskih planina na prostoru Bele Vode, dok. 13. brigada treba da ima svoje boravište na prostoru Šentvid nad Valdekom. Šesta štajerska brigada nema stalna mesta boravka. Ona se pojavljuje u srezu Celje zapadno od Gornjeg Grada i na području Črneleca. Posle toga odlazi u Gorenjsku²⁴ i ponovo se vraća u Donju Štajersku. Grupa iz Rečice ima svoju bazu delom u srezu Trbovlje a delom u srezu Celje.

Kozjanski bataljon nalazi se kao i pre na području Bohor — Oslica — Pavlova Vas. Stalno menja svoje boravište.

U srezu Ptuj nalaze se, kao na Dravskom polju, vojni begunci u podzemnim bunkerima.

3.) *Aktivnost OF.*

Aktivnost slovenačke OF u izveštajnom periodu i dalje je u velikom porastu. Njeno suzbijanje je dovelo do većih uspeha. Tako je uspelo da se ubacivanjem agenata likvidira rejonski odbor OF za Maribor i da se pohapsi 55 lica, naročito rukovodilaca. Među uhapšenima nalazi se npr. rejonski sekretar za rejon Maribor Hans Buđa, kancelarijski službenik u Mariboru, ilegalno ime »Slavko«, član sreskog odbora OF učiteljica Pavla Delak iz Maribora, učiteljica Ema Grbec, ilegalno ime »Dana«, iz Maribora, koja je takođe bila član sreskog odbora i rukovodila tehnikom, kao i više lekara, jedan inženjer, rukovodeći službenici jedne komunalne uprave i javnih službi i ugledni trgovci, koji su OF i bandite izdašno pomagali. Tako je samo lekar opšte prakse dr Fras²³ iz Maribora u kratkom roku priložio OF iznos od 6.500 RM, koji je bio namenjen porodicama bandita. On je osim toga poslao banditima veliku količinu sanitetskog materijala i lekova. Jedan drugi lekar izlečio je banditske kurire i isto tako priložio veću sumu novaca. Jedan šofer ovdašnje ustanove prenosio je vesti i sreskom odboru OF dao imena pripadnika ustanove za likvidiranje.

²³ U to vreme 11. slovenačka NO brigada »Miloš Zidanšek« imala je samo dva bataljona (vidi dok. br. 8).

²⁴ Odnosi se na predeo oko Kamnika.

Predstoje dalja hapšenja intelektualaca pripadnika OF. Ubacivanjem agenata bilo je takođe omogućeno stalno hapšenje novih bandita koji su regrutovani u Mariboru i koji je trebalo da budu upućeni u Kozjanski bataljon, preko jedne javke za bandite. Ova javka omogućila je zaplenu velike količine sanitetskog materijala i drugih stvari potrebnih banditima.

Korišćenje saslušanja dovelo je do hvatanja veze sa funkcionerima OF u Beču, Leobenu i Kapfenbergu. U Belerovim fabrikama u K. trebalo je da se 100 radnika priključe hrvatskoj banditskoj diviziji na granici Rajha. Trebalo je da oni samo sačekaju prebacivanje preko u tu svrhu uređene javke. Dalje je uhvaćena veza sa tek formiranom organizacijom OF u Sv. Lenartu i Slov. Goricama, srez Ptuj. Ovdje je banditski komandant Druško imao zadatak da formira jednu bandu i da tamošnje seljake u duhu OF mobilise za »predstojeće narodno oslobođenje«. Druško koji je begunac, kao i jedan drugi funkcioner OF, bili su prilikom hapšenja posle ogorčenog otpora ubijeni. Pri tome zaplenjene su 3 puške, 5 pištolja i 400 metaka. Počelo je čišćenje ove organizacije. Organizacija OF u Slovenskim Goricama, koja je jako desetkovana, razvila je naročitu aktivnost. Njeno suzbijanje bilo je uspešno. Uhapšena su 102 lica, među kojima i jedan žand. narednik.

Organizacija OF u srezu Brežice naročito je došla do izražaja u vrbovanju za bandite vojnih begunaca i nemačkih vojnika na odsustvu. Njena organizacija biće uskoro likvidirana.

Više obaveštajnih centara koje su banditi formirali u opštini Zagorje likvidirani su, ostali se nalaze pod prismotrom. Opštinski odbor za područje Zagorja je razbijen. Prilikom likvidacije jedne banditske javke na Sv. Planini, opština Trbovlje, ubijen je u bekstvu jedan posednik. Uspostavljena je veza sa dva terenska rukovodioca; u izgledu je uspeh. U periodu za koji se podnosi izveštaj u Donjoj Štajerskoj uhapšeno je ukupno **167** osoba zbog pripadnosti OF ili zbog potpomaganja bandita.

Uopšte uzev mora se priznati da pojačana aktivnost bandi u saradnji sa rastućom propagandnom aktivnošću OF sve više utiče na stanovništvo i ono htelo ne htelo potpada pod njihov uticaj. U pojedinim mestima stanovništvo je već tako zaplašeno da uopšte ne prijavljuje ili kasnije prijavljuje pojavu bandita, jer se plaše njihove osvete.

4. Naša aktivnost

Stalnim sprovođenjem izviđačkih akcija osmotreni su i praćeni pokreti bandita, tako da se stvorila baza za akciju jedinica. Banditi su imali gubitaka u poginulim i zarobljenim. Otkriveno je i likvidirano mnogo bunkera u zemlji, naročito u srezovima Celje, Brežice i Ptuj. Kozjanski bataljon izgubio je jedan sani-

tetski bunker, dva bunkera za spavanje kao i više logora. Obaveštajna centrala je likvidirana i pri tome su uhapšene 4 osobe. Pomoću jednog izviđača pronađeno je u Hrastju kod Žusma, srez Brežice, jedno skladište municije, koje je u svoje vreme osnovala 14. banditska divizija i koje su posle nestašice municije banditi već više puta uzaludno tražili. Tom prilikom zaplenjeno je 1900 puščanih metaka.

Više akcija žandarmerije, zaštitne policije, vojske i Vermanšafta, SS-ovaca i carinske zaštite, uz učešće policije bezbednosti, naneli su banditima dalje osetne gubitke. Isto tako više izviđačkih patrola policije bezbednosti imalo je vatrene okršaje sa banditima, pri čemu je više bandita ubijeno, odnosno zarobljeno.

Nepopustljiv stav prema traženju 6. štajerske brigade, a što je spomenuto u izveštaju za prošli mesec, da se u zamenu za odvedene dve ćerke predsednika opštine Haudeka puste na slobodu 10 zarobljenih bandita, među kojima i 2 funkcionera, doveo je do puštanja na slobodu Haudekovih bez protivusluge. 5. 4. likvidiran je jedan banditski bunker u Staroj Cesti kod Cezanjevca, srez Ptuj, pri čemu su 4 bandita zarobljena a jedan ubijen. Jedan drugi banditski bunker otkriven je u opštini Tomaž pri Ormožu, srez Ptuj, i u njemu uhapšeno 3 bandita. U ovoj okolini pronađena su i porušena još 2 napuštena podzemna bunkera.

5. Statistika.

a) Sabotaže. —

2. 4. 44. U parnom mlinu firme Kac u Šmartnom pri Slovenj-Gradecu, srez Maribor, banditi su onesposobili regulator turbine i isekli 4 pogonska kaiša.²⁶
3. 4. 44. Oko 150 bandita zapalili su zamak Galenhofen u Legenu,²⁷ opština Šmartno pri Slovenj-Gradecu, srez Maribor. Veći deo zamka je izgoreo. U Trobljama, opština Slov. Gradec, banditi su zapalili jedno seosko imanje i ubili 4 goveda. U električnoj centrali Troblje ukrali su jedan pogonski kaiš a jedan isekli.²⁸ Ispred fabrike cementa u Trbovlju zapaljena je jedna vagona cerada. Vatra je blagovremeno primećena i ugašena. Nije prouzrokovana veća materijalna šteta. U isto vreme u zgradi železničke stanice u Trbovljama, u sobi u kojoj je bila smeštena stara hartija, podmetnut je požar.

2« i 2» Akcije je izvela 11. slovenačka NO brigada »Miloš Zidanšek« (vidi dok. br. 9).

4. 4. 44. Jedna veća banditska grupa zapalila je u noći 3/4. 4. 44. privremeni most preko potoka Mislinja kod Sv. Jederti,²⁹ opština Pameče, srez Maribor. Most je potpuno izgoreo. Jugoistočno od železničke stanice Sv. Jederti dignute su železničke šine u dužini od 720 m. Svi telefonski stubovi na ovoj pruzi u dužini od 1.5 km posečeni su. Zgrada uoprišta carinske zaštite u dolini Mirne, srez Brežice, izgorela je prilikom jednog napada bandita.³⁰

Oko 23.50 časova na pruzi Zagreb — Beč iskliznula je iz šina lokomotiva brzog voza 186, pošto je naišla na minu između žel. stanice Laško i Rim. Toplice kod 360. 2 km.³¹ Od putnika niko nije bio povređen.

Oko 01.00 na pruzi Beograd — Beč, oko 1 km severozapadno od žel. stanice Breg, opština Zidani Most, srez Trbovlje, kod 495,5 km naišao je na minu voz br. 1187, sa vojnicima koi odlaze na odsustvo.³² Tri vagona su iskliznula. Iščupan je deo desne šine u dužini od 2.50 m.

5. 4. 44. U noći 4/5. 4. 44. banditi su u Slivnici kod Maribora, srez Maribor, presekli telefonski vod, koji od puta vodi do žandarmerijske stanice.

6. 4. 44. Prilikom jednog pljačkaškog pohoda 9 bandita su u Kotredežu, opština Zagorje, srez Trbovlje, zapalili jedan automobil.

Jedan pripadnik industrijske milicije, koji je zaposlen u fabrici avionskih motora u Maribor—Tenznu, bacio je sa' svojih kola 6. 4. 44, prilikom vazdušne uzbune, teret od 495 kugličnih ležaja, usled čega je veći broj postao neupotrebljiv.

9. 4. 44. U 01.45 časova na pruzi Zidani Most — Dobova, između žel. stanice Breg i Sevnica, na 8.34 km, putnički voz 13.599 naišao je na minu. Iščupan je jedan komad šine dužine 1 m. Lokomotiva je sa prvom osovinom iskliznula iz šina. Nije bilo povređenih.

³⁰ Akciju je izveo Dolenjski NOP odred u Dolu kod Tržišča (vidi knj. 12, dok. br. 103).

³¹ Akciju je izveo Kamniško-zasavski NOP odred (vidi knj. 12, dok. br. 111).

³² Akciju je izveo Kamniško-zasavski NOP odred (vidi knj. 12, dok. br. 111).

11. 4. 44. Prilikom jednog prepada na graničnu karaulu Turški Vrh, opština Zavrč, srez Ptuj, banditi su uništili telefonski vod i postavili drumske prepreke.
12. 4. 44. 60 bandita je miniralo jedan mali most kod Stangroba, opština Gornji Grad, srez Celje, i pomoću 70 oborenih stabala postavili drumske prepreke.
14. 4. 44. Nepoznati broj bandita prestrugao je u Vrhama, opština Slovenj-Gradec, srez Maribor, 3 stuba visokonaponskog voda Slovenj-Gradec — Kotlje — Guštanj, usled čega je nastao prekid u snabdevanju strujom.
15. 4. 44. U noći 14/15. 4. 44. banditi su u Letušu, opština Vransko, srez Celje, presekli 2 telefonska stuba.
16. 4. 44. 4 bandita upala su u 21.25 čas u zgradu žel. stanice Šmartno ob Paki, srez Celje, i porazbijali sve telefonske aparate.
U 10.00 časova veći broj bandita na putu Ljubno — Luče oborio je više telefonskih stubova, usled toga je nastao prekid telefonske veze.
17. 4. 44. U 04.30 čas. na pruzi Maribor — Celje pred tunelom Križni Vrh naišao je na minu voz DmW br. 1187 kod 565,4 km. 2 vagona iskliznula iz šina, 2 osobe lakše povređene. U noći 16/17. 4. 44. oko 21.30 časa oko 50 bandita upali su u rudnik Liboje kod Zabukovice, opština Prebold, srez Celje, i uništili pogonske uređaje. Sahtovski toranj je spaljen. Banda jačine 80 ljudi spalila je na pruzi Zagorje — Sava signalnu kućicu Renka i odvela 10 ljudi.
18. 4. 44. Više bandita presekli su 15 telefonskih stubova na putu Ljubno — Luče.
19. 4. 44. U noći 18/19. 4. 44. jedna veća banditska grupa preseklala je na državnom putu Maribor — Celje u selu Ziče, opština Slov. Konjice, srez Maribor, 30 duplih telefonskih stubova. Osim toga zapalila je dva motocikla.
U 13.35 čas. između žel. stanice Zagorje i Sava na 387.4 km, porušena je pruga Laze — Beč. Lokalni voz 98076 iskliznuo je iz šina. Niko nije bio povređen.
20. 4. 44. 5 do 6 bandita zapalili su u 22.30 časa u Pesju, opština Velenje, srez Celje, jednu pilanu i skladište drva.

21. 4. 44. Banditske grupe od 8 — 15 ljudi zapalile su u noći 20/21. 4. 44. župničke domove i školske zgrade u Sv. Antonu i Sv. Primožu na Pohorju, opština Vuhred i Vuzenica, srez Maribor.
U Lepoj Njivi, opština Mozirje, srez Celje, banditi su zapalili školu.
25. 4. 44. U 6.30 čas. banda jačine oko 100 ljudi zaustavila je putnički voz Celje — Dravograd između stanice Velenje — Mislinja ispred tunela Huda Luknja, zapalila ga i bez vozovođe otisnula u pravcu Velenja.³³

b) Krivična dela bandita.

U vremenu od 1. 4. 44. do zaključno 25. 4. 44. banditi su u južnoj Štajerskoj izvršili sledeće prepade i nasilja:

- 350 pljačkaških prepada
- 12 ubistava
- 3 pokušaja ubistva
- 385 regrutovanja, od kojih 25 pripadnika vojske
- 33 regrutovana su se vratila
- 5 pokušaja odvođenja
- 36 sabotaža i paljevina.

Osim toga banditima je palo u ruke:

- 37 vatrogasnih bluza, kao i 15 pantalona i kapa,
- 6 vermanšaftskih uniformi,
- 13 vojnih uniformi,
- 1 policijska uniforma,
- 2 uniforme Hitlerove omlad. organizacije,
- 12 lovačkih pušaka,
- 12 pušaka,
- 6 revolvera,
- 6 ručnih bombi,
- 2 dvogleda,
- 4 pisaće mašine i
- 4 radio-aparata.

Opljačkano stoke:

- 19 konja,
- 41 goveče,
- 18 svinja,
- 17 ovaca i
- 16 teladi.

Sopstveni gubici:

Koliko je ovde poznato, jedinice Policije bezbednosti, Zaštitne policije, žandarmerije, Vermanšafta i Šumske zaštite zajedno imale su sledeće gubitke:

poginulih: 17; ranjenih: 20; nestalih: ./.

Gubici neprijatelja:

ubijeno: 48; zarobljeno: 42.

Broj ranjenih bandita nije poznat,

Uhapšeno je 167 osoba zbog pripadnosti OF i zbog pomaganja banditima. —

Plen:

- 3 konja
- 2 vola
- 1 minobacač
- 1 automat
- 1 puškomitraljez
- 4 puške
- 1 ranac
- 1.900 metaka mitraljeske i puščane municije
- 1 padobran
- 2 kravlje kože
- 1 mitraljesko postolje.

6.) Situacija u graničnom prostoru

a) *Mađarske*

Situacija se prema izveštaju za mesec mart nije izmenila. Bande, kao i pre, imaju povremeno vezu iz Donje Štajerske sa Prekomurjem, gde takođe treba da postoje podzemni bunker. —

b) *Hrvatska i Italija*

Situacija na nemačko-hrvatskom i nemačko-italijanskom graničnom pojasu je kao i pre vrlo nesigurna. U više slučajeva upali su banditi iz Hrvatske na područje Donje Štajerske. Jednom prilikom odvedeno je 6 stanovnika kao protivmera hapšenju 6 Hrvata, zbog sumnje da pripadaju banditima. Ovoj šestorici odvedenih ipak je uspelo da pobegnu i da se vrate nazad. U noći 10/11. 4. veći broj hrvatskih bandita izvršio je prepad na graničnu karaulu Turški vrh, opština Zavrč, srez Ptuj. Posada granične karaule, jačine 12 ljudi, odbila je oštar napad bez sopstvenih gubitaka. Područje Haloza, na hrvatskoj strani, preplavljeno je banditima. Na prostoru zapadno od Varaždina, prema izveštajima poverenika, nalazi se 2—3000 bandita, koji takođe predstavljaju stalnu opasnost za područje Rajha. Mora se računati s tim da će banditske jedinice, jače nego do sada, pokušati prodor na području Rajha. Pronose se

glasovi da banditske jedinice, koje operišu u Hrvatskoj, imaju zadatak da upadnu u Mađarsku, da bi prodrle u pravcu Istočnom fronta.

Prema izveštajima poverenika, ustaše ne uživaju veliko poverenje stanovništva, jer ne mogu uspostaviti red. Nedostaje jedna organizacija kao Štajerski domovinski savez. Italijanskim graničnim prostorom gotovo isključivo gospodare banditi. Novo formiranje 15. banditske divizije treba da je završeno. Ona treba da ima oko 4 — 5000 ljudi i da je naoružana italijanskim tenkovima, topovima, protivoklopnim oruđima i minobacačima. Treba svakog dana računati sa upadom jačih snaga i sa ove strane. Predviđa se prodor u rudarsku oblast Trbovlje i Zagorja da bi se uništila postojeća okna.

Situacija na graničnom prostoru zahteva svakako kritičko posmatranje da bi se izbegla iznenađenja.

Potpisao Fogt
SS-Sturmbanfirer

Overava zbog odsutnosti
komandanta
Nibaum
SS-Untersturmfirer
i kriminalni komesar
S. R.

IZVOD IZ IZVEŠTAJA KOMANDANTA POLICIJE I SLU-
ŽBE BEZBEDNOSTI DONJE ŠTAJERSKE OD 28. APRILA
1944. ISPOSTAVI SLUŽBE BEZBEDNOSTI BREŽICE O SITU-
ACIJI I AKTIVNOSTI JEDINICA NOV I PO SLOVENIJE NA
SEKTORU ŠTAJERSKE¹

Komandant policije i službe bezbednosti
u Donjoj Štajerskoj
III odeljenje
B. br. 281/44. pov.

Poverljivo!
Maribor, 28. aprila 1944.

Ispostavi službe bezbednosti Brežice
lično SS-hauptšarfireru Ajhelburgu oViA

Brezice

Ul. Adolfa Hitlera 39

Predmet• Izveštaj o raspoloženju i situaciji u Donjoj Štajerskoj

Veza: tekuća

Prilog: 1

U prilogu se dostavlja izveštaj o raspoloženju i situaciji u Do-
njoj Štajerskoj.

(Potpis nečitak)

SS — untersturmfirer

2. *Problem bande u Donjoj Štajerskoj*, ponovnim prepadima na
putničke vozove u protekloj poslednjoj sedmici, iznenada je
izbio u prvi plan opšteg interesovanja.

Naročito prepad na jedan autobus nemačkih železnica 24. 4. u
okolini Šentvida, kao i prepad na jedan putnički voz 25. 4. u
istoj okolini, izazvali su prilično uzbuđenje kod stanovništva.²
Prepad na putnički voz izvršilo je oko 100 bandita. Voz je
zaustavljen mitraljeskom vatrom i velikim kamenjem postav-
ljenim na šine. Odvedeno je 9 službenika nemačkih železnica
i oko 20 do 25 putnika. Voz je zapaljen i otisnut u pravcu
Velenja.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 157/III.
Redakcija je sa tri tačke označila deo teksta koji je izostavila zbog toga
ito ne sadrži značajnije istorijske podatke.

² i ⁸ Vidi dok. br. 32.

Na autobus je takođe otvorena vatra. Više osoba je povređeno među kojima i jedno dete od godinu i po dana. Šofer autobusa trebalo je da bude streljan, ali na njegovu molbu odustalo se od toga. Kola su polivena uljem i zapaljena i potpuno su izgorela. Odveden je jedan nemački vojnik na odsustvu, koji se nalazio među putnicima.

Zandarmerijski vod za akciju, koji je upućen iz Maribora, naišao je 25. 4. oko 15 čas. kod Šentvida na jake snage bandita koje su u Šentvidu na seoskim imanjima i na okolnim visovima zauzele položaje.³ Banditi su na vod za akciju otvorili vatru iz oko 15 automatskih oruđa, među kojima je bilo i nekoliko mitraljeza. Protiv voda za akciju upotrebljeni su i minobacači. U toku dvočasovne borbe oko 500 bandita, koji su vršili napad uspeali su da opkole vod za akciju. Pošto je pretila opasnost da nestane municija, vodu za akciju preostala je još samo mogućnost da se probije prema vodu za akciju iz Slovenj-Gradeca, koji je u međuvremenu stigao. Posle prethodno uspostavljenog dođira sa ovim, uspeo je proboj i vod za akciju iz Maribora mogao je da se oslobodi iz obruča bez gubitaka.

U poslednje vreme bande su na pruži Celje — Dravograd izvršile prepade na još 5 putničkih vozova koje su opljačkale i zapalile. Izvestan broj putnika je odveden, a ostali, pošto su saslušah politički govor komandanta bandita, pušteni su.

Dalje, prepadi su naročito deprimirajuće delovali na putnike zbog toga što su banditi prilikom svakog prepada otprilike stalno govorili: »Gde su Nemci da vas brane?« Pošto je svaki put izgoreo veći broj putničkih vagona, i materijalna šteta je prilična.

Zatim, priličan broj skretnica je uništen i izvršena su miniranja pruge.

Osim toga, usled akcija bandi dva rudnika su obustavila rad. Uređaj za vađenje uglja kod Arje Vasi je u tolikoj meri oštećen da je vađenje uglja, čiji je dnevni kop iznosio 120 t, moralo biti obustavljeno.

U nastavku se daje prevod jednog letka na slovenačkom jeziku koji nosi datum 1. april 1944. ali koji je verovatno tek poslednjih dana razdeljen:

4

³ Vidi dok. br. 35, 58 i 163.

⁴ Izostavljeni tekst se odnosi na letak kojim Štab 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander* poziva civilno stanovništvo da ne saraduje sa okupatorom i da napusti svoja radna mesta. U letku se takođe zabranjuje saobraćaj svim vozilima, kao i opravka porušenih komunikacija. Ostali deo izostavljenog teksta odnosi se na razne prehrabne akcije i na mobilizaciju 13 lica.

Osim toga veliko uzbuđenje izazvalo je osetno povećanje prinudnih regrutovanja, pri čemu ostaje nejasno koliki je procent Donjih Stajeraca koji dobrovoljno odlaze banditima. Na primer, u Laskom je utvrđeno da je jedan fabrički milicioner prešao banditima ponevši sobom oružje i municiju. Osim toga, poslednje nedelje iz Laškog je 7 osoba dobrovoljno otišlo u šumu.

Pored ostalog prijavljena su sledeća prinudna regrutovanja:

21. 4. 1944. više banditskih grupa u jačini od 10 do 15 ljudi zapalilo je školu u opštini Lepe Njive i *odvelo jednog posednika*. Opljačkale su namirnice i odeću.

21.4.1944. došlo je 80 — 100 bandita u opštinu Mozirje. Oni su prinudno regrutovali 4 *lica*. Istoga dana 40 do 50 bandita odveli su iz jednog drugog sela opštine jednog posednika i opljačkali namirnice.

21. 4. 1944. 200 do 300 bandita odveli su iz 11 sela opštine Rečica ob Savinji ukupno 39 ljudi, gotovo sve one koji su se pripremili za 4. alarmnu četu Vermanšafta. Osim toga izvršen je prepad na fabriku sanduka Nazarje, demolirali su kancelariju i stražarnicu i onesposobili veći broj mašina. Opljačkali su namirnice i zaklali jedno tele.

22. 4. 1944. razne banditske grupe odvele su više osoba iz sledećih sela opštine Mozirje:

iz Smihela	9 osoba,
iz Sv. Radegunde	2 osobe,
iz Selca	3 osobe.

Od 21. 4. do 23. 4. 1944. banditi su iz opština Mozirje i Rečica ob Savinji odveli ukupno 49 ljudi od kojih je izvestan broj trebalo da stupi u Vermanšaft. Osim toga opljačkali su namirnice i uništili telefonske vodove.

Banditske grupe od 30 — 100 ljudi *odvele* su iz raznih sela opštine Rečica 6 ljudi ...

Atentati i vrepadi na nemačke državne železnice uzimaju sve veće razmere.

16. 4. 1944. u 21.25 čas jedna grupa bandita izvršila je prepad, na pruzi Celje — Dravograd, na železničku stanicu Šmartno ob Paki.⁵ U kancelariju su došla četiri čoveka naoružana automata, puškama i italijanskim ručnim bombama. Tražili su novac i ostalo. Posle toga polomili su telefonske aparate i Firerovu sliku. Od novca palo im je u ruke 8. 91 RM. Iz obližnjeg pri-

vatnog stana šefa stanice odneli su odela, rublje, cipele i druge predmete.

U noći 18/19. aprila 1944. banditi su na pruzi Celje — Dravograd kod žel. stanice Dovže, od km 55.5 do 56.3, oborili 14 telefonskih stubova.® Telefonska veza između žel. stanice Mislinja i Slovenj-Gradeca je prekinuta. No, usled toga nije bilo većeg prekida u saobraćaju.

21. 4. 1944. u 9 časova pre podne jedna veća banditska grupa izvršila je kod Paške Vasi, na pruzi Celje — Dravograd, prepad na putnički voz 1815.⁷ Putnicima su uzete stvari. Banditi su zapalili kompoziciju i prisilili mašinovođu da voz uputi bez voznog osoblja. Usled vatre i pregorevanja vodova za kočenje, voz se posle kraće vožnje sam od sebe zaustavio. 7 putničkih vagona je potpuno izgorelo.

22. 4 1944. u 15.50 čas. jedan nadzornik pruge žel. stanice Poljčane otkrio je između stanice Ponikve i Poljčane na pruzi Laze — Beč, između 311,8 i 311,9 km, jednu minu koja je bila postavljena uz levu šinu. Više vozova je prešlo preko upaljača ali mina nije eksplodirala. Žandarmerija iz Poljčana uklonila je minu.

24. 4. 1944. u 6.30 čas. banditi su otvorili vatru i izvršili prepad na autobus nemačkih državnih železnica na putu Šoštanj — Slovenj-Gradec između mesta Turjak i Mislinja. Od putnika teže su povređeni jedna 53-godišnja žena, jedan 23-godišnji mladić i jedno dete od 15 meseci, dok je jedan 13-godišnji dečak lakše povređen. Banditi su najpre hteli da ubiju šofera, kasnije da ga odvedu, ali je ovaj uspeo da se spase pošto ih je molio na slovenačkom jeziku. Banditi su isekli sedišta, probili mecima rezervoar za gorivo i njime polili autobus i zapalili ga. Autobus je izgoreo sve do šasije. Žandarmerija je uspela da spase prednje točkove; motor i prednja osovina mogu se još upotrebiti. Banditi su zaposeli i prugu i hteli su da izvrše prepad na putnički voz 1813 iz Velenja. Uspelo je da se voz blagovremeno zaustavi i vrati u Velenje. Nemačke državne železnice prinuđene su da zbog sadašnje situacije u pogledu bande na tom području ukinu autobuski saobraćaj između Šoštanja i Slovenj-Gradeca.

U noći 24/25. 4. 44. na pruzi Ptuj — Pragersko, između stanica Ptuj i Strnišče, kod kilometarskog stuba 14.265 stavljen je preko pruge jedan betonski stub težak 200 kg i dug 1.75, svojina nemačkih državnih železnica. Zbog toga je u 0.45 čas. oštećen jedan lokalni voz. Nije bilo povređenih putnika.

25. 4. 1944. u 6.30 čas. na pruzi Celje — Dravograd, između stanica Velenje i Paka, otvorena je vatra iz automatskog oružja i zaustavljen putnički voz 1813.⁸ Banditi su odveli 5 železničara kao i 4 mostovna bravara nemačkih državnih železnica i oko 20—25 putnika. Kompozicija je zapaljena i bez mašinovođe otisnuta u pravcu Velenja. Od 7 putničkih vagona 4 su potpuno izgorela. Jedan bravar nemačkih državnih železnica ranjen je u glavu i u desno rame. Banditi su ga previli i zajedno sa mašinovođom pustili na slobodu. Na mestu prepada bilo je na pragu navaljano veliko kamenje, tako da je mašinovođa bio primoran da zaustavi voz.

26. 4. 1944. u 6.45 čas. nepoznat broj bandita izvršio je na pruzi Celje — Dravograd prepad na putnički voz 1813 prilikom njegovog zaustavljanja na stanici Paka.⁹ 5 železničara i 2 putnika su odvedeni. Banditi su zapalili kompoziciju i bez mašinovođe je otisnuli u pravcu Velenja. Posle izvesnog vremena voz je stao. Od 7 putničkih vagona tri su izgorela.

26. 4. 1944. u 20.40 časova na 18. km, na pruzi Konjice — Zreče, banditi su zaustavili putnički voz 39 i zapalili ga.¹⁰ Kompozicija, koju su sačinjavah službena kola i 3 putnička vagona, potpuno je izgorela. Niko nije povređen. Pruga je do daljeg u prekidu.

27. 4. 1944. u 1 čas ujutro jedna veća grupa bandita zapalila je u stanici Šmartno ob Paki, na pruzi Celje — Donji Dravograd, teretni voz koji je potpuno izgoreo.¹¹ Nekoliko ljudi, koji su priskočili u pomoć, bili su sprečeni od bandita. Sa jednom žandarmerijskom patrolom došlo je do kratkog vatrenog okršaja. Niko nije ubijen ni povređen.

27. 4. 1944. oko 2.15 časa oko 100 bandita izvršilo je prepad na žel. stanicu Velenje.¹² Došlo je do vatrenog okršaja između bandita i železničke policije, koja se sa vozom za osiguranje nalazila u Velenju. Šef stanice i jedan železnički policajac, koji su bili u vozu za osiguranje, poginuli su. Tri čoveka su ranjena.

⁸ Vidi dok. br. 35 i 58.

⁹ Akciju su izvele jedinice 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek« (vidi dok. br. 71).

¹¹ Vidi dok. br. 62.

¹² Vidi dok. br. 36, 46, 58 i 94.

IZVEŠTAJ KOMANDANTA ZA OKUPIRANE OBLASTI
KORUŠKE I KRANJSKE OD 29. APRILA 1944. O AKTIVNO-
STI JEDINICA NOV I PO SLOVENIJE¹

Komandant za okupirane
oblasti Koruške i Kranjske

Bled (*Gorenjska*)

Bled, 29. aprila 1944.

III. B 2

Pokreti i akcije bandi u aprilu 1944.

Glavna delatnost banditskih grupa koje operišu u Gorenjskoj bila je u mesecu za koji se podnosi izveštaj usmerena na to da se regrutovanjem stručnjaka parališe privredni život. Osim toga zabeležen je pre svega veliki broj diverzija i krađa u cilju snabdevanja, dok se ubistva kreću u srazmerno skromnim granicama. Prema dosadašnjim zapažanjima izgleda da su banditi uopšte promenili taktiku i da više ne pridaju naročiti značaj likvidiranju osoba naklonjenih Nemcima. Verovatno je na to najpresudnije uticala i okolnost što su oni tim ubistvima odbili od sebe mnogo ovdašnjih ljudi, koji su ih do tada simpatisali i dali im povoda da se stave na raspolaganje nemačkim vlastima za aktivno suzbijanje komunističkog rovarenja.

Uprkos mnogobrojnim prinudnim regrutovanjima nije se mogao zapaziti osetan porast borbene moći bandi. Iskazi zarobljenika potvrđuju da banditi mnogo oskudevaju u oružju i municiji i da više nisu bili u mogućnosti da regrutovane i u odgovarajućem obimu naoružaju. Kod pojedinih grupa bilo je često preko 50% bez ikakvog naoružanja. Kao težište banditskog područja i dalje se spominje kamniška oblast u kojoj dejstvuju u borbi proverene »Šlanderova« i »Tomšičeva brigada«, gde i »Kamniško-zasavska« terenska četa vrši zlodela. Ove brigade zauzele su poslednjih dana celu kotlinu Moravča i tamo proglasile sovjetsku republiku. U samim Moravčama postavljen je komunistički predsednik opštine i naredeno stanovništvu da mora imati propusnice. U ovoj akciji navodno učestvovalo je oko 1500 bandita. Bližih pojedinosti za sada još nema. Isto tako i područje oko Škofje Loke preplavljeno je bandama. Do značajnih akcija, sa izuzetkom krađa u cilju snabdevanja i prinud-

nih regrutovanja, u poslednje vreme ipak još nije došlo. »Prešernova brigada« koja operiše na tom području stalno prelazi na bivše italijansko područje i odatle sa delovima drugih brigada svaki čas upada na područje Gorenjske. U severnom delu Gorenjske značajno je područje Storžiča i Stola kao i područje Jelovice, koje delovi Gorenjskog odreda uznemiruju. Ukupan broj bandita koji se nalaze u Gorenjskoj treba prema proceni da iznosi 3.500—4.000 ljudi. Tačan broj, zbog stalnog prebacivanja na područje Dolenjske i Koruške, ne može se utvrditi. Stalne akcije nemačkih egzekutivnih jedinica koje su banditima nanele teške gubitke podstakle su mnoge prinudno regrutovane da pri povoljnoj prilici koja im se pruža dezertiraju i da se prijavljuju nemačkim vlastima.

Preko banditske organizacije OF i dalje se odvija živa propaganda. Kako ilegalne novine i brošure tako i leci rasturaju se u velikom broju a osim toga u udaljenijim selima čak se održavaju skupovi na kojima se okuplja stanovništvo. Izlaganje govornika većinom sadrže komentare političke i vojne situacije i treba da stanovništvu pruže dokaz da se Nemačka nalazi pred skorim slomom.

Akcije bandi i suzbijanje bandi

20. 4. 1944. Dolenja Vas, srez Kranj: više bandita su više časova bezuspešno pucali na stražu na mostu.

Trzin, srez Kamnik: banditi digli u vazduh voz kod Mengeša.

Potok, srez Kamnik: posle zauzimanja sela od strane 100 bandita stanovništvo je bilo primorano da učestvuje na jednom zboru bandita. Šmartno v Tuhinju, srez Kamnik: noću 19/20. 4. jače banditske snage dvaput su napale žandarmerijsku stanicu.² Oba napada su odbijena.

Milno, srez Kamnik: oko 18 čas. 10 bandita spalilo je poštanski autobus Kranj—Vodice. Špitalič, srez Kamnik: banditi srušili drumski most.

Jesenice, srez Radovljica: oko 2 časa eksplodirala je mina u fabričkim prostorijama Kranjskog industrijskog društva.

Sv. Ana, srez Kranj: jedan bandit odneo jednu pisaću mašinu.

Žirovnica, srez Radovljica: usled oštećenja pruge iskliznuo je jedan teretni voz.³

21. 4. 1944. Besnica, srez Kranj: vatreni okršaj između jedne žandarmerijske patrole od 8 ljudi i bandita kod Besnice, pri čemu su poginula 2 žandarma.⁴

Ihan, srez Kamnik: oko 14 čas. oko 30 bandita zaustavili su jedan nemački poštanski kamion i zapalili ga.

Vir, srez Kamnik: oko 17 čas. banditi su zaustavili poštanska kola Domžale—Blagovica i opljačkali svu poštu, i pakete.

Stražišče, srez Kranj: oko 22 časa vatreni okršaj između jedne nemačke vojne patrole i bandita.

Kandrše, srez Kamnik: oko 200 bandita srušili 2 drumska mosta i podigli drumske prepreke.

Kamnik: oko 12 čas. 2 bandita upala su u štamparaju i oštetili mašine.

22. 4. 44. Lesce, srez Radovljica, usled odvrtnja šina iskliznuo jedan teretni voz pri čemu je nastala veća šteta.⁵

23. 4. 44. Zabnica, srez Kranj: oko 8 čas. banditi su pucali na jednu žandarmerijsku patrolu od 2 čoveka žand. stanice Zabnica, pri čemu su ubijeni Hwm Keler i Hwm Mrovka; banditi su odneli oružje, uniforme i bicikle.

Zabnica, srez Kranj: oko 20 bandita pucali su od 1,15—1,50 čas. na žandarmerijsku stanicu Zabnica.

Litija, srez Kamnik: oko 8 časova na železničkoj stanici izvršeno je 8 raznih miniranja u radionici i kod sigurnosnih uređaja.

24. 4. 44. Senično, srez Kranj, oko 8 čas. jedna patrola od 5 ljudi žandarmerijske stanice iz Križe upala je u

zasedu bandita. Posle puškanja banditi su se povukli.

25. 4. 44. *Rovt, srez Radovljica*, oko 2 časa banditi su digli u vazduh cev vodovoda.⁶

Dol pri Ljubljani, srez Kamnik, između 22 i 23 časa banditi su otvorili vatru na selo.

Skofja Loka, srez Kranj: vatreni okršaj između nemačke vojne patrole i bandita na mostu na Suhi, pri čemu su naša 2 renjena.

Zminec, srez Kranj: između 22 i 23 časa banditi su tukli iz minobacača žandarmerijsku stanicu Zminec, usled čega je nastala manja materijalna šteta.

Preddvor, srez Kranj: oko 11 čas. jedna jača banditska grupa otvorila je vatru iz automatskog oružja na jedan motocikl sa prikolicom sa 2 žandarmerijska službenika.

Trzin, srez Kamnik: oko 12 čas. nepoznati broj bandita izvršio je prepad na patrolu straže zamka Habah, pri čemu je ubijen Wachtm. žandarmerije Grinfelder a jedan drugi ranjen. Pronađen je jedan poginuli bandit.

26. 4. 44. *Blejska Dobrava, srez Radovljica*: nepoznati banditi ubili su šefa železničke stanice u Blejskoj Dobravi.⁷

Domžale, srez Kamnik: oko 15 čas. upala su 2 bandita u fabriku kože Corn, uništili telefonske uređaje i zahtevali da im se preda kasa.

Dolnje Prapreče, srez Kamnik: oko 14 čas. ubijen je jedan banditski kurir, pri čemu je zaplenjen važan banditski materijal.

Pešata, srez Kamnik: uveče je otvorila vatru jedna banditska zaseda na carinsku patrolu koja se sastojala od 2 motociklista.

Moše, srez Kranj: oko 11 čas. jaka banditska grupa otvorila je vatru iz automatskog oružja na patrolu žandarmerijske stanice Smlednik, jačine 1—5, pri

čemu je poginuo Hptw. žandarmerije Cabušnik a trojica su ranjena.

Javorje, srez Kranj: oko 18 čas. jake banditske snage otvorile su vatru na žandarmerijsku četu za akcije iz Škofje Loke. Posle odgovora na vatru banda se povukla.

Fužine, srez Radovljica: oko 16 čas. banditi su izvršili prepad na stražu elektrane koja je bila na putu iz Zgornjih Gorja. Pri tome je ubijen Wachtm. žandarmerije Saferer.

Kranj, oko 21 čas, između Kranja i Sv. Jošta naišao je na minu teretni voz usled čega je pruga lakše oštećena.⁸

27. 4. 44. *Podnart, srez Radovljica:* oko 11 čas. dignut je u vazduh mali železnički most.⁹
Golnik, srez Radovljica: oko 14 čas. banditi su otvorili vatru na kamion bolnice i zapalili ga.

U navedenom periodu za koji se podnosi izveštaj na ovom području prinudno je regrutovano 50 lica, ali se može smatrati da je većina otišla dobrovoljno.

NAREĐENJE KOMANDANTA 649. LANDEŠŠICEN-BATALJONA OD MAJA 1944. KOMANDI 4. ČETE ZA IZVIĐANJE U PRAVCU BOHORA¹

Telefonom 4. četi

Predmet: Akcija²

4. četi 649. landesšicen-bataljona

Zadatak: Četa kreće 3. maja u 4 grupe pod komandom poručnika Ula u izviđačku akciju u prostor prevoj Sv. Gora — Verhounce — Spiček — Javorje — Osredek — Preska gora. Bobena grupa, ojačana žandarmerijom iz Kunšperga, ostaje na tom prostoru i pretresa sve zgrade. Sva civilna lica pretresti i videti da li imaju oružje i propagandni materijal (ušiven u odelu). Sumnjive uhapsiti i povesti sobom. U prostoru Javorje — Spiček — Osredek verovatno se nalazi jedan banditski logor. Patrole prema Pavlovoj Vasi — Sromljama.

Povratak preko zamka Pišeca i Pišeca — Dedna Vas. Tamo prikupljanje i eventualno konačenje.

Početak akcije: 3. maja u 2 časa.

Kraj. 4. maja u 20 čas.

Nastavak prema situaciji i ishodu izviđanja po odluci komandira borbene grupe.

Oprema i naoružanje: šlem, odeća za marš, šinjel, torbica, po 500 metaka na mitraljez, 60 metaka na pušku.

San. osoblje sa san. opremom.

Suva hrana za 2 dana.

Izveštaji bataljonu preko žandarmerijske stanice Pišece.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 205/11. Na dokumentu nema datuma. S obzirom na sadržinu, verovatno potiče od 2. maja 1944.

NAREĐENJE KOMANDANTA 649. LANDEŠŠICEN-BATALJONA OD MAJA 1944. KOMANDI 1. ČETE ZA IZVOĐENJE AKCIJE NA SEKTORU BOHORA¹

Telefonom 1. četi, Kozje

Sadržaj: naređuje za akciju.

1. četi 649. landesšicen-bataljona

Kozje

Izvršite akciju udarnih odeljenja sa 4 grupe pod komandom starijeg vodnika Nojcnera 3. maja u 3.00 časa u prostoru potok Bistrica — Pokojnik — Oslica. Tamo postaviti zasedu. Uputite izviđačku patrolu u pravcu Bohora. Nad svim **licima** izvršite pretres radi pronalaženja oružja i propagandnog materijala (koji može biti ušiven u odelo). Sva sumnjiva lica predajte Kalmbahovoj borbenoj grupi. Tražite tumača od žandarmerije.

U toku prepodneva stići će na Oslicu Kalmbahova **borbena** grupa. Akcija će se zajednički nastaviti. Povratak **najranije** 4. maja u 20.00 časova.

Oprema: šlem, šinjel, torbica, municija određena za **akciju**, hrana za 2 dana, sanitetsko osoblje sa sanitetskom opremom.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 205/11. Na dokumentu nema datuma. S obzirom na sadržaj, verovatno potiče od 2. maja 1944 (vidi dok. br. 162, 174, 176, 177 i 202).

ZAPOVEST KOMANDANTA 649. LANDEŠŠICEN-BATALJONA OD MAJA 1944. KOMANDI 2. ČETE ZA IZVOĐENJE AKCIJE NA SEKTORU BOHORA¹

Telefonom 2. četi, Planina

Predmet: Zapovest za akciju

2. četi 649. landesšicen-bataljona

Planina

Akcija udarnih grupa, komandir viši narednik Santelman sa 2 grupe iz Planine preko Zabukovja, gde se priključuju 2 grupe podoficira fon Benzena. Od Zabukovja ispitati prostor Skolica — Travniki — Fledermaus² — Bohor — Puste Ložice — Mrzla Planina.

Početak akcije: polazak iz Planine 3. maja u 2 časa. Završetak akcije najranije 4. maja u 20 čas.

Istovremena akcija 1. i 3. čete do prostora Bohor.

Ako bude potrebno, uzajamno se potpomagati.

Dvostruki signal belo: sopstveni položaj.

Dvostruki signal crveno: dodir sa neprijateljem.

Više puta signal crveno: pomoć:

Odrediti znake raspoznavanja. Tumača tražite od žandarmerije. Nastavak po odluci komandira borbene grupe prema situaciji i ishodu izviđanja. Oprema i naoružanje: odeća za marš, šlem, šinjel, torbica. Na mitraljez po 50 metaka, na pušku po 60 metaka, ručne bombe. Sanitetsko osoblje sa san. opremom. Suva hrana za 2 dana.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 205/11. Na dokumentu nema datuma. S obzirom na sadržinu, zapovest je izdata 2. maja 1944 (vidi dok. br. 162, 174, 175, 177, 180 i 202).

² Na karti 1 :100.000 Kreder Maus.

ZAPOVEST KOMANDANTA 649. LANDESSICEN-BATALJONA OD 2 MAJA 1944. KOMANDI 3. ČETE ZA IZVOĐENJE AKCIJE NA SEKTORU BOHORA'

Predmet: Zapovest za akciju

Brežice, 2. 5. 1944.

3/649 Brežice

Četa će 3. 5. 1944. u 2.00 časa sa 4 grupe i 15 žandarma biti spremna za marš. Transportovanje kamionima preko Rajhenburga za Koprivnicu.

Zadatak:

Borbena grupa pod komandom kapetana Kalmbaha, ojačana sa 5 žandarma iz Koprivnice, izviđa prostor Veliki Kamen — Mrčna Sela — Ravni Log — Oslica, pokušava da u ovom prostoru pronade i likvidira banditske logore. Patrole do 1 km zapadno ka Debelom vrhu i istočno ka Pokojniku. Sva sumnjiva lica i žene pohapsiti i po završetku akcije predati štabu bataljona. Sva lica koja se zateknu u ovom prostoru treba detaljno pretresti zbog oružja i propagandnog materijala; pretražiti i cipele. Pogledati da li u odelima ima ušivenih dokumenata. Izvršiti pretres kuća. Prekid akcije najranije 4. 5. 1944.

Nastavak u slučaju dodira sa neprijateljem ili ishoda izviđanja po odluci komandira borbene grupe.

Oprema i naoružanje:

Odeća za marš, šlem, torbica, šinjel.

Po 500 metaka za mitraljez.

Po 60 pušanih metaka po vojniku, ručne bombe, signalni pištolji.

Suva hrana za 2 dana.

Sanitetsko osoblje sa sanitetskom opremom i nosilima.

Izveštaji:

Bataljon u toku 3. i 4. 5. iz žandarmerijske stanice Koprivnica ili Kozje.

Za povratak komandir borbene grupe zatražiće telefonski kamione od bataljona.

1. četa sa 4 grupe u akciji udarnih trupa stiže 3. 5. ujutro u Osliću, postavlja tamo, shodno zapovesti, zasede i potčinjava se borbenoj grupi Kalmbah.²

Vežu najhitnije uspostaviti.

Istovremena akcija 2. čete u prostoru Bohora. Ako bude potrebno, međusobno se pomagati. — Dvostruki signalni znaci.

Belo: sopstveni položaj.

Crveno: dodir sa neprijateljem.

Više puta crveno: pomoć.

Odrediti znake raspoznavanja. Tumača tražiti od žandarmerije.

Major i k-dant bataljona

IZVEŠTAJ KOMANDIRA 1. CETE VERMANŠAFTA CELJE —
ZAPAD OD 2. MAJA 1944. KOMANDANTU 3. BATALJONA
VERMANŠAFTA O PALJENJU BARAKA KOD NAZARJA¹

1. alarmna četa Celje — Zapad
Celje

Zlabor, 2. 5. 1944

Komandantu 3. bataljona Vermanšafta

Celje

Predmet: izveštaj.

30. 4. 1944. uveče u 21.15 časova banditi su zapalili drvenu kolibu, udaljenu oko 300 m od naših smeštajnih prostorija, **što** je banditima bio znak za dalje akcije te večeri.² U 21.45 časova nekoliko bandita pokušalo je da se približi štali, koja se nalazi do naših prostorija, verovatno u nameri da i nju zapale. Budnošću naše straže, koja je odmah prepoznala bandite u jačini od 8 ljudi, mi smo ispalili nekoliko metaka u pravcu štale. Banditi su na to odgovorili vatrom sa po nekoliko metaka, ali su se odmah povukli ne ostvarivši svoju nameru. U **isto** vreme banditi su zapalili jednu novu baraku u fabrici sanduka i pokušah da se otuda prebace do pilane i otvorili su vatru u pravcu naših prostorija i žandarmerije, ali je sa oba ova **mesta** odmah odgovoreno na vatru. Puškaranje je prestalo u 22 **časa**. Banditi su se povlačili uz povike ali ih mi nismo razumeli. 1. maj i noć uoči 2. maja protekli su u miru.

Na nepreglednim mestima postavio sam noću prepreke pomoću ručnih bombi.

Nemamo gubitaka.

Komandir 1. alarmne čete
Celje — Zapad
Besner
(Fric Besner)
Komandir čete

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 350/1.

² Akciju su verovatno izvele jedinice 6. slovenačke NOU brigade >-Slavko Šlander<.

IZVEŠTAJ KOMANDIRA 1. ČETE VERMANŠAFTA MARI-
BOR — OKOLINA OD 2. MAJA 1944. KOMANDANTU VER-
MANŠAFT-PUKA MARIBOR O UČEŠČU ČETE U BORBAMA
PROTIV DELOVA 14. NO DIVIZIJE¹

1. alarmna četa — Maribor — okolina.

1. bataljon

Zreče, 2. 5. 1944.

Vermanšaft puka

Donja Štajerska

Predmet: borbeni izveštaj 1. čete.

Komandantu Standarte

Maribor — okolina u

Mariboru

Emil-Gugelova ulica 43.

U vezi sa aktom od 17. 4. 1944. dostavljam sledeći borbeni izveštaj 1. alarmne čete:

1) 12. 2. 1944. vođena je borba iz blizine kod sela Loža, oko 3 km istočno od Rimskih Toplica (crkva).

Neprijateljski gubici: prema podacima meštana nekoliko ranjenika odneto je na tovarnim grlima.

Mi nismo imali gubitaka.

2) 22. 2. 1944. borba iz blizine kod Strgara, oko 1.800 m zapadno od razvaline Vodrež kod Slovenj-Gradeča.²

Neprijateljski gubici: oko 30 mrtvih i nekoliko ranjenih.

Mi nismo imali gubitaka.

U borbi kod Strgara učestvovali su: 1, 2. i 3. alarmna četa kao i 2 grupe iz Ljutomerske alarmne čete. U 2. alarmnoj četi 1 vojnik je ranjen (pogođen u butinu); u Ljutomerskoj grupi 2 poginula. U 1. i 3. alarmnoj četi nije bilo gubitaka.

Komandir 1. alarmne čete

Maribor — okolina

R

Sa — trupfirer

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 346/1.

² Borba je vođena protiv delova 14. NO divizije (vidi knj. 11, dok. br. 141, i knj. 12, dok. br. 8).

IZ ZAPISNIKA SA SEDNICE PREDSEDNIKA ŠTAJERSKE
POKRAJINSKE VLADE I ODGOVORNIH NEMAČKIH Ru
KOVODILACA ODRŽANE 2. MAJA 1944. U VEZI SA UPRA
VOM U DONJOJ ŠTAJERSKOJ¹

D/RA — Dr. Pi'Schw. — A 405

Poverljivo
Maribor, 3. maj 1944.

Zapisnik:

Sadržaj: Štabna konferencija od 2. 5. 1944. u 8 časova.

Predsedavajući: Predsednik vlade dr Miler-Hacius

Za ustanovu: vođa ustanove Sefčnik

Dr Rudolf Pihler

Nastavak u 11.25 časova

0 merama protiv članova porodica državnih neprijatelja izašla je naredba šefa civilne uprave od 15. 3. 1944.²

Pokrajinski savetnik dr Froner iznosi da postoje mnogobrojni slučajevi za primenu naredbe a glavno pitanje sastoji se svakako u tome kuda da se upute članovi porodica i da li postoji mogućnost uvođenja planske privrede u zahvaćenim područjima.

Savezni voda Stajndl: Nije postojala namera nekakve šematske primene ove naredbe, već šef civilne uprave želi da se pojedini naročito jasni i drastični slučajevi izdvoje i da oštrom primenom naredbe posluže kao primer.

Dr Pihler: Ustanova državnog komesara je uglavnom zainteresovana imovinsko-pravnim pitanjem ovih mera. Privredno iskorišćavanje većih delova područja bilo bi zbog nedostatka radne snage neizvodljivo. Ako je pak reč o privredi pojedinih područja, ove sumnje otpadaju. U svakom slučaju bilo bi ipak neophodno potrebno da se privredna područja oduzmu od ranijih vlasnika i njihovih porodica. Za dalji postupak je od odlučujućeg značaja da li su raniji vlasnici konačno preseljeni, da li svoje imanje gube bez naknade ili pak njima ili nepodeljenim članovima njihovih porodica sleduje imovinska naknada

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu Muzeja NOB u Mariboru.

² Pomenuta naredba odnosi se na zaplenu imanja rodbine onih lica koje su nemačke vlasti smatrale neprijateljima države

u bilo kakvom obliku. U slučaju kakvog opšteg povratka uvek ponovo iskrsavaju najveće teškoće ako se imanja moraju vraćati. Ipak je uglavnom doći u pitanje samo konfiskacija objekata i nepokretne imovine, dok će izostati konfiskacija pokretnih dobara, naročito imovina za svakidašnju upotrebu, kao što su nameštaj, odeća i slično, zbog neznatne vrednosti a i zbog utroška vremena i rada za njihovu izradu.

Savezni vođa Štajndl: Ova mera preduzimaće se samo u krajnjem slučaju i tada dolazi u obzir samo eksproprijacija bez naknade, koja se može proširiti i na pokretnu imovinu. U slučaju odobrenog povraćaja, doći će, naravno, u pitanje vraćanje u naturi a nikako novčano obeštećenje.

Za poginule i ranjene pripadnike akcijskih snaga stoji na raspolaganju iznos od 100.000 RM. Predloge mora podneti službeno ustanova kojoj je dotični pripadao i dostaviti RV — referatu šefa civilne uprave.

Situacijski izveštaji

Komandir zaštitne policije i službe bezbednosti Stbf.³

Fogt:

Od 1. do 25. 4. 1944. banditi su izvršili 350 pljački, 12 ubistava, 385 prinudnih regrutovanja i 36 diverzantskih akcija. Naši gubici iznose 17 mrtvih i 20 ranjenih. Na strani bandita poginulo je 48, zarobljena su 42, zatvoreno 167. Pohorska banda kreće se na području istočno od Pohorja, na sektoru Zreče. Ostaci 14. banditske divizije zadržavaju se na sektoru Šoštanja i tamo su izvršili prepad na Velenje. Kozjanska banda je ojačana i ponovo je postala aktivna. Iz Hrvatske se ne oseća nikakav pritisak, a ni iz Dolenjske, dok se primećuje aktivnost bandi u Gorenjskoj, gde ima otprilike 4.000 aktivnih ljudi, i 1. 5. 1944. u Moravčama je proglašena sovjetska republika.⁴ Važno je napomenuti da su pljačke i ubistva u odnosu na prošli mesec nešto smanjeni, ali su zato u porastu prinudna regrutovanja i diverzantske akcije.

U Mariboru je uhapšen veći broj lica koja su radila u OF, među njima i lekar dr Fras koji je oženjen Nemicom. On je od oktobra dao za OF 6.500 RM i putem sanduka stavio im na raspolaganje lekove i zavoje. Isto tako bio je aktivan dr Koprivnik koji je banditima poklonio 1.300 RM. Fotograf Zore i jedan apotekar bili su uhapšeni, kao i jedan diplomirani inženjer, koji je preko Švajcarske slao neprijatelju izveštaje o uspesima napada iz vazduha.

³ Sturmbanfirer označava položaj ranga komandanta bataljona.

⁴ U Moravčama nije proglašavana nikakva sovjetska republika, nego su u to vreme i u okolnim selima vršeni izbori za narodnooslobodilačke odbore i odbore OF.

Državne železnice, državni savetnik Cera: U martu i aprilu 1944. izvršene su u Donjoj Štajerskoj 33 sabotaže na železnička postrojenja, uključujući Korušku i Gorenjsku — ukupno 61 slučaj. Od železničkog osoblja bilo je do sada odvedeno 45—50 lica.

Zandarmerijski pukovnik Klajn: Kod žandarmerije izvršeno je prebacivanje snaga, koje je naredio od Višeg vode SS i policije ovlašćeni major Klajne. Zamena donjoštajerskih žandarma je u toku.

Dr Valten: Stigao je deo aviona određen za Donju Štajersku od strane međuministarske komisije za rat u vazduhu. Za sada su stigla 3 aparata.

Dr Strenger: Iz Donje Štajerske uzeta su besprizorna deca osoba pod zaštitom i upućena u Cerovec kod Smarja pri Jelšah. Međutim, ona tamo ne mogu ostati te će biti potrebno doneti odluku šta će biti sa njima. Predsednik vlade i savezni vođa iznose da učenike treba vratiti roditeljima, dok ostale treba uputiti na radnu akciju.

Dr Karstanjen: Naredba o graničnoj zoni neće se odnositi na hrvatske doseljenike dok žive ovde, a takođe ni na putne isprave za inostrane radnike.

Za tačnost
Štab

Potpis
Dr Pihler

IZVOD IZ IZVEŠTAJA KOMANDANTA POLICIJE I SLUŽBE
BEZBEDNOSTI DONJE ŠTAJERSKE OD 5. MAJA 1944.
ISPOSTAVI SLUŽBE BEZBEDNOSTI BREZICE O SITUACIJI
I AKTIVNOSTI JEDINICA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVE-
NIJE NA SEKTORU ŠTAJERSKE¹

Komandant policije i službe bezbednosti
u Donjoj Štajerskoj
III odeljenje
B. br. 293 pov.

Poverljivo!
Maribor, 5. 5. 1944.

Ispostavi službe bezbednosti Brežice
lično SS-Hschf Ajhelburgu

Brezice

Ul. Adolfa Hitlera 39

Predmet: Izveštaj o raspoloženju i situaciji u Donjoj Štajerskoj

Veza: tekuća

Prilog: 1

U prilogu se dostavlja izveštaj o raspoloženju i situaciji u Donjoj Štajerskoj.

SS-Šturmbanfirer

3

U nastavku evo još nekoliko vesti o aktivnosti bandita:

30. 4. 1944. banditi su *zapalili osnovnu školu* u Sv. Jedertu, opština Rim. Toplice.⁴

29. 4. 1944. u opštini Vransko *zapaljen je dejstvom oružja kamion tamošnje čete Landesšicena*. Dalje, banditi su posekli više telefonskih stubova, opljačkali životne namirnice i rasturali letke.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 157/IV.

² Potpis nečitljiv.

³ Početak dokumenta, koji se odnosi na opštu političku situaciju u Nemačkoj, redakcija je izostavila.

⁴ Vidi dok. br. 202.

1. 5. 1944. Između Litije i Save oba glavna koloseka dignuta su u vazduh.® Na žel. stanici Velenje *izgorelo je 12 vagona* i uništen *rudnik*.

1. 5. 1944. banditi su u Vel. Kamenu, opština Raštanj, zapalili *šupe sa materijalom fabrike za obradu drveta*.⁶ Gašenje od strane vatrogasaca i stanovništva banditi su sprečili otvaranjem vatre. Na dve visoke smreke podignute su dve belo-plavo-crvene zastave sa crvenom sovjetskom zvezdom i stanovništvu je podeljeno mnogo brošura i propagandnog materijala.

1. 5. 1944. na putu Prebold — Trbovlje oko 20 bandita *otvorilo je vatru* iz puškomitraljeza i automata na automobil Električnog preduzeća Jug, Celje. Jedan putnik je ubijen, vozač teže a ostala dva putnika lakše ranjeni. Banditi su automobil zapalili.

1. 5. 1944. u više sela kod Slovenske Bistrice došao je nepoznat broj bandita. *Spaljene su dve poljoprivredne zgrade sa 5 goveda, 2 svinje, 3 ovce i celokupnim alatom kao i jedan stan sa celokupnim uređajem. 7 ljudi je odvedeno.*

1. 5. 1944. došlo je 100 bandita u Zlabor, *zapalili su jedno skladište,* otvorili vatru na stražu za obezbeđenje objekata koja je smeštena u zamku Zlabor kao i na ljudstvo Vermanšafta koje se nalazilo u manastiru Nazarje. Oštetili su telefonski vod i odveli jednog čoveka.

Odvedeno:

3. 5. — 4. 5. 1944. iz opštine Pameča 5 lica.

4. 5. 1944. iz opštine Slovenj-Gradec 4 lica.

4. 5. 1944. iz Gomilskog, južno od Braslovča, 3 lica.

4. 5. 1944. iz Bresica kod Mozirja 2 *devojke* od 17—19 godina.

3. 5. 1944. 4 tehničara preduzeća Elektrojug, Trbovlje, dobili su od štaba 4. banditske operativne zone pozive, koji su 3. 5. 1944. predati na pošti Trbovlje. U njima se primaocima naređuje, pod pretnjom smrtne kazne u slučaju kolebanja, da se u roku od 24 časa jave najbližoj banditskoj jedinici. Odštampane formule na kojima su imena primaoca ispisana pisaćom mašinom, potpisali su politkomesar i komandant.

8

⁵ Vidi dok. br. 162.

⁶ Akciju je izveo Kozjanski NOP odred.

⁷ i " Vidi dok. br. 178.

⁸ Izostavljeni tekst u dokumentu odnosi se na prehrabnene akcije i na mobilizaciju 191 lica.

Napadi na nemačke državne železnice.

27. 4. 1944. u 6 čas. ujutro dignuta je u vazduh pomoću 4 mine vučna pruga rudnika uglja Zagorje, Električnog preduzeća Jug u srezu Trbovlje. Od 4 radnika, koji su u to vreme vukli jednu dresinu na pomenutom mestu, dvojica su poginula a druga dvojica lakše povređena.

28. 4. 1944. u 5.10 časova banditi su izvršili prepad na putnički voz 1811 kod postaje Sv. Jedert, između železničke stanice Slovenj-Gradec i Dravograd, i zapalili ga.⁹ Putnici i železničko osoblje morali su sići, posle čega je ložać morao gorući voz da uputi u pravcu Dravograda. Voz se po prelasku gotovo 1 km zaustavio i zaostalo železničko osoblje potrčalo je k njemu i sproveli su gorući voz u stanicu Otiški Vrh. Tri putnička vagona su potpuno izgorela. Službena kola i druga 3 putnička vagona su delimično oštećena. Od putnika niko nije odveden.

U noći uoči 3. maja 1944. oborena su dva telefonska stuba na železničku prugu Celje — Dravograd, između železničke stanice Mislinja i Slovenj-Gradec, kod 48.4 kilometra. Telefonska veza bila je u prekidu do 10 časova pre podne, pa ipak zbog toga saobraćaj nije bio obustavljen.

III D 4 Industrija

Napadi na rudnike i industrijska preduzeća kao i diverzije u Južnoj Štajerskoj uzimaju takve razmere da ugrožavaju ratnu privredu u toj pokrajini. Uništenje rudnika uglja Velenje. Povećali su se napadi na rudnike i industrijske objekte i diverzije u Južnoj Štajerskoj, o kojima je bilo govora u našim izveštajima o situaciji od 31. 3. 1944. i 7. 4. 1944. pod III D 4 Industrija. Na žalost, obistinila se naša pretpostavka da banditi nameravaju da onemoguće eksploataciju uglja, čiju važnost su uvideli, a o čemu smo u našem izveštaju o situaciji od 7. 4. 1944. javili.

Pošto se poslednjih nedelja aktivnost bandita u srezu Celje, u gornjoj dolini Savinje i u severnom delu sreza kao i u graničnom jugozapadnom delu sreza Maribor — Polje naročito pojačala, o čemu svedoče izveštaji o svakodnevnim prepadima na nemačke državne železnice, banditi su noću uoči 29. 4. 44. u velikom broju izvršili napad na stambene prostorije Električnog preduzeća Jug rudnika uglja Velenje, potpuno ih opljačkali i tom prilikom odveli 18 pripadnika rudnika.

Uveče 30. 4. 1944. usledio je žestok napad na sam rudnik Velenje.¹⁰ Usled svoga izolovanog položaja i raštrkanih pogona

⁹ U dokumentima kojima je redakcija raspolagala akcija nije nigde pomenuta. Verovatno su je izvele jedinice 11. SNOB »Miloš Zidanšek«.

¹⁰ Vidi dok. br. 59, 63, 65, 71, 94, 121, 162 i 163.

kao i obližnje termoelektrane, postojeće obezbeđenje rudnika koje se sastojalo od 20 industrijskih milicionera i 40 pripadnika Vermašft Štajerskog domovinskog saveza, bilo je nedovoljno. Oko 23 č. primetili su neki stražari da banditi sa svih strana nadiru prema rudniku. Glavnina bandita bila je koncentrisana naročito na istočnom i severnom delu rudnika. Industrijski milicioneri uspeali su u nastalom vatrenom okršaju koji je trajao cele noći, u prvom redu, da održe termoelektranu Velenje i sačuvaju je od uništenja. Gubitak ove elektrane imao bi teške posledice za čitav niz fabrika naoružanja ne samo u Južnoj Štajerskoj već i u celoj pokrajini Štajerskoj. Banditi su minobacačima tukli i uređaje rudnika uglja.... Pošto je Vermašft izgubio jedan protivoklopni top i 2 mitraljeza, banditi su uspeali da uđu u rudnik i da odmah na više mesta izazovu požar. Radovi na gašenju požara koje su odmah preduzeli vatrogasci rudnika delimično su uspešno ometani od strane bandita, pošto je vatreni okršaj trajao do jutra. Vatrogasci iz Šoštanja uprkos hitnom pozivu nisu krenuh: nasuprot tome mesni vatrogasci iz Velenja, pošto je mesto Velenje delom bilo zauzeto od bandita, bili su sprečeni da priteknu u pomoć. Usled ovih okolnosti potpuno su uništeni najvažniji objekti, kao okno za izvlačenje rude, celokupni uređaj za sortiranje, sve skladišne barake, mašinska stolarnica i pilana kao i Štajnertova koksna peć. Osim toga izgoreli su svi nadzemni rudnički spojni mostovi. Jamski uređaj, pre svega nadzemni uređaj za izvlačenje rude, potpuno je uništen. Uže za izvlačenje je prekinuto, korpe za transportovanje leže pod zemljom. Koliko još može da se koristi uže za izvlačenje, za sada se ne može utvrditi, pošto se prethodno mora ispitati da li se kida. Jedno rezervno uže za izvlačenje nalazilo se u jednom magacinu i usled požara se usijalo te postalo neupotrebljivo. Sve mašine u pojedinim objektima su ugljenisane i neupotrebljive. Pojedini vagoni koji su se nalazili takođe na prostoru rudnika, pružih su banditima izvrsnu zaštitu i na kraju su takođe zapaljeni. Skladišta od oko 19.000 tona iskopanog uglja delom još gore. Bande su se povukle tek u 7 čas. odnevi sa sobom sve poginule i ranjene, pošto je već u 5 č ujutro stiglo policijsko pojačanje iz Celja.

Rudnik Velenje sa osobljem od 991 čoveka imao je do sada dnevnu proizvodnju od 1150 tona; ova produkcija trebalo je već sledećih dana da se poveća na 1300 tona, i stvarno bi se postigla stavljanjem na raspolaganje radne snage koja je poslednjih nedelja zatražena. Usled napada bandita rudnik je za sada potpuno stao i prema opreznim procenama može sa delimičnom proizvodnjom opet započeti tek za 8—10 dana, pod pretpostavkom da se preduzmu odgovarajuće mere bezbednosti.

— Za sada se šteta ni približno ne može ustanoviti mada je Ele-

ktrično preduzeće Jug odmah na licu mesta pokušalo da donekle proceni nastalu štetu.

22. 4. 1944. u 22.30 časova oko 6 bandita izvršilo je u Pesju, opština Velenje, prepad na pilanu koju su kao i skladišta drva zapalili. Drugi veći prepad izvršen je na preduzeće drvne industrije Nazarje u opštini Rečica, gornjoj dolini Savinje, srez Celje. Preduzeće je pod upravom državnog komesara za učvršćivanje nemačke narodnosti, uprava Maribor, i serijski proizvodi SS-zgrade, montažne kuće i barake kao i sanduke za industriju naoružanja.

Prvi napad usledio je noću uoči 22. aprila od strane bande od oko 120 ljudi.¹¹

U fabrici su banditi izvršili veća razaranja i to: odneseno je 6 pogonskih kaiševa, miniranjem je oštećena lokomotiva, isto tako onesposobljena je vatrenim oružjem dinamomašina i razvodna tabla. Osim toga jedna tračna testera uništena je miniranjem a pogonski motor Rajman-aparata uništen vatrom iz oružja.

Razaranjem potpuno je paralisiran rad fabrike sanduka i električne centrale i još se ne zna kada mogu opet otpočeti s radom. Sama pilana nije napadnuta, banditi su se u fabrici zadržali oko 4 časa i komandant bande je u tom vremenu održao smotru u halama fabrike sanduka. Banditi su odveli 12 fabričkih radnika, među kojima i poslovođu fabrike sanduka, koji su dobili poziv za vojsku, tj. za alarmnu četvu Vermanšafta. Pokušali su da zapale halu u kojoj su se nalazili prozori, vrata i pojedini delovi za SS-zgrade i montažne kuće, ali im to nije uspelo. Nameru bandita da zapale halu fabrike sanduka sprečio je komandant bandita rekavši da je i bez toga rad u fabrici paralisiran razaranjem mašina. Za sada izrada drvenih kuća nastavlja se raspoloživim rezervama a uzeće se u rad i sklapanje preostalih municijskih sanduka. Naročito se mora ukazati na to da je u fabrici Nazarje montirana jedna specijalna mašina, tzv. Rajman-aparat, i da u čitavom Rajhu, uključujući i Južnu Štajersku, takvih mašina ima svega 8. Sama fabrika je po veličini druga u pokrajini Dunav i Alpe i jedna od osam u celom Rajhu. Potpuno paralisanje fabrike značilo bi nenaknadiv gubitak.

U toku proteklih dana banditi su odveli još 25 radnika preduzeća koji stanuju u okolini. Od drugih 10 nema do sada još nikakvih vesti.

U noći 30. 4/1. 5. 1944. veća banditska grupa ponovo je zapalila skladišnu halu i baraku fabrike Nazarje¹² i istovremeno otvo-

mila vatru na stražu za obezbeđenje objekata koja je smeštena u zamku Nazarje.

U južnom delu sreza Maribor—Polje banditi su zapilili i potpuno uništili u noći 26/27. 4. 1944. Štajersku železarnu u Zrečama." Mašine su delom neupotrebljive a delom su im potrebne veće opravke. Preduzeće ima 242 radnika koji su većim delom mali posednici i vezani su za mesto. Proizvode se sve vrste alata većim delom za vojsku i izvoz. U isto vreme potpuno je uništena pošta u Zrečama i spaljena opštinska zgrada.

U noći 1/2. 5. 1944. u s. Medvedec, opština Majšperk, srez Ptuj, u skladištu kora od drveta fabrike tanina i vunutih tkanina Mensterg zapaljena su dva skladišta kore od drveta. Svako skladište ima 30 vagona kore. Vatrogasci iz Ptujске Gore i Ptujа uspeh su lokalizovati požar tako da prouzrokovana šteta iznosi samo oko 4000 RM.

Aktivnost bandita koja se poslednjih nedelja pojačala usmerena je, pored već javljenih razaranja postrojenja važnih za rat, i na akcije za prinudno regrutovanje vojnih obveznika. Tako je u srezu Maribor-Polje u mesecu aprilu izvršeno 78 prinudnih regrutovanja. Usled pojačane aktivnosti bandita morale su u srezu Maribor-Polje biti zatvorene 22 trgovinske radnje koje su već jednom ili više puta bile opljačkane.

U srezu Celje izvršeno je u mesecu aprilu 376 prinudnih regrutovanja, od toga samo na području opštine Rečica 153.

U srezu Trbovlje prinudno je regrutovano u mesecu martu i aprilu 420 ljudi, među kojima 240 rudara, 45 nemačkih vojnika i 2 lekara.

Sam rudnik uglja Zagorje od jeseni 1941. izgubio je posrednim ili neposrednim uticajem bandi ili usled naših protivmera 440 radnika.

Na osnovu događaja poslednjih dana i sadašnje aktivnosti bandita postoji bojazan da ne zamre produktivnost ne samo trbovljanskih ugljenokopa već i drugih preduzeća važnih za rat, a pre svega električnih centrala rasutih po celoj zemlji, a kao posledica svega toga bilo bi obustavljanje rada jednog dela fabrike naoružanja od najveće hitnosti i u pokrajini Štajerskoj,¹¹ ako se odmah ne preduzmu obimne mere bezbednosti.

m Vidi dok. br. 71.

¹⁴ Verovatno se odnosi na tvornicu avionskih delova u Teznu kod Maribora.

IZVOD IZ IZVEŠTAJA KOMANDANTA ZA OKUPIRANE
OBLASTI KORUŠKE I KRANJSKE OD 6. MAJA 1944. O
AKTIVNOSTI PRIPADNIKA NARODNOOSLOBODILAČKOG
POKRETA¹

Komandant okupiranih
oblasti Koruške i Kranjske
Bled/Gorenjska

Bled, 6. maj 1944.

Akcije bandi i suzbijanje bandi.

28. 4. 44. Šentvid, srez Kranj: oko 20.00 čas. pronađen je na izlazu iz sela mrtav Nemač Tesel. Prilikom odnošenja leša žandarmerijska patrola imala je dodir sa neprijateljem, pri čemu je jedan bandit ranjen; mi nismo imali gubitaka.
29. 4. 44. Žirovnica, srez Radovljica: oko 21.00 čas došlo je do sukoba između žandarmerije i policijske patrola i bandita, pri čemu je ubijen jedan bandit i uhapšena 3 lica za koja se sumnja da pripadaju banditima. Sopstvenih gubitaka nije bilo.
30. 4. 44. Križe, srez Kranj: u 0.15 čas. 6 bandita su prinudno regrutovali u stanu njegovih roditelja Lonšera, Gorenjca, koji je kao nemački vojnik bio na odsustvu. — Škofja Loka, srez Kranj: oko 9.00 časova jaka banditska grupa zapalila je zamak Sveti Duh.
- Jesenice, srez Radovljica:* u 21.45 čas. prinudno je regrutovan jedan nemački vojnik na odsustvu u uniformi i sa oružjem.
- Šenčur, srez Kranj: oko 16.00 časova 12 bandita prisustvovalo je službi božjoj dok je selo bilo opkoljeno od oko 100 dobro naoružanih bandita. Posle službe božje smenjivali su se propagandistički govori. Ladja, srez Kranj: oko 20 bandita izazvali su požare. Usled požara uništeno je: skla-

dište, radionica i mašinske hale fabrike hartije kao i jedno poljoprivredno dobro.

Bled, srez Radovljica: u 17.45 čas. banditi su otvorili vatru na žel. stanicu Bled-Jezero,² usled čega je jedan vojnik ranjen. Posle odgovora na **vatru** banditi su pobjegli.

Šentvid, srez Kranj: oko 9.45 čas. banditi su **digli** u vazduh toranj za vodu.³

1. 5. 44. Mengeš, srez Kamnik: oko 11.30 čas. banda **jačine** oko 50 ljudi iskidala je oko 8 šina na pruzi **Trzin** — Črnuče.⁴

2. 5.44 *Javornik, srez Radovljica:* oko 0.30 čas. dignuta su u vazduh 2 električna stuba.⁵

Podbrezje, srez Radovljica: vatreni okršaj između 3 žandarma i oko 20—25 bandita, koji su se ipak uskoro povukli. Nije bilo sopstvenih gubitaka.

Škofja Loka, srez Radovljica: oko 13.30 čas. jedna žandarmerijska patrola, ojačana 1 vodom policajaca, uništila je jedan banditski bunker pri čemu je ubijena jedna banditkinja, 2 bandita ranjena i zaplenjeno oružje, municija i propagandni materijal. Oslobođen je upravnik sanatorijuma Golnik.

3. 5. 44. Skofja Loka, srez Kranj: u 22.00 časa straža na mostu Dolenja Vas imala je vatreni okršaj sa većom bandom koji je trajao 1 1/2 sat. Pri tome ubijena su 3 bandita a više ih je ranjeno. RObw. d. Sch. Rajsdorf⁶ je tom pilikom poginuo. Za vreme borbe odvedeni su 9 grla stoke i jedan konj sa kolima.

U navedenom izveštajnom periodu na ovdašnjem području prinudno je regrutovano 37 osoba — od kojih 15 nemačkih vojnika na odsustvu — pri čemu je samo manji broj dobrovoljno otišao.

IZVEŠTAJ KOMANDIRA NEMACKOG ZANDARMERIJSKOG
ODELJENJA U GORENJOJ VASI OD 6. MAJA 1944. KO-
MANDI VOJNE POŠTE 42611 O NEUSPELOJ AKCIJI PRO-
TIV 2. BATALJONA 3. SNOUB »IVAN GRADNIK«¹

Zandarmerijsko odeljenje Gorenja Vas

Srez Kranj, Gorenjska Gorenja Vas, 6. maj 1944.

Vojnoj pošti 42611

Predmet: Akcija u Leskovici, izveštaj o iskustvu.²

1. Situacija:

Domobranci u Gorenjoj Vasi, rodом iz Leskovicе, veći-
nom su svoje porodice ostavili u Leskovici. Ove porodice
treba sa njihovom imovinom, ukoliko je još imaju, najpre
prebaciti u Gorenju Vas. Prema postojećim izveštajima
banditi su zauzeli Leskovicu.

2. Zadatak:

Treba obezbediti put za Leskovicu, bandite u Leskovici
napasti i uništiti, kako bi se omogućio nesmetani odlazak
porodica pripadnika domobranstva.

3. Snage:

Žandarmerijska stanica Poljane, k-dir Mstr. Abele
1/11

Žandarmerijska stanica Gorenja Vas, k-dir Mstr. Ku-
tnig.....1/9

Carinska zaštita Gorenja Vas, k-dir carinski sekretar
Honer.....1/35

Slovenački domobranci Gorenja Vas, k-dir carinski sekre-
tar Štelcer.....1/80

Carinska zaštita Lučine, k-dir carinski sekretar Radi
1/20

ojačanje slovenačkim domobrancima iz Lučina ... 60.

5/215

Snage žandarmerije pod mojom komandom.

Celokupne snage bile su pod komandom carinskog kome-
sara Enderlena.

4. Početak i izvršenje¹

5. 5. 1944. u 4 čas. polazak iz Gorenje Vasi.

Da bi se osigurao put za Leskovicu postavljene su snage jačine 2 — 3 grupe u Hlavče Njive, Sred. Brdo, kao i na koti 713 — neposredno južno od Leskovice. Glavnina je maršovala preko Hotavlja — Sred. Brda — Debena Studora. U Studoru je bilo komandno mesto carinskog komesara Enderlena.

Iz Debena i Studora otvorena je vatra iz puškomitraljeza na snage koje su prolazile. Mi smo odgovorili na vatru posle čega su se banditi povukli u parvcu Leskovice.

Od Studora krenuli su dalje prema Leskovicu deo slovenačkih domobranaca i 2 grupe carinske zaštite kao i žandarmerija, i to zapadno pored k. 911. Pri tome je prva grupa primetila da je više bandita pobeglo u Leskovicu. Na njih je odmah otvorena vatra. Žandarmerija je osiguravala istočno put za Leskovicu i to u pravcu k. 911.

Banditi su na našu vatru odgovorili vatrom iz mitraljeza, puškomitraljeza i pušaka. Vatreći okršaj koji je trajao od 8 — 12 časova bio je žestok. Naše snage su pri tom tukle Leskovicu iz teških minobacača. Banditi su naposletku odgovorili na vatru takođe iz minobacača.

Pošto su se očito jake banditske snage nalazile u Leskovicu i dobro se ukopale, nije se moglo ući u selo. U toku vatrene okršaja poginula su 2 žandarma i jedan carinik. Carinski komesar Enderlen prekinuo je borbu i snage su se istim putem vratile nazad. Osiguranja su povučena. Porodice domobranaca nisu mogle biti preseljene.

5. Završetak:

5. 5. 1944. oko 15 čas.

6. Rezultat:

a) Sopstveni gubici: 2 žandarma i 1 carinik poginuli,
1 žandarm i 1 carinik ranjeni.

Neprijateljski gubici:

Prema do sada utvrđenom 9 bandita je poginulo.

b) Nije bilo plena.

7. Naročita iskustva:

U okolini Leskovice i Blegoša prikupljaju se jake banditske snage, što izjavljuje i stanovništvo. Banditi u Leskovicu, protiv kojih smo se borili, treba da imaju najmanje 1000 ljudi.

8. Nema skica.

Klinger

Mstr. žandarmerije.

IZVEŠTAJ KOMANDIRA 2. ČETE VERMANŠAFTA IZ LJUTOMERA OD 7. MAJA 1944. KOMANDI VERMANŠAFT-BATALJONA U ŠOŠTANJU O SUKOBU KOD ZAMKA BEVČE¹

2. alarmna četa/Lu² Četno komandno mesto, 7. 5. 1944.
Velenje
Br. B. br. 6/44.

Vermanšaft-bataljonu u Šoštanju

Predmet: Dodir sa neprijateljem

U noći 6/7. 5. 1944'. 2. alarmna četa/Lu uputila je u istočnom pravcu od Velenja jednu patrolu pod komandom komandira odeljenja Golob Franca u pratnji 2 žandarma žand. stanice Velenje.

Jačina: 12 vojnika.

Izjava vođe grupe Golob Franca

U 22.00 časa postavili smo zasedu kod zamka Bevče. U 2.45 čas. naišla je prema zamku Bevče banditska grupa od oko 200 ljudi.³ Kada su se približili kapiji zamka i tražili da uđu unutra, otvorili smo vatru na jednu banditsku grupu od oko 30 ljudi koja se našla neposredno pred vratima. Prilikom prvog vatreneog udara bande su se povukle i sa oba krila otvorile vatru iz mitraljeza i minobacača. Da bi smo izbegli opkoljavanje od strane bandita morali smo se povući pod zaštitom vatre. Još jednom smo zauzeli položaj ali smo usled mitraljeske i minobacačke vatre bili prinuđeni na dalje povlačenje. Pošto sam uvideo da je premoć bila velika, krenuo sam sa grupom prema četi, oko 4.30 čas. prošao sam pored isturenog osiguranja na istočnom izlazu iz Velenja.

Četa je takođe uveče 6. 5. 44. radi osiguranja mesta kao i železničke stanice isturila mrtve straže; pošto je zona osiguranja, uključujući žel. stanicu, vrlo velika, cela četa je tokom noći na mrtvoj straži tako da nema mogućnosti za smenu.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 347/11.

² Skraćena za Ljutomer. Druga četa Vermanšafta iz Ljutomera nalazila se u to vreme kao pojačanje u Velenju.

³ Odnosi se na jedinice 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« koje su te noći izvodile mobilizaciju u okolini Velenja (vidi dok. br. 162).

U 2.45 čas. čuli smo iz istočnog pravca jaku mitraljesku i puščanu vatru kao i snažne detonacije koje su podsećale na minobacače ili ručne bombe. Borbena buka čula se oko 20 minuta. Nisam mogao ništa preduzeti jer nisam znao šta se događa a postojala je i opasnost da Velenje bude napadnuto.

U 4.30 čas. vratilo se izviđačko odeljenje koje je sinoć bilo poslato i njegov komandir saopštio mi je gore navedeni izveštaj. Ja sam ga smesta poslao u žandarmerijsku stanicu da se izveštaj odmah dalje otpremi telefonom.

U 5.00 časova stražar mrtve straže koji se nalazio na istočnom izlazu iz mesta primetio je kako neke prilike iz šume, udaljene oko 300 m, pokušavaju da se približe jednoj usamljenoj kući. Stražar je odmah otvorio vatru na koju su ovi odmah odgovorili. Smesta sam krenuo sa 2 grupe ali više ništa nisam mogao videti. Ceta je do 6.15 čas. bila na odbrambenom položaju i tek kad se više ništa nije dogodilo, krenuli smo, osim uobičajenog dnevnog osiguranja, u naša prebivališta da čekamo dalja naređenja.

«

Komandir 2. alarmne čete/Lu

SA-oberšarfirer⁵

IZVEŠTAJ KOMANDANTA 2. VERMANŠAFT-BATALJONA
OD 9. MAJA 1944. KOMANDI VERMANŠAFT-PUKA O AK-
TIVNOSTI DELOVA 1. SNOU BRIGADE »TONE TOMŠIČ« U
OKOLINI ŠOŠTANJA I VELENJA¹

II bataljon Vermanšaft-puka Komandno mesto 9. 5. 1944.

A. Z.: Sen — Ajd./3—44

Vermanšaft-puku

»Donja Štajerska«

Sadržaj: dnevni izveštaj:

a) *Dodir sa neprijateljem:*

U noći 5. 5 — 6. 5. 44. kod zamka Turn, kod Velenja, na sekciji 5454, 24 m/m severno od Velenjskog rudnika, izviđačko odeljenje, jačine 1/11 iz 1. alarmne čete iz Brežica, odbilo je napad na zamak Turn.²

U noći 6. 5./7. 5. 44. vatreni okršaj izviđačkog odeljenja, jačine 1/9, koji je 2. alarmna četa iz Ljutomera pojačala sa 2 žandarma, sa nadmoćnijim neprijateljskim snagama zapadno od zamka Bevče, sekcija 5454,30 mm ist. od Velenj

4

Brojno stanje:

Štab bataljona	. 1/10 ljudi
2. alarmna četa Ptuj-jug — Šoštanj	. 168 „
1. alarmna četa Ptuj-sever — Šoštanj 156 „
1. alarmna četa (Ljutomer — Velenje) trg 136 „
2. alarmna četa (Brežice — Velenje) rudnik 140 „

1 : 610 ljudi

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 347/III.

¹ Napad na zamak Turn kod Velenja nije izvođen. Izveštaj se verovatno odnosi na manji sukob sa jednom od patrola 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« koje su u okolini Velenja i Šoštanja vršile mobilizaciju i prehrambene akcije.

³ Vidi dok. br. 184.

Obilasci:

Svakodnevna kontrola rada četa od strane komandanta bataljona. Držanje stanovništva u garnizonima daje utisak pune odanosti a van ovih jako je zaplašeno usled terora bandita.

Prekinuta je svaka veza sa upravnim vlastima i nadleštivima Štajerskog domovinskog saveza.

Komandant II bataljona
Vermašaft-puka
Volf
(Volf) SA-Štandartenfirer⁴

BR. 186

IZVEŠTAJ KOMANDANTA 2. VERMANŠAFT-BATALJONA
OD 11. MAJA 1944. KOMANDI VERMANŠAFT-PUKA O AK-
TIVNOSTI 1. SNOU BRIGADE »TONE TOMŠIČ« U REJONU
SV. DUHA I VELENJA¹

II bataljon Vermašaft-puka
A. Z.: Sen — Adj. 4—44

Komandno mesto 11. 5. 1944.

Vermašaft-puku

»Donja Štajerska«
Slovenj-Gradec

Sadržaj: dnevni izveštaj:

a) *Dodir sa neprijateljem-*

Radi potpomaganja i obezbeđenja akcije žandarmerije i rukovodstva mesne grupe iz Šoštanja a u cilju regrutovanja ljudi sposobnih za vojsku, 9. 5. 44. angažovana su ukupno 4 voda iz čete Ptuj-jug i Ptuj-sever.

1 vod u prostoru južno od Šoštanja. Ovaj vod stupio je u borbu sa jednom grupom bandita jačine oko 20 ljudi. Tom prilikom ubijen je 1 bandit a zaplenjene su 2 puške i 2 ranca (sa raznim predmetima). Sopstvenih gubitaka nije bilo.

1 vod u prostoru Topolšica. Akcija je protekla bez dodira sa neprijateljem.

2 voda u prostoru Ravne — Sv. Duh, 5 km sev. od Šoštanja. Ovi vodovi došli su takođe u dodir sa neprijateljem i imali vatreni okršaj sa banditima, koji su držali visove severno i istočno od Sv. Duha.²

Prema izjavama banditi su pretrpeli izvesne gubitke, između ostalog 1 je poginuo. Sopstvenih gubitaka nije bilo.

Na zahtev policijskog bataljona u 17 časova prebačena je policijskim kamionima u dolinu Savinje 1 četa Ptuj-sever u jačini od 1 oficira i 115 vojnika.

10. 5. 44. za vreme izvođenja jedne vežbe iz borbene obuke u prostoru južno i j. z. od Ravne — Sv. Duh, 1. i 2. vod 2. alarmne čete Ptuj-jug stupili su u vatreni okršaj sa banditima, koji su držali Sv. Duh i visove severno, istočno i jugoistočno od istog i koji su između ostalog bili naoružani sa više puškomitraljeza, minobacača i protivtenk. pušaka. Pošto vodovi nisu imali nikakvo naređenje da vode borbu, povukli su se po dobivenom naređenju posle dužeg vatrene okršaja.

1. vod, koji je štitio povlačenje ispred bandita, koji su nadirali od Sv. Duha uz povike »Ura — napred«, naneo im je znatne gubitke. Vod pod komandom SA-trupfirera Strosa održavao je primernu disciplinu vatre, tako da su banditi, iznenađeni vatrom, koja je odmah uzvraćena, odustali od daljeg gonjenja. Gubici neprijatelja nisu poznati. Sopstveni gubici: 1 ranjen (metkom kroz desno plućno krilo). Ranjen je još jedan, koji je uzeo nađenu italijansku ručnu bombu, a ona mu u ruci eksplodirala. Otkinuta su mu 4 prsta na desnoj ruci i od parčadi ozleđena mu je desna strana tela. Nijedan nije u životnoj opasnosti. Oba ranjenika, odmah posle ukazane lekarske pomoći od strane Nemačkog crvenog krsta, prebačena su u bolnicu u Celju.

Jedan drugi vod 1. alarmne čete »Ptuj-jug« i — vod 1. čete iz Brežica, koji su u roku od 15 minuta bili prebačeni policijskim kamionima iz Velenjskih rudnika radi eventualne upotrebe, bili su vraćeni.

Saopštenja telefonom.:

Žandarmerijska stanica Velenje:

- I 10. 5. 44. 10.30 časova. Prema poverljivom saopštenju jednog
I pouzdanog lica, banditi nameravaju da od 10. 5. 44. do 12. 5. 44.
j ponovo izvrše prepad na mesta Velenje i Šoštanj.

Zandarmerijska stanica Velenje:

- A. — 10. 5. 44. u 8.25 časova.
- B. — 100 mm sev. od Velenja ispred tunela na železničkoj pruzi Mislinja — Velenje.
- C. — 500 bandita.
- D. — Dosta minobacača, puškomitraljeza, automata, pušaka i ručnih bombi. U različitim uniformama.
- E. — Na putnički voz br. 1812, koji je u 7.03 časova krenuo iz Dravograda ka Celju, otvorena je vatra i zaustavljen je⁸. Banditi su odveli 5 lica, koja pripadaju železničkom osoblju, i 157 putnika. Voz je zapaljen i pušten u pravcu Velenja. Od 7 vagona, koliko ih je bilo, 1 je potpuno izgoreo a 1 delimično. Ostali vagoni su demolirani. U međuvremenu žandarm. stanica u Mislinji saslušala je nekoliko žena. One su izjavile da su im banditi kazali da ne idu u Velenje, jer će banditi danas ili sutra izvršiti veći napad. —
- F. — Pravac dolaska i odlaska Cirkovce — Šentvid.
- G. — Prijava podneta 10. 5. 44. u 9.20 časova.
- H. — Upućena 1 patrola od 5 žandarma i 1 vod Vermanšafta.

Zandarmerijska stanica Velenje:

- A. — 9. 5. 44. u 23 časa do 10. 5. 44. u 5 časova. —
- B. — Paka, opština Velenje, 98 mm sev. od Velenja, kod k. 625, spec, sekcija 1 : 75.000, list 5454. —
- C. — 200 bandita.
- D. — Minobacači, mitraljezi, puškomitraljezi, automati, puške i ručne bombe. Nose razne uniforme.
- E. — Od mnogih seljaka opljačkali veće količine životnih namirnica i stoke. Prinudno je regrutovano 20 ljudi i 5 žena.
- F. — Pravac dolaska i odlaska Cirkovce — Šentvid.
- G. — 10. 5. 44. u 12.00 časova.
- b.) Obezbeđenje garnizona, izviđanje okoline u dubini do 2 km, izgradnja poljskih utvrđenja.

Obuka:

- I. — Vežbe u izvođenju akcija sa izviđanjem, obezbeđenjem, zaprečavanjem neprijatelja, koji je izvršio proboj, poseđanjem položaja i protivnapadima.
- 2. — Obuka u stražarskoj službi.

⁸ Voz je uništio 1. bat. 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« (vidi dok. br. 162 i 187).

3. — Ponašanje u službi i van nje, propisi o pozdravljanju.
4. — Politička nastava političkog rukovodioca.

Brojno stanje:

Štab bataljona	1 : 10	ljudi
1. alarmna četa Ptuj-jug, vod za vezu (u garnizonu Šoštanj)	13	—, —
1. alarmna četa Ptuj-jug, pionirski vod i vod za obezbeđenje (garnizon u Velenjskom rudniku)	34	—, —
2. alarmna četa Ptuj-jug (u garnizonu Šoštanj)	157	—, —
1. alarmna četa Ptuj-sever (u garnizonu Šoštanj)	155	—, —
2. alarmna četa — Ljutomer (u garnizonu varoš Velenje)	138	—, —
1. alarmna četa — Brežice (garnizon u Velenjskom rudniku)	111	—, —
Ukupno: 1:618		—, —

Obilasci:

Svakodnevna kontrola rada četa od strane komandanta bataljona.

Držanje stanovništva u garnizonima daje utisak odanosti a van ovih jako je zaplašeno usled terora bandita.

Prekinuta je svaka veza ovog dela stanovništva sa upravnim vlastima i nadleživima Štajerskog domovinskog saveza.

Komandant II bataljona
Vermašaft-puka
Volf
(Volf, SA-šandertenfirer)

IZVOD IZ IZVEŠTAJA KOMANDANTA POLICIJE I SLUŽBE
BEZBEDNOSTI U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 12. MAJA 1944
ISPOSTAVI SLUŽBE BEZBEDNOSTI BREŽICE O SITUACIJI
I AKTIVNOSTI JEDINICA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVE-
NIJE NA SEKTORU ŠTAJERSKE¹

Komandant policije i službe bezbednosti
u Donjoj Štajerskoj

III odeljenje
B. br. 306/44. pov.

Poverljivo!
Maribor, 12. maj 1944.

Ispostavi službe bezbednosti Brežice
Lično SS-Hschf. Ajhelburgu oViA
Brezice
Ul. Adolfa Hitlera 39

Predmet: Izveštaj o raspoloženju i situaciji u Donjoj Štajerskoj
Veza: tekuća
Prilog: 1

U prilogu dostavlja se izveštaj o raspoloženju i situaciji u Donjoj Štajerskoj.

2

SS-Šturmbanfirer

3

U prilogu daje se izvod iz izveštaja o banditima u nedelji za koju se podnosi izveštaj.

5. 5. 1944. došlo je oko 100 bandita u Podpreču; Šmidova prodavnica je opljačkana i jedan autobus zapaljen.

6. 5. 1944. došlo je oko 300 bandita u Bevče i Laze, odveli su 40 ljudi, među kojima i 6 vojnika na odsustvu.⁴

6. 5. 1944. banditi su otvorili vatru na jednu kolonu od 5 kamiona policijskog bataljona Holm kod Trojana.⁵ Gubici: 13 poginulo i nekoliko ranjeno.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani f. 157/1.

¹ Potpis nečitljiv.

³ Redakcija je izostavila deo teksta koji ne sadrži značajnije podatke za istoriju.

⁴ Vidi dok. br. 184.

⁵ Vidi dok. br. 93, 117 i 162.

6. 5.1944. zapaljen je magazin električnog materijala i stambena baraka železničkog preduzeća Otiški Vrh, 4 lokomotive stavljene u pogon i izbačene iz šina.⁶

U noći 6/7. 5. 1944. iz Saleka su 200 bandita odvev jednog punokrvnog konja i opljačkali jednu trgovinu mešovite robe. Sve su kuće pretresene da bi se utvrdilo ima li ljudi. Iz Šaleka je odvedeno 6, a iz Bevča 12 osoba.

6. i 7. 5. 1944. javljeno je o planskom zauzimanju mesta Stari Trg, Sele, Završe, koja pripadaju opštini Slovenj-Gradec. 14 lica je odvedeno. Opljačkano: dve krave, namirnice i delovi odeće. (Iz opštine Sele u noći 5/6. 5. 1944. već je odvedeno 12 lica).

6. 5. 1944. banditi su izvršili prepad na pilanu u opštini Nazarje. Fabrički radnici su rasterani i na puvara objekata izvršen je vatreni prepad. Jedan pripadnik Vermašafta teže je ranjen.

8. 5. 1944. oko 10.30 časova prošlo je kroz Bele Vode 300 bandita, pretežno prinudno regrutovanih, 30 ljudi je bilo naoružano. Na odstojanju od 4 km išla je druga grupa od 200 ljudi, koja se takođe sastojala većim delom od prinudno regrutovanih.

Od 8. 5. do 9. 5. 1944. banditi su planski zauzeli sela Sp. Podgorje i Zg. Podgorje u opštini Vodrež, 11 osoba je odvedeno. Banditi su kod Dobrne spalili kuću čete Vermašafta. Odneto je 15 uniformi. Šteta iznosi oko 5.000 RM.

8. 5. 1944. oko 500 bandita izvršili su u Svetini, opština Teharje, prepad na planinski hotel Himar za vreme održavanja smotre rukovodilaca blokova i ćelija.⁷ Prisutni su bili zadržani, 10 ljudi je nasilno regrutovano a šturmfirer Himer ubijen.

8. 5. 1944. na području opštine Sentlovenec, prilikom sukoba jedne patrole žandarmerijske i poljske straže sa banditima poginuli su mesni partijski rukovodilac Ginter i vođa mesnih seljaka Vodenik a ranjen je vojnik Jelen. Jedan bandit je ranjen a trojica su zarobljena.

10. 5. 1944. banditi su izvršili prepad na putnički voz Dravograd — Celje kod Pake, opština Velenje,⁸ opljačkali su ga i odveli osoblje voza i sve putnike muškarce ispod 45 god. starosti. Bliže pojedinosti još nisu poznate. —

⁹

⁶ Vidi dok. br. 93 i 162.

⁷ Vidi dok. br. 162.

⁸ Vidi dok. br. 162 i 186.

⁹ Ovde je izostavljen tekst koji se odnosi na prehrambene akcije i mobilisanje 49 lica.

Napadi na nemačke državne železnice

6. maja 1944. oko 2 časa ujutro veći broj bandita izvršio je prepad na železničku ložionicu Otiški Vrh kod Dravograda i zapalio nekoliko šupa. Jedna lokomotiva puštena je u rov za okretanje, usled čega su lokomotiva i okretnica teže oštećene.

Osim toga 3 lokomotive puštene su bez osoblja prema Dravogradu. Ove lokomotive naletele su u Dravogradu na jedan zauzet kolosek, usled čega su lokomotive i 6 vagona isklznuli iz šina i teško se oštetili. Saobraćaj Celovec — Maribor nije prekinut. 10. maja 1944. u 8.30 čas. napadnut je, opljačkan i zapaljen putnički voz 1812 na pruzi Celje — Dravograd između žel. stanica Velenje i Gor. Dolič i posle toga otisnut u pravcu Velenja. Posle kraće vožnje voz se sam zaustavio i kasnije je odvučen u Velenje. Putnički voz 1815 koji polazi iz Velenja u 9.27 čas. mogao je normalno da saobraća. Osoblje voza i putnici su odvedeni, ipak, posle nekoliko časova pošto su železničkom osoblju oduzete uniforme pušteni su na slobodu.

III D 4 Industrija

Atentati i diverzije u rudničkim i industrijskim pogonima Donje Štajerske.

U izveštaju od 5. maja 1944. javljeno je o razaranju rudnika uglja u Velenju i o pokušaju razaranja termoelektrane Velenje.¹⁰ Prema dosadašnjim proveravanjima pretpostavlja se da su banditi imali nameru da unište i ovu električnu centralu od životne važnosti za industriju naoružanja i celokupnu privredu Donje Štajerske. Elektrana je stvarno nekoliko časova bila van pogona i veliki deo Donje Štajerske bio je bez struje. Prirodno, i rudniku Trbovlje pretila je opasnost da tamošnja okna budu poplavljena dok termoelektrana bude opravljana.

Istočno od Trbovlja, na pruzi između Hrastnika i Sv. Jederta, nalazi se jedan prednaponski transformator transformatorske stanice Laško, koja ima zadatak da preko Laškog snabdeva strujom Trbovlje. Gotovo istovremeno sa prepadom na Velenje, nekoliko bandita u NSKK-uniformama minirali su i ovaj transformator, što je imalo za posledicu da je ovaj transformator isto tako ispao iz upotrebe.

U Trbovlju kao i u Zagorju pokušalo se da se pomoću male elektrane u Zagorju proizvede toliko struje da se centrala u Trbovlju stavi u pogon. To je stvarno i uspelo, tako da je Trbovlje opet obezbeđeno strujom i okno sposobno za ispumpavanje.

U međuvremenu, oko 6.30 čas. 1. 5. 1944. elektrana u Velenju stavljena je ponovo u rad i time je obezbeđeno snabdevanje

strujom. To je utoliko bilo preko potrebno jer je puštanjem elektrane u Trbovlju sa strujom iz Zagorja pretila opet opasnost od potapanja okna u Zagorju. —

Oštećeni transformator u Dolu isto tako je u jutarnjim časovima 1. 5. 1944. ponovo pušten u rad, jer se ispostavilo da je prouzrokovana šteta neznatna. Iz ovih kombinacija proizilazi da su banditi vrlo dobro upoznati sa značajem električnih centrala za ratne potrebe u Južnoj Štajerskoj i nikako ne treba ispustiti iz vida da su obe akcije u Velenju i Dolu bile istovremeno izvođene.

Procena nastale štete u Velenju do sada još nije završena. U međuvremenu od strane Elektro-juga počelo se sa detaljnim osiguranjem pogona u Velenju, naročito termoelektrane, ograničavanjem bodljikavom žicom.

BR. 188

IZVOD IZ IZVEŠTAJA KOMANDANTA POLICIJE I SLUŽBE
BEZBEDNOSTI ZA OKUPIRANE OBLASTI KORUŠKE I
KRANJSKE OD 13. MAJA 1944. O AKTIVNOSTI NA SEKTO-
RU GORENJSKE¹

Komandant
policije bezbednosti i službe bezbednosti
Bled

Bled, 13 maja 1944.

Akcije bandi i borba protiv bandi.

3. 5. 1944. Medvode, srez Kranj: oko 18 čas. banda jačine 15 ljudi napala je jednu žandarmerijsku patrolu od 6 ljudi. Posle žestokog puškaranja banda se ipak povukla.
4. 5. 1944. Selca, srez Kranj: jake banditske snage, koje su prešle sa italijanskog područja, opljačkale su od raznih posednika velike količine namirnica i odvele 14 goveda.

Prema izjavama prinudno regrutovanih, koji su se vratili, reč je o 3 brigade bandita punog brojnog stanja.²

Leskovic, srez Kranj: prilikom jedne akcije izbrojano je 9 ubijenih bandita i sigurno je više njih ranjeno. Na našoj strani poginula su 2 žandarma i jedan carinski činovnik, a jedan carinik je ranjen

5. 5. 1944. Oko 20 časova kod železničke stanice Sveti Jošt, srez Kranj, brzi voz naišao je na minu, usled čega je nastala neznatna šteta na vozu i žel. pruzi.®

Radomlje, srez Kamnik: jaka banda tukla je 2 časa iz automatskog oružja nemačku vojnu stražu kod mlina Nastran. Istovremeno i žandarmerijska stanica u Radomlju bila je obasuta vatrom i tek po pristizanju jedne jedinice iz Domžala banditi su se povukli.

6. 5. 1944. Potok, srez Kamnik: oko 60 bandita zaustavili su poštanska kola i opljačkali više privatnih paketa i svu službenu poštu. U isto vreme od jednog mlinara odneli su veću količinu brašna.

7. 5. 1944. Šmartno, srez Kranj: oko 8.30 čas. oko 15 bandita odnelo je iz opštine 2 pisaće mašine, jedan aparat za umnožavanje, 1 radio-aparat, 1 telefon, 40 karata za duvan i iznos od 2000 RM.

Jesenice, srez Radovljica: jedna žandarmerijska patrola otvorila je vatru na 3 bandita, u trenutku kada su pregledali jedna zaprežna kola, pri čemu je jedan bandit ubijen.

9. 5. 1944 Kranj, oko 6 čas. ujutro putnički voz naišao je na minu kod Sv. Jošta, usled čega je više vagona iskliznulo.

10. 5. 1944. *Lesce, srez Radovljica:* noćas je jedna lokomotiva teretnog voza iskliznula usled toga što su sa jedne šine bili skinuti zavrtnji.⁴

Vače, srez Kamnik: oko 16 čas. na jednu žandarmerijsku patrolu žandarmerijske stanice Vače oko 40 bandita otvorili su vatru iz zasede. Posle odgovora na vatru uhvaćen je jedan ranjeni bandit.

Vače, srez Kamnik: banditi su iz zasede otvorili vatru na motorizovanu žandarmerijsku patrolu iz Litije. Banditi su naterani u bekstvo.

U navedenom izveštajnom periodu, prema do sada prikupljenim izveštajima, banditi su odveli 40 ljudi, 2 prinudno regrutovana dobrovoljno su se prijavila vlastima. U isto vreme banditi su opljačkali 125 grla stoke.

BR. 189

IZVEŠTAJ KOMANDANTA 2. VERMANŠAFT-BATALJONA
OD 14. MAJA 1944. KOMANDI VERMANŠAFT-PUKA O
NAPADU NA RUDNIK VELENJE¹

II bataljon Vermanšaft-puka

Komandno mesto 14. 5. 44.

Vermanšaft-puku »Donja Štajerska«

Slovenj-Gradec

*Sadržaj*¹ prethodni dnevni izveštaj.

Jutros u 3.10 časova izvršen je napad na rudnik u Velenju sa severa i istoka i na samo mesto Velenje sa severa.² Posle vatrene okršaja u trajanju od 45 minuta neprijatelj se povukao. Mi nismo imali gubitaka.

Neprijateljski gubici nisu poznati.

Radi pojačanja naređena je pripravnost u 1. alarmnoj četi »Ptuj-sever« ali nije bilo potrebno da stupi u akciju. Opširan izveštaj biće podnesen kada bude primljen izveštaj iz čete.

Komandant II bataljona
Vermanšaft-puka
Volf

(Volf, SA-štantartenfirer)

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 347/III.

² Pošto se u to vreme nijedna od jedinica 4. operativne zone ili 14. divizije nije nalazila na sektoru Velenja a akcija se takođe ne spominje ni u jednom drugom dokumentu, napad je verovatno izmišljen kako bi se opravdali nepotrebna uzbuna i utrošak municije.

IZVEŠTAJ KOMANDIRA 3. ČETE VERMANŠAFTA »CELJE-ISTOK« OD 14. MAJA 1944. KOMANDANTU 3. VERMANŠAFT-BATALJONA O PREPADIMA PARTIZANSKIH PATROLA U OKOLINI VELENJA¹

3. alarmna četa »Celje-Lstok«

Komandno mesto: Velenje

Velenje, 14. 5. 1944.

Sadržaj: borbeni izveštaj.

Komandantu III Vermanšaft-bataljona

Celje

3. alarmna četa izveštava:

Na odseku 3. voda nema dodira sa neprijateljem. Municija nije trošena.

Na odseku 1. voda u 21.00 čas došlo je do dodira sa neprijateljem. Puščana vatra iz pozadine.²

2. Dodir sa neprijateljem oko 0.30 časova. Mitraljeska vatra s leđa (sa istoka). Jačina neprijatelja nepoznata.

3. Dodir sa neprijateljem u 2.45 časa (sa zapada), 100—200 bandita. Napad odbijen.

Utrošak municije: 250 metaka za puške »mauzer«, 200 metaka za puške »manliher«, 30 neispravnih, 60 metaka za »šmajser«, 2 ručne bombe, 4 svetleče rakete, 2 zelene, 1 crvena, 1 bela.

Na odseku 2. voda dodir sa neprijateljem u 22.30 časova. Oko 25 bandita izvršilo je napad s leđa (sa istoka) na mitraljeske položaje. Napad je odbijen posle kraćeg puškaranja.

2. Dodir sa neprijateljem u 2.45 časova. S leđa napadnuti su mitraljeski položaji. Jačina neprijatelja nepoznata. Napad je u svim slučajevima odbijen.

3. Dodir sa neprijateljem. U 2.45 časova izvršen je napad na četno komandno mesto. Jačina neprijatelja nepoznata. U 3.45 časova neprijatelj se povukao.

Utrošak municije: 60 mitraljeskih metaka, 300 metaka za puške »manliher«, 500 za mauzer, 90 metaka za automat. U svim slučajevima neprijatelj se povukao na svoje polazne položaje.

Komandir čete
(potpis nečitak)
SA-šturmfirer

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 351, III.

¹ Prepade su verovatno izvodile patrole iz sastava jedinica 14. NO divizije.

IZVOD IZ IZVEŠTAJA KOMANDANTA POLICIJE I SLUŽBE
BEZBEDNOSTI U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 19. MAJA 1944.
ISPOSTAVI SLUŽBE BEZBEDNOSTI BREŽICE O SITUACIJI
I AKTIVNOSTI NA SEKTORU ŠTAJERSKE¹

Komandant policije i službe bezbednosti
u Donjoj Štajerskoj

III odeljenje

B. br. 320144, pov. Mb

Poverljivo!
Maribor, 19. maj 1944.

Ispostavi službe bezbednosti Brežice
Lično SS-hauptšarfireru Ajhelburgu OviA

Brežice

Ul. Adolfa Hitlera 39

Predmet: Izveštaj o raspoloženju i situaciji u Donjoj Štajerskoj
Veza¹ tekuća

Priloga: 1

U prilogu dostavlja se izveštaj o raspoloženju i situaciji u Donjoj Štajerskoj.

[potpis nečitak]
SS-šturmbanfirer

2

Da bi se prikazao porast prepada bandi i prinudnih regrutovanja, u nastavku se daje izvod iz poslednjih izveštaja o bandama.

15. 5. 44. banditi su izvršili prepad na žel. ložionicu u Otiškom Vrhu.³ — Jedna lokomotiva pomoću okretnice postavljena je na obližnji kolosek i bez posade upućena u pravcu Dravograda. Saobraćajni ured porušen i zapaljen.

14. 5. 44. javila je žandarmerijska stanica Vuzenica da su banditi u jačini od oko 150 ljudi noćas zauzeli Šentvid i Vuhred.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 157/IV.

² Početak dokumenta Redakcija je izostavila.

³ i ⁴ Vidi dok. br. 94, 162 i 163.

15. 5. 44. 50—80 bandita i 4 banditkinje izvršili su prepad na žel. stanicu Otiški vrh, uništili uređaje i odneli životne namirnice.

15. 5. 44. banditi koji drže mesto Vuhred govorili su da u obližnjoj okolini oko 1500 bandita čeka na naređenje za napad. U Sv. Antonu treba da se nalazi komandno mesto bandita. Postoji namera da se prekine železnički saobraćaj.

15. 5. 44. 300 bandita, naoružanih minobacačima, mitraljezima, puškomitraljezima, automatima, puškama, pištoljima i ručnim bombama, izvršilo je u Vuzenici vatreni prepad na železničku stanicu, žandarmerijsku stanicu i na uporište granične zaštitne čete, spalili jednu pilanu, po drugi put opljačkali jednu trgovinu mešovite robe, uzeli 2 konja i na kraju odveli 8 lica.⁴

15. 5. 44. u Gaberskom udaljenom 1 km od Trbovlja, na drumu Trbovlje—Prebold, zapaljen je jedan putnički automobil. Odvedena su 2 lekara iz Trbovlja kao i 2 medicinara iz ovdajšnje bolnice.⁵

15. 5. 44. jedna veoma jaka banditska grupa izvršila je prepad na jutarnji putnički voz i odvela jedno lice.⁶

17. 5. 44. na putu Podlipovica—Trojane jedna jača banditska grupa izvršila je prepad na SS-šturmbanfirera Lindera iz SS-ajznac čete.⁷ SS-šturmbanfirer i njegova 3 vojnika su poginula a jedan je nestao.

U vremenu između 14. 5. i 18. 5. nalazilo se u Hudom Kotu, opština Ribnica na Pohorju, oko 1000 bandita, verovatno sa prirudno regrutovanim, koji su bili prikupljeni, kojima su 3 lekara držali predavanje o prvoj pomoći, političkom obrazovanju i rukovanju teškim oružjem.

s

Napadi na nemačke državne železnice

10. 5. 1944. u 21.35 čas na pruzi Celje—Dravograd banditi su otvorili vatru na železničku stanicu Šoštanj i hale za smeštaj žel. pošiljki. Ljudskih i materijalnih žrtava nije bilo.

14. 5. 1944. Jedna banditska grupa jačine 60—80 ljudi napala je 1 minobacačem i mitraljezima na pruzi Maribor—Dravograd — nemočko vojno uporište Vuhred. Nije bilo gubitaka. Istovremeno podignuta je u vazduh železnička pruga između žel.

⁵ To su bili dr Virgil Krasnik i dr Janez Jenštrle, koji su dobrovoljno pošli u partizane. Sa njima su krenuli i studenti medicine Vinko Domitrovič i Adolf Špilar.

⁶ Vidi dok. br. 162 i 163.

⁷ i » Vidi dok. br. 162.

⁸ Izostavljeni tekst odnosi se na prehrambene akcije i mobilisanje 40 lica.

stanica Vuhred i Vuzenica. Saobraćaj na ovoj jednotračnoj pruži bio je u prekidu do 12.40 časova.

15. 5. 1944. banditi su od 2.05 do 4.30 čas. na pruži Maribor—Dravograd držali pod vatrom žel. stanicu Vuzenica. Angažovanjem nemačkog vojnog osiguranja osujećen je napad na žel. stanicu. Gubitaka ili štete nije bilo. Železnički saobraćaj bio je od 2—5 časova u prekidu.

15. 5. 1944. u 5.30 čas., na pruži Središče—Pragersko na km 37.960, pre polaska voza SF 48 koji je prevozio sa fronta vojnike na odsustvo, ustanovljeno je da je sa šina uklonjeno 3 para spojnice, 9 šinskih zavrtnja i 6 zavrtnja za natezanje. Diverzija je blagovremeno osujećena i nije bilo prekida u saobraćaju.

15. 5. 1944. u 4 časa, ujutro banditi su na pruži Celje—Dravograd izvršili prepad na železničku ložionicu Otiški Vrh. Banditi su naredili čuvaru ložionice koji je bio na službi da 1 lokomotivu odveze 1 km u pravcu Dravograda; 2 bandita pratila su lokomotivu koja je, pošto je prešla oko 1 km, zaustavljena i zakočena. U međuvremenu banditi su odveli još jednog mašinovođu koji je 4 lokomotive pod parom morao da uputi bez ljudstva prema lokomotivi koja je stajala na pruži. Ovih 5 lokomotiva uklinile su se jedna u drugu i teže su oštećene. Šestu lokomotivu survivali su u rov okretnice. Osim toga zapalili su staničnu zgradu i razbili saobraćajne uređaje. Saobraćaj na pruži Dravograd—Slovenj-Gradec bio je gotovo ceo dan u prekidu.

16. 5. 1944. u 5.55 čas. između Vuzenice i Vuhreda—Radija ob Dravi, na km 47 ..., naišao je na minu putnički voz 611.⁹ Usled eksplozije otkinuto je parče šine u dužini od 2 m, što je dovelo do iskliznuća lokomotive koja se prevrnula. 9 vagona je poisprevtano i teže oštećeno. Uprkos tome bilo je samo nekoliko lakše povređenih jer se vagoni nisu uklinili jedan u drugi nego su se samo isprečili. Banditi su naredili putnicima i železničkom osoblju da siđu iz voza, opljačkali su celokupan prtljag. Banditi su povelili u šumu železničko osoblje i jedan deo putnika. Posle pljačkanja voza cela kompozicija je zapaljena. 8 vagona su potpuno izgoreli. Šteta se ceni na oko 80.000 RM. Železnički saobraćaj Celovec—Maribor bio je 38 časova potpuno prekinut, saobraćaj putničkih vozova odvijao se prelaženjem, a vozovi koji su sa fronta prevozili vojnike na odsustvo upućivani su preko Graca.

IZVOD IZ IZVEŠTAJA KOMANDANTA ZA OKUPIRANE
OBLASTI KORUŠKE I KRANJSKE OD 20. MAJA 1944. O
AKTIVNOSTI NA SEKTORU GORENJSKE¹

Komandant okupiranih oblasti
Koruške i Kranjske
Bled.

Akcije bandi i suzbijanje bandi.

10. 5. 1944. *Ribno, srez Radovljica:* više bandita oštetili su telefonski vod između Ribna i Bleda i odneli više stotina metara žice.
11. 5. 1944. Preddvor, srez Kranj, oko 15 časova oko 10 bandita otvorilo je vatru na putnički automobil žand. stanice Preddvor.
12. 5. 1944. *Jesenice, srez Radovljica:* oko 2 časa dignuta je u vazduh kod Javornika žel. pruga Radovljica — Jesenice.²

Voklo, srez Kranj: oko 20 časova banda jačine oko 100 ljudi zauzela je mesto i silom sakupljenim građanima u školi održali miting. Za vreme mitinga popijeno je bure piva opljačkano u Voglju. Spodnje Tenetiše, srez Kranj: banditi su pucali na motocikle jedne policijske jedinice. Selca, srez Kranj: banditi su digli u vazduh most na Luši.³

Železniki, srez Kranj: oko 13 č jedna žand. zaseda otvorila je vatru na jednu brojnu bandu. Izbrojano je 8 poginulih bandita, više ranjenih uspeli su pobeći.

13. 5. 1944. *Škofja Loka, srez Kranj:* kod Škofje Loke prilikom sukoba sa banditima pošlo je za rukom izviđačkoj

patroli ispostave da ubije 2 bandita i jednu banditkinju a jednog bandita da rani.⁴

Skofja Loka, srez Kranj: manje razaranje železničke pruge Skofja Loka—Godešič.³

14. 5. 1944. Cerklje na Gorenjskom: oko 1 časa banditi su oko 30 minuta pucali iz mitraljeza na borilište samozastite. Posle odgovora na vatru banditi su se povukli.

Kališe, srez Kranj: banditi su odveli 2 govečeta. Katarina, srez Kranj: oko 18 časova banditi su pucali iz mitraljeza i minobacača na žand. stanicu. Istovremeno spaljene su pilana i 4 privredne zgrade.

Cešnjica, srez Radovljica: oko 20 č više bandita opljačkalo je jednog nemačkog vojnika na odsustvu odnevši mu celokupno naoružanje i uniformu. Nemački vojnik nosi naočare i zbog toga ga nisu povelj.

Sveta Ana, srez Radovljica: oko 17 čas. ubijen je jedan bandit u blizini kuće njegovih roditelja.

Moste, srez Radovljica: banditi digli u vazduh železničku prugu između Mosta i Potoka.

15. 5. 1944. Virmaše, srez Kranj: oko 100 bandita opljačkali su 1000 gotovih fišeklija, 2000 polugotovih fišeklija, sav priručni alat od 3 šlep-mašine i razne količine namirnica.⁶ Sva opljačkana sredstva odneta su na 3 konjske zaprege koje su takođe opljačkane.

16. 5. 1944. Križe, srez Kranj: vatreni okršaj žandarmerijske patrole sa jačom bandom: 2 bandita ranjena, zaplenjen jedan mitraljez.

Podnart, srez Kranj: banditi digli u vazduh železničku prugu.

16. 5. 1944. *Javornik, srez Radovljica*: na 625. km dignuta u vazduh železnička pruga, usled čega je jedan deo teretnog voza iskliznuo.⁷

Nomenj, srez Radovljica: Vatrene prepad na nemačku vojnu patrolu za osiguranje železničke pruge, usled čega su nastali sledeći gubici: 1 poginuo, 1 ranjen a 3 nestala.

Križna Gora, srez Kranj: prilikom akcije nemačke vojske i policije bezbednosti iz Škofje Loke došlo je do vatrene okršaja sa banditima pri čemu je neprijatelj imao 21 poginulog, 2 zarobljena, izgubio je 3 konjske zaprege, 3 tovarna grla i 1 tele. Sopstveni gubici iznosili su 2 poginula i 14 ranjenih.

Od 10. 5.—17. 5. 44., prema do sada primljenim izveštajima, prinudno je regrutovano 19 Gorenjaca, od toga 5 Gorenjaca su pripadnici nemačke vojske. U istom periodu 6 su se dobrovoljno prijavili, koji su napustili bandite. Istovremeno iz sva tri sreza banditi su odveli 75 grla krupne stoke.

BR. 193

IZVEŠTAJ KOMANDIRA 2. LJUTOMERSKE ČETE VERMANŠAFTA OD 23. MAJA 1944. O BORBI NA METULOVOM VRHU¹

Borbeni izveštaj

2. alarmne čete (ljutomerske) od 23. 5. 1944.

22. 5. 1944. dobila je zadatak 2. alarmna četa (ljutomerska) da sa alarmnom četom Ptuj — sever postavi zaprečnu liniju Šentvida preko Kuna ka Metulovom vrhu, kota 813. Četa je krenula vozom do Hude Luknje odatle je počelo penjanje preko Šentvida u pravcu Metulovog vrha. U 20.30 čas. stigli smo do mlina 12 mm istočno od kote 813. Ja sam tu ostao sa jednim vodom i osiguravao sam raskrslu putu, oberfirer Majerhefer krenuo je

sa ostala dva voda desno na greben da bi uhvatili vezu sa policijom, koja je trebalo da stigne iz zapadnog pravca.

U 21.30 čas. došla je jedna grupa sa izveštajem da odmah sa vodom dođem na vis gde su se nalazila ostala dva voda čete. Jedan seljak, koga smo kao vodiča povelili, izjavio je da su oko 17.00 časova po podne jake grupe bandita prešle preko suprotne padine u severozapadnom pravcu.

Oberfirer Majerhefer naredio je da četa ostane preko noći na majuru i da ujutru preduzme gonjenje bandita, koji su, prema pretpostavci, već trebali da budu van zaprečnog pojasa. Ja sam baš postavljao osiguranje za noć kada je na nas sa ivice šume koja se nalazi u zapadnom pravcu, sa udaljenosti od oko 200 m, otvorena vatra iz puškomitraljeza.² Smesta sam naredio da četa zauzme položaj i odmah smo odgovorili na vatru, posle čega su banditi prekinuli vatru. Posle toga noć je protekla mirno; tek u osvit zore, baš kada sam hteo da uhvatim vezu prema ostalim dvema stranama, odjednom je na nas otvorena vatra sa tri strane.

Jedan neprijateljski mitraljez tukao nas je iz jednog šumarka, desno, odozgo sa padine. Da bih sprečio da sa desna budemo natkriljeni, krenuo sam sa prvim vodom sasvim desno na padinu, poseo ivicu šume i postavio 2 puškomitraljeza na položaj, drugi vod sa jednim puškomitraljezom krenuo je od šume preko jedne livade do salaša i tu zauzeo položaj, treći vod krenuo je za drugim iza štale zalamajući do voćnjaka oko 100 m istočno od klanca. Jedna grupa osiguravala je pozadinu. Posle kraćeg jakog vatrene udara banditi su pokušali uz pokliče da krenu na juriš, ali su odmah bili obasuti vatrom i odbijeni.

Kad su banditi posle ponovljenih pokušaja uvideli da se ne mogu probiti, upotrebili su minobacače. Prve mine pale su daleko, ali posle su padale sve bliže. Jedna mina pala je u neposrednu blizinu položaja puškomitraljeza prve grupe i ranila puškomitraljesca u glavu.

Gruppenfirer Bauman Franc poginuo je pogođen metkom u grudi. Nekoliko vojnika lakše je ranjeno parčadima mina. U početku sam računao da vežem neprijatelja dok policija ne stigne od Volunje, ali posle sam uvideo da je banda brojnija od nas i da je nadmoćnija u oružju.

Treći vod se morao povući jer su bande prodirale na levo i pokušale da nas natkrile. Posle dvoipolačasovne teške borbe morao sam povući četvu jer je postojala opasnost da budemo opkoljeni i da nam nestane municije pre nego što stigne pojačanje. Tek prilikom povlačenja mogli smo ustanoviti da nam je banda već bila za leđima. Povukao sam četvu do Šentvida i

tamo zauzeo nov položaj. Borba je trajala 2 1/2 sata. Sopstveni gubici: jedan vojnik poginuo, 5 vojnika ranjeno, 2 vojnika nestala. Sa sigurnošću se može tvrditi da su bande imale velike gubitke.

Komandir 2. alarmne čete (ljutomerske)

SA oberšarfirer

BR. 194

IZVEŠTAJ KOMANDANTA 2. VERMANŠAFT-BATALJONA OD 25. MAJA 1944. KOMANDI VERMANŠAFT-PUKA »DONJA ŠTAJERSKA« O BROJNOM STANJU JEDINICA I O GUBICIMA U ORUŽJU I OPREMI U BORBAMA PROTIV DELOVA 2. SNOU BRIGADE »LJUBO ŠERCER« NA SEKTORU PECOVNIK — RDECNIK¹

II bataljon Vermanšaft-puka

Komandno mesto 25. 5. 44.

Vermanšaft-puku »Donja Štajerska«

Slovenj-Gradec

Sadržaj: dnevni izveštaj.

- a) Dodir sa neprijateljem:
vidi se iz priloženih borbenih izveštaja 1. alarmne čete »Ptuj-sever«² i 2. alarmne čete (ljutomerske).³
- b) Bataljon je u ostalom postupio prema izdatim naređenjima za akciju od 22. 5—25. 5. 44. —
Prilaže se izveštaj o radu 2. alarmne čete »Ptuj-jug«.⁴

* Potpis nečitljiv.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 347/III.

¹ Redakcija nije uspela pronaći taj izveštaj. Borbe su vođene sa jedinicama 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Šercer« (vidi dok. br. 162).

^J Vidi prilog br. 1.

⁴ Verovatno se odnosi na dok. br. 195.

c) Brojno stanje:		
Stab bataljona		1 : 10
1. alarmna četa »Ptuj-jug«, vod za vezu		13
(garnizon — Šoštanj)		
1. alarmna četa Ptuj-jug, pionirski vod		16
(garnizon — Šoštanj)		
2. alarmna četa »Ptuj-jug« (garnizon Šoštanj)		157
1. alarmna četa »Ptuj-sever« (garnizon Šoštanj)		148
2. alarmna četa (Ljutomerska)		127
(garnizon u rudniku Velenje)		

Ukupno 1 : 471

d) Prema borbenim izveštajima i usmenim izveštajima neprijatelj je pretrpeo teške gubitke.

e) 1. alarmna četa »Ptuj-sever«, osim gubitaka u ljudstvu, 0 kojima je podnet izveštaj, nije imala gubitaka u materijalu.

2. alarmna četa (Ljutomerska) podnela je izveštaj o sledećim gubicima u oružju i opremi:

8 pušaka M. 24	1 četurica
5 čebadi	6 kapa
7 šatorskih krila	1 automat 0.8
1 ranac	1 automat »mauzer«.

Za danas je naređeno odmaranje sa čišćenjem oružja i kupanjem. Data su uputstva za pripremu za sutrašnju pripravnost.

Komandant II bataljona
Vermanšaft-puka
Volf
(Volf, SA-štabartenfirer)

IZVEŠTAJ O AKTIVNOSTI 2. ČETE VERMANŠAFTA PTUJ-
-JUG ZA VREME OD 30. APRILA DO 25. MAJA 1944.
GODINE¹

*Izveštaj o aktivnosti 2. alarmne čete Ptuj-jug.
od 30. 4. do 25. 5. 1944.*

- 30. 4. Polazak iz Ptuja za Topolšicu—Šoštanj. Razmeštaj po stanovima. Raspored službe.
- 1. 5. Izrada položaja za osiguranje mesta. Noću stroga pripravnost.
- 2. 5. Preseljavanje u Šoštanj. Razmeštaj po stanovima.
- 3. 5. Strojeva obuka, taktička vežba, upoznavanje terena.
- 4. 5. Postavljanje osiguranja mesta. Obuka sa puškama, vežba izviđačke patrole.
- 5. 5. Strojeva obuka. Vežba izviđačke patrole. Vežba poseđanja određenih uporišta. Vežbe u slučaju uzbune.
- 6. 5. Vežbe u slučaju uzbune, vežbe za akciju, vežbe u izviđanju, služba javljanja.
- 7. 5. Dan odmora.
- 8. 5. Teorna obuka o postavljanju mrtvih straža, ponašanje na straži. Obuka u pozdravljanju, čišćenje oružja. Podoficiri: čitanje karata i upotreba kompasa. Nožna služba.
- 9. 5. Zadatak od bataljona: doneti leševe seljaka i gestapovaca koji su otprilike pre tri nedelje ubijeni i sprovesti prinudna regrutovanja. Polazak u 13.00 časova prema Ravnama sa rukovodiocem bloka i jednim žandarmom.²

Krenuli su šarfirer Vermanšafta Vanek sa izviđačkim vodom, šarfirer Vermanšafta Orlač sa E vodom i SA trupfirer Štros.

Po zapovesti krenulo se u 14.00 časova u pravcu zamka Vošnjak. Kod zamka vodovi su se podelili pošto je područje vrlo veliko i sva regrutovanja na prostoru nisu mogla biti sprovedena u smaknutom poretku. Zbog toga je vod Orlača sa 2 rukovodioca, bloka, koji poznaju mesto, krenuo prema severoza-

padu uz dogovor da nas sretne severozapadno od crkve, k. 517, kod naselja Hudobnik. Vod Vaneka krenuo je sa pridotim vodovima i sa mrtvačkim sanducima u pravcu Hudobnika, oko 300 m, gde su severno odatle u jednoj dolini pokrivenoj šumom bili pokopani leševi. U 15.30 čas. stigli smo na mesto. Pod zaštitom voda leševi su iskopani i stavljeni u sanduke. Pri povratku istočno od Hudobnika, kada smo stigli na brežuljak, otvorena je na nas iz zapadnog pravca jaka mitraljeska vatra. Zaklonili smo se, nismo mogli ustanoviti gde se nalaze bande. Samo delimično je odgovoreno na vatru. Pošto je položaj gde smo se mi nalazili bio nepodesan za odbranu povukli smo se do crkve Ravne na kotu 517, da bismo uhvatili vezu sa vodom Orlača. Od crkve u pravcu severozapada na visu Veliki Vrh videli smo jednu banditsku grupu kako se kreće prema zapadu. Mi smo na ovu grupu otvorili vatru, posle čega je severno od nas na naselju Hudobnika otvorena jaka mitraljeska i puščana vatra. Mi smo odgovarali na vatru do 17.30 čas. Pošto nismo mogli ništa da saznamo o vodu Orlača, napustili smo crkvu u južnom pravcu: poslao sam jednog kurira u Šoštanj da se raspita da li je vod Orlača u međuvremenu stigao. Saznao je da se vod još nalazi na terenu, posle čega je vod Vaneka skrenuo oštro prema zapadu, da bi rasekao put kojim je vod Orlača morao da ide. U 19.00 časova ušli smo u naše boravište, pošto se, prema izjavama stanovništva, vod Orlača već nalazio na maršu za Šoštanj. Prema izjavama stanovništva banditi su imali jednog poginulog i 2 ranjena. U ovoj akciji učestvovali su: SA trupfirer Stros, šarfirer Vermanšafta Orlač i šarfirer Vermanšafta Vanek.

10. 5. Prema planu rada, sa odobrenjem komandanta bataljona, izveo sam taktičku vežbu u prostoru Ravne. Kao instruktori bili su od 14.00 — 18.00 časova angažovani podoficiri.

Oko 15.00 časova stigli smo na teren crkve Ravne, kota 517. Još dok smo se nalazili na maršu otvorena je na nas jaka puščana i mitraljeska vatra.³ Vodovi su se razvili u streljački stroj i odgovorili na vatru. Neprijateljska vatra postajala je sve jača, dolazeći sa severa u pravilnim razmacima, posle se proširila na severoistok, postojala je sve žešća, kombinovana minobacačima, italijanskim puškomitraljezima i pt puškama.

Pošto zbog toga nismo mogli držati položaj i kako smo već imali jednog teškog ranjenika, komandiri vodova Orlač i Kosel naredili su da se izvrši povlačenje sa vojnim instruktorima. Ja sam sa dve grupe — Novaka i Cestinka — preuzeo vatrenu zaštitu i po dolasku oba voda držao sam položaj još oko 1 čas. Bande su se u međuvremenu sa svojim automatskim oružjem privukle na 80—120 m. Tada sam naredio otvaranje vatre, usled čega su bande imale prilične gubitke. Istovremeno sa istoka i jugoistoka otvorena je vrlo jaka vatra na naše desno krilo, tako da nam je bila zatvorena odstupnica.

Bio sam siguran da se oba voda sa ranjenikom već nalaze na sigurnom mestu i naredio sam povlačenje. Pod stalnom jakom neprijateljskom vatrom uspehi smo da se preko obližnjeg brežuljka na zapadnoj strani povučemo prema Šoštanju i u 18.00 časova stigli smo u Šoštanj. Vodovima Novaka i Cestnika, kao i komandirima ovih vodova, možemo zahvaliti što smo, i pored daleko nadmoćnijeg neprijatelja u ljudstvu i automatskom oružju, uz tako neznatne gubitke uspehi da stignemo na sigurno mesto. Da bismo jednu takvu borbu uspešno okončali, neophodno je potrebno da nam se dodele automatska oružja.

Pošto su u Šoštanju čuli borbenu buku, četa je u pravcu odakle se čula borbena buka uputila raspoložive Vermane kao i pionire u S vod, da bi eventualno uzeli učešća u borbi. Tom prilikom je Verman Kunstek Johan našao italijansku ručnu bombu i hteo da je podigne. U tom trenutku bomba je eksplodirala u ruci Vermana i odnela mu sa desne ruke 4 prsta i lakše ga ranila u desnu nogu. Učestvovah su u SA trupfirer Stros, k-diri vodova šarfireri Orlač i Kosel. Naročito su se istakli komandiri grupa Cestnik i Novak sa svojim grupama.

11. 5. Borbena obuka i probne uzbune.
12. 5. Strojeva obuka, prijem uniformi i municije. Noćna služba, stroga pripravnost.
13. 5. Patrolna služba sa A i E vodom na terenu ispred Ravni, Hudobnika. Noćna služba, stroga pripravnost.
14. 5. Četa otišla u Dovže u Mislinjskoj dolini. Komandno mesto čete uređeno u gostionici Čas. Četa je zauzela položaj po propisima ratne službe. Nikakvi naročiti događaji.

15. 5. U 6.00 časova pokret shodno zapovesti bataljona da bi se očistio teren od Dovža u širini 1 1/2 km u pravcu Mislinjska Dobrava — Šotel. U Sotelu noćivanje. Nikakvi naročiti događaji.
16. 5. Pokret čete preko Šmiklavža za Sp. Kotnik kao međucilj i odatle preko Vodreža, Strgara u Velenju. Kod Morna udaljeno komandno mesto. Označeni teren bio je pročešljan, svi salaši pregledani: pri tome je uhapšen jedan prinudno regrutovan seljak iz Šmiklavža koji je iz Sv. Križa pobegao od bandita i upućen u štab bataljona. Kod Morna posednut je preko noći i prostor od oko 1 1/2 km po propisima ratne službe.
17. 5. iz Morna prodrli smo preko Velikog vrha u pravcu Lipovšek — Stane do puta Šoštanj — Šentvid i teren pročešljali. Odatle smo se vratili u Šoštanj. Istog dana u 18.00 časova četa je prebačena kamionima za Mozirje gde je preko noći sprovela osiguranje od Mozirja do Nazarja.
18. 5. četa je krenula po zapovesti od Mozirja u pravcu Sv. Roka, Brezje do Gačnika i pročešljala taj teren kao i prošlog dana.
19. 5. u 6.00 časova četa je krenula preko Drofelnika, Lokove do Mostnara gde je uređeno komandno mesto čete, i po propisima ratne službe preko noći izvršila osiguranje područja između Mostnara i Grebenšeka.
20. 5. četa je krenula u streljačkom stroju pravcem Topolšica — Šoštanj — Št. Jakob na put Šoštanj — Šentvid. Prilikom tog pročešljavanja uhvaćeno je 9 seoskih mladića; povedeni su i predati bataljonu. 7 od njih kao ispravni poslani su kućama, dok su 2 kao sumnjivi zadržani. Četa se istog dana vratila u prebivalište u Šoštanj.
21. 5. Dan odmora.
22. 5. Pošto se četa od prethodnih velikih marševskih napora premorila, dat je dan odmora. Ali već istog dana u 14.00 časova četa je opet bila pripravna na željezničkoj stanici i odvezla se u pravcu Paka, gde je još istog dana posela i preko noći blokirala teren od Št. Brica do Hojana.
23. 5. Četa je krenula iz Št. Brica za Šoštanj, pošto se prethodnog dana ništa naročito nije dogodilo.
24. 5. Po zapovesti četa je sa pionirskim i S vodom u jačini 1 : 132 vermana u streljačkom stroju krenula od

Šoštanja u pravcu severoistoka prema razvalini Ravna. Prilikom pročešljavanja terena na oko 150 m levo od čete jedan neprijateljski četvoromotorni bombarder prinudno je bacio 11 bombi.

Posle dostizanja naređenog cilja, nije bilo sasvim jasno sa koje se udaljenosti — prema proceni 10—15 km — čuje borbena buka. Na to je četa krenula dalje na zapad prema Velikom vrhu. U međuvremenu borbena buka je sve više jenjavala i oko 15.00 časova potpuno prestala. Posle toga četa je u 16.00 časova preko Morna stigla u zamak Gutenbihel. Odmah po dolasku četa je dobila naređenje da se vrati u Sv. Duh i da tamo posedne položaj za kružnu odbranu. Kod crkve Sv. Duh četa se ukopala i do 25. 5. držala položaj po propisima ratne službe.

25.5. Četa se vratila u Šoštanj. Nije bilo nikakvih naročitih događaja.

K-dir čete
4

SA obsth.

⁴ Potpis nečitljiv.

IZVOD IZ IZVEŠTAJA KOMANDANTA POLICIJE I SLUŽBE
BEZBEDNOSTI U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 26. MAJA 1944.
ISPOSTAVI SLUŽBE BEZBEDNOSTI BREŽICE O SITUACIJI
I AKTIVNOSTI NA SEKTORU ŠTAJERSKE¹

Komandant policije i službe bezbednosti
u Donjoj Štajerskoj

III odeljenje

b. br. 330/44. pov. Mb.

Poverljivo!

Maribor, 26. maj 1944.

Ispostavi službe bezbednosti Brežice
lično SS-hauptšarfireru Ajhelburgu oViA

Brezice

Zeleznička ulica 49

Predmet: Izveštaj o raspoloženju i situaciji u Donjoj Štajerskoj

Veza: tekuća

Prilog: 1

U prilogu dostavlja se izveštaj o raspoloženju i situaciji u Donjoj Štajerskoj.

2

SS-unteršturmfirer

3

U produžetku daje se izvod iz poslednjih izveštaja o bandama:

23. 5. 44. banditi u jačini od 100 ljudi izvršili su prepad na selo Oplotnicu, zapalili opštinu, opljačkali mesto, odveli više osoba, opljačkali poštanski autobus i odvezli ga.⁴ Banditi su bili naoružani minobacačima, mitraljezima, automatima, puškama, ručnim bombama i pištoljima.

23. 5. 44. šef žel. stanice Slovenska Bistrica javio je da su banditi zauzeli železničku stanicu.³ Zeleznička stanica je delom

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 157/IV.

¹ Potpis nečitljiv.

¹ Redakcija je izostavila početak dokumenta.

⁴ Napad na Oplotnicu izvele su 11. slovenačka NO brigada »Miloš Zidanšek« i 13. slovenačka NO brigada »Mirko Bračič« (vidi dok. br. 143 i 162).

⁵ Napad na žel. stanicu Slovenska Bistrica izvele su jedinice koje su bile određene za obezbeđenje napada na Oplotnicu.

zapaljena. Banditi su poseli mesto, on ne može da stupi u vezu sa žandarmerijskom stanicom.

23. 5. 44. logorovalo je 800 bandita u mestu Črni Vrh, opština Tabor.

23. 5. 44. javlja žandarmerijska stanica Jurklošter: 500 bandita upalo je u mesto Blatni Vrh, tamo su logorovali i prenoćili i održavali miting sa civilnim stanovništvom.

23. 5. 44. banditi su iz Hrastnika, srez Trbovlje, odveli 2 lica i digli u vazduh jedan stub dalekovoda.

U vezi sa provalom OF u Radečama i Zidanom Mostu izvršice se danas opet deset hapšenja, čime će se broj uhapšenih popeti na 39. Među uhapšenima nalaze se 2 žandarma žand. stanice Radeče koji su pomagali banditima i od kojih je jedan pre kratkog vremena dao banditima 80 metaka. Od ostalih se među uhapšenima nalazi jedan činovnik žand. stanice Zidani Most i načelnik građevinskog preduzeća za novogradnju nemač. državnih železnica Zidani Most.

Prošle noći pokušalo je 19 ljudi, od onih koji su u noći 19/20. 5. 44. odvedeni sa područja opštine Hrastnik, da sa italijanske strane pređu nemačku državnu granicu. Tom prilikom sa granične karaule Preska otvorena je na njih vatra, pri čemu je 1 ubijen a 8 ranjeno.

6

Propagandni materijal bandita.

U poslednje vreme opaža se pojačana propagandna aktivnost slovenačkog oslobodilačkog fronta (OF). Pored brošura opšte propagandističke sadržine, delom i rasprava o marksizmu i komunizmu, uglavnom su to pozivi za mobilizaciju i uputstva za držanje stanovništva. Ovi pozivi, gotovo isključivo umnožavani materijali, rasturani su poslednje nedelje u celoj južnoj Štajerskoj.

U nastavku daju se 3 prevoda proglosa bandita.

7

⁴ Redakcija je izostavila tekst koji se odnosi na prehrambene akcije i mobilisanje III lica.

⁷ Leci navedeni u dokumentu odnose se na Odluku o zabrani podnošenja prijava nemačkim vlastima o jedinicama NOV i PO Slovenije, na Proglas kojim se skreće pažnja stanovništvu da se odseli iz blizine vojnih objekata radi bombardovanja istih i na Proglas o objavi opšte mobilizacije svih muškaraca od 17 — 45 godina, koju je objavio Izvršni odbor OF. Letke je izdao štab IV operativne zone a objavu o mobilizaciji Stab 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander«.

Napadi na nemačke državne železnice — Bombardovanje neprijateljskih aviona pogranične žel. stanice Središče i bliže okoline pogranične žel. stanice Mostec.

21. 5. 44. u 0,45 čas. na pruzi hrvatske državne granice — Zidani Most, između stanice Sevnica i Rajhenburg kod km 25. 4. voz FS 2246, koji je sa fronta prevezio vojnike na odsustvo, naišao je na minu. Lokomotiva i 2 vagona iskliznuli. Mala materijalna šteta. Ložač je lakše povređen. Saobraćaj je do 7 časova ujutru bio u prekidu.

U noći 20/21. 5. 44. između 22. 15 i 4 časa ujutru, jedna banditska grupa jačine oko 100 do 120 ljudi, naoružanih sa više puškomitraljeza, mnogim automatima i puškama, pištoljima i ručnim bombama, zauzela je na pruzi Celje — Dravograd zgradu žel. stanice Polzela — Braslovče kao i poštu u Polzeli i sve uređaje potpuno uništila.⁸ Istovremeno opljačkana je jedna trgovina i trafika.

23. 5. 44. u 0.30 čas. jedna banditska grupa od oko 20 do 30 ljudi zauzela je na pruzi Maribor — Celje žel. stanicu Slovenska Bistrica. Delimično su zapalili zgradu žel. stanice i uništili 2 telefonska i telegrafaska aparata. Osim toga odneli su 2 puške, 1 pištolj, 50 metaka i 10 pari cipela.

U noći 23/24. 5. 44. nepoznat broj bandita oborio je u srezu Brežice duž puta Brežice — Dedna Vas 50 telegrafskih stubova. Veza je prekinuta.

24. 5. u 11 časova pre podne neprijateljski avioni, koji su se vraćali sa bombardovanja, bacili su na pograničnu železničku stanicu Središče, na mađarskoj granici, 12 razornih bombi. Jedna razorna bomba pala je na jedan stanični kolosek i prouzrokovala samo malu materijalnu štetu i prskanje prozora na staničnoj zgradi. Za vreme vazdušnog napada u stanici je stajao nemački transportni voz koji nije pretrpeo nikakvu štetu.

24. maja 44. u podne neprijateljski avioni napali su mesto Mihalovec, koje se nalazi na hrvatskoj granici, udaljeno oko 800 m od pogranične žel. stanice Mostec. Bačeno je 50 bombi od 500 kg. Prema dosadašnjem utvrđenju ima 3 poginula i dosta povređenih. Pet seoskih imanja je izgorelo. Izvestan broj poljoprivrednih zgrada je porušeno. Većina bombi pala je na njive i livade.

⁸ Akciju su izveli 1. i 2. bat. 6. slovenačke NOTJ brigade »Slavko Slander«.

Napadi bandita na industrijske objekte. Znatan porast prinudnih regrutovanja od strane bandita. Ugrožavanje snabdevanja električnom energijom naročito zimčajnih fabrika naoružanja ometanjem radova na izgradnji dalekovoda.

18. 5. 1944. u 23.30 čas. izvršen je napad u srezu Trbovlje na rudnik uglja Preduzeća za snabdevanje električnom energijom južne Štajerske u Hrastniku. Na električnom užetu za tegljenje postavljena su 3 eksplozivna punjenja i izazvana je eksplozija. Nije bilo materijalne štete.

18. 5. 1944. u 1.30 časova došlo je, u Medvecama kod Majšperka u srezu Ptuj, u blizini skladišta kora od drveta i industrijskog koloseka fabrike vunениh tkanina i tanina Majšpek, do borbenog okršaja između jedne žandarmerijske patrole, koja je bila u zasedi, i navodno 6—8 naoružanih bandita. Banditi su pobešli i prilikom gonjenja zaplenjena je razna oprema.

Prinudna regrutovanja od strane bandita uzimaju zabrinjavajuće razmere. Osim što odvođe veliki broj muškog seoskog stanovništva, banditi vrše prepade na industrijske radnike na njihovom putu sa posla kući i odvođe ih.

Samo Akcionarsko preduzeće za snabdevanje električnom energijom Donje Štajerske (EV-Jug), koje u rudnicima uglja i električnim centralama ima oko 1000 ljudi, izgubilo je u vremenu od 1. aprila do 24. maja 1944. prinudnim regrutovanjem bandita 750 ljudi. Svakako da se uz ovo mora primetiti da je izvestan broj ovih dobrovoljno otišao banditima.

22. 5. 1944. u 19 vraćala se sa rada na terenu jedna grupa radnika od 30 ljudi, koja je podizala 100 KV dalekovod Laško — Trbovlje. U Smarjeti kod Rim. Toplica, u srezu Celje, jedna banditska grupa izvršila je prepad na njih i ispalivši nekoliko metaka prinudila je vozača da zaustavi automobil. Banditi su pretresli ljude i nemačkim rukovodiocima oduzeli dokumenta i stvari od vrednosti. Hrvatskim radnicima oduzeli su isprave i skrenuli im pažnju da će biti odvedeni ako se još jednom nađu na radilištu. Oni nemaju šta da traže u Donjoj Štajerskoj i neka se odmah vrata u Hrvatsku i neka tamo rade. Banditi su hteli da zapale automobil, ali pošto je to bio automobil na pogon sa drvenim gasom, to im nije uspelo i samo su ga manje oštetili. Ovi događaji, kao i mnogi prepadi izvršeni u poslednje vreme a koji su ljudima Doznati, uticah da se radnici više ne usuđuju da na posao idu bez oružane pratnje.

Zbog toga postoji velika bojazan, ako ovakvo stanje potraje da neće biti dovršena izgradnja dalekovoda koji je za industriju naoružanja od naročitog značaja i koji ove godine mora bezuslovno biti izgrađen. Jer i ako nekoliko fabričkih

stražara bude pridodato radnoj grupi, oni neće moći da osujete takve prepade na pustim šumskim područjima u kojima se nalaze banditske grupe od po nekoliko stotina ljudi.

Ali već sada mora se izričito konstatovati da, ako se dalekovod blagovremeno ne dovrši, neće biti moguće snabdevati električnom energijom najvažnije fabrike naoružanja,⁹ od prvostepenog značaja ne samo u području Maribora, nego i u južnom delu pokrajine Štajerske.

BR. 197

IZ IZVEŠTAJA KOMANDIRA 2. CETE VERMANŠAFTA MOZIRJE OD 26. MAJA 1944. O BORBI PROTIV DELOVA SNOU BRIGADA »TONE TOMŠIČ« I »LJUBO ŠERCER« KOD ŠMIHELA¹

Izveštaj

o aktivnosti 2. alarmne čete u Mozirju

23. maja 1944

Dnevni raspored rada prema planu. U 8.00 časova upućena je jedna patrola pod komandom vodnika Gouc Stanislava, jačine 1 : 12 ljudi, u Prebold sa zadatkom da dovede mobilisane vermane. Posle podne u 13.30 časova patrola jačine 1 : 5 ljudi naoružana puškomitraljezima, pratila je policijski kamion do Rečice i na povratku prevezli smo iz Nazarja drva za kuhinju

24. maja 1944

Dnevni raspored rada prema planu. Noću u 23.00 časa javila je jedna žandarmerijska stanica da se u blizini crkve nalazi veći broj bandita. U četi je data uzbuna i ona je za 10 minuta stigla na lice mesta. Uzbuna je trajala do 2 časa.

25. maja 1944

Pošto je upućen veći broj patrola, izmenjen je dnevni raspored rada i od 7 do 11 časova vršeno je bojevo gađanje. Ispaljena su 193 metka. Postignut je odličan uspeh. U 15.45 časova izvestio je zonderfirer 2. alarmne čete da su u jednom mestu 10 minuta udaljenom od uporišta banditi

⁹ Odnosi se na fabriku avionskih delova u Teznu kod Maribora.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 350/1.

prinudno regrutovali jednog nemačkog vojnika. Odmah posle toga krenula je patrola, jačine 38 ljudi, pod komandom šarfirera Hermana Maksa, u pratnji četnog zonderfirera, bataljonskog ađutanta Besnera, žandarm. potporučnika i 13 žandarma. Patrola je u blizini Smihela naišla na veće jedinice bandita. Razvila se žestoka borba u kojoj je ranjen zonderfirer a puškomitraljezac Horvat Anton teško ranjen.² On je umro 2 časa posle ranjavanja. Usled velike nadmoćnosti neprijatelja i ranjavanja zonderfirera, Horvat nije mogao biti odnet odmah posle borbe. Prvu pomoć pružila mu je jedna porodica, koja je stanovala u blizini. Da bi se poginuli drug mogao preneti u Mozirje upućeni su na lice mesta ađutant bataljona Besner sa 2 dobrovoljca, komandrom odeljenja Žigmundom Valterom i vojnikom Podgoršek Stanislavom. Oni su uspeli da se u 1.30 časova vrata sa lešom u Mozirje. U međuvremenu cela četa osiguravala je sva važnija mesta na uporištu. U 2 časa ceo kraj potpuno je očišćen od neprijatelja a potom se četa vratila u svoje prostorije. Samo pojačane straže ostale su na svojim mestima.

26. 5. 44.

Komandir 2. alarmne čete
Mozirje
Jerman Maks
šarfirer

¹ Borba je vođena protiv 2. bataljona 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« i jedinica 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Šercer« (vidi dok. br. 162).

IZ IZVEŠTAJA ŽANDARMERIJSKE STANICE PREVALJE
OD 26. MAJA 1944. ZANDARMERIJSKOM PODODSEKU
PREVALJE O PRERADU DELOVA ISTOČNOKORUŠKOG
NOP ODREDA NA ŽANDARMERIJSKU PATROLU KOD
RUDNIKA LEŠE¹

Zandarmerijska stanica Prevalje
Srez Velikovec, pokrajina Koroška.

Prevalje, 26. maj 1944.

Zandarmerijskom pododseku

Prevalje

Predmet: prijava bandi

Prilog uz izveštaj o situaciji od 26. 5. 1944.

24.) 13. 5. 1944. u 11.30 časova izvršen je prepad na putu Leše—Prevalje u blizini okna Frančiška, nekadašnjeg rudnika Leše, oko 1 km južno od Prevalja, na patrolu žand. stanice Prevalje, sastava 2 žandarma i 4 poljska stražara.² U kratkom vatrenom okršaju odmah su poginuli 1 žandarm i dva poljska stražara a 2 poljska stražara teško su ranjena, od kojih je jedan sutradan umro. Banditi su takođe imali više poginulih i ranjenih.

13. 5. 1944. u 14.30 časova jedna banditska grupa od oko 40 lica prešla je put u blizini mesta prepada i povukla se u pravcu zapada.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 51/1.

¹ Prepad su izvele jedinice Istočnokoruškog NOP odreda.

IZVOD IZ IZVEŠTAJA KOMANDANTA POLICIJE I SLUŽBE
BEZBEDNOSTI ZA OKUPIRANE OBLASTI KORUŠKE I
KRANJSKE OD 27. MAJA 1944. O AKTIVNOSTI PARTIZANA
NA SEKTORU GORENJSKE«

Komandant
policije bezbednosti i službe bezbednosti
na okupiranom području Koruške i Kranjske
Bled

Bled, 27. 5. 1944.

Akcije bandi i suzbijanje bandi:

17. 5. 1944. *Jesenice, srez Radovljica:* oko 21 čas u bioskopskoj sali za vreme predstave eksplodirala je zapaljiva bomba usled čega su 4 lica povredena.²
Bohinjska Bistrica, srez Radovljica: u noći 17/18. 5. prekinuta je železnička pruga na 15 mesta, osim toga i dva mosta su dignuta u vazduh.³
Žirovnica, srez Radovljica: nepoznat broj bandita zapalio je dom narodnog saveza.⁴ Ugušenjem žarišta prouzrokovana je samo neznatna šteta.

*Nomenj, srez Radovljica*¹ između 3 i 5 časova jake banditske snage napale su žandarmerijsku stanicu, pri čemu su banditi imali 3 poginula, 1 mitraljez je zaplenjen.⁵

Istovremeno je železnička pruga Bohinj — Nomenj prekinuta na 24 mesta.

Voklo, srez Kranj: oko 23 časa u Voklu je miniranjem gotovo potpuno uništen bivši sokolski dom i školska zgrada.⁶

Britof, srez Kranj: oko 2 časa banditi su zapalili jednu stambenu baraku koja je bila namenjena

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 1087/1.

* Vidi dok. or. 146 i 203.

», ⁵ i ¹⁵ Vidi dok. br. 134.

* Vidi dok. br. 146.

« i ⁸ Vidi dok. br. 149.

SS-ovcima i poštanskoj zaštiti.⁷ Istovremeno su rastureni leci i više lica je prinudno regrutovano.

19. 5. 1944. *Mengeš, srez Kamnik*: oko 23 časa banditi su pokušali da se približe fabrici Kane, ali je na njih otvorila vatru jedna žandarmerijska zaseda. Posle polučasovnog vatrene okršaja banditi su se povukli.

Medvode, srez Kranj: oko 17 časova banditi su u Ločnici otvorili vatru na carinsku patrolu, usled čega je jedan poginuo a jedan teže ranjen.⁸

Podnart—Kropa, srez Radovljica: oko 19 časova, oštećena je železnička pruga usled dizanja u vazduh dvaju skretnica.⁹

Cerklje na Gorenjskem, srez Kranj: vatreni okršaj sa samozaštitom. Pošto se samozaštita povukla, otvorena je vatra na prostorije straže. Gubici samozaštite: 2 poginula, 2 ranjena.

Sveti Jost, srez Kranj: banditi su digli u vazduh jedan mali železnički most.

Žirovnica, srez Radovljica: jedan teretni voz iskliznuo iz šina jer su sa šina bili skinuti zavrtnji.¹⁰

Bled, srez Radovljica: oko 23 časa miniranjem porušena pruga Jesenice—Rateče.

Zabnica, srez Kranj: oko 2 časa banditi su digli u vazduh železničku prugu kod Zabnice.

21. 5. 1944. *Zgornji Brnik, srez Kranj*: oko 23 časa banditi su otvorili vatru iz automatskog oružja na žandarmerijsku stanicu.

Zabnica, srez Kranj: oko 4 časa banditi su potpuno uništili železničku stanicu Zabnica i odveli 2 železnička službenika.¹¹

Dovje, srez Radovljica: oko 23 časa banditi su u blizini železničke stanice Dovje digli prugu u vazduh.¹²

⁷ Vidi dok. br. 146 i 149.

» i ¹¹ Vidi dok. br. 149 i 203.

10) « u j is vidi dok. br. 203.

Reteče-Gorenja Vas: oko 2 časa banditi su potpuno razorili železničku stanicu.¹³

Domžale, srez Kamnik: oko 0.15 časova banditi su pokušali da se približe gimnaziji. Vatrom žandarmerijske zasede naterani su u bekstvo. Istovremeno jedna druga banditska grupa zapalila je bioskop.

23. 5. 1944. *Jesenice, srez Radovljica:* usled miniranja isključeno je jedan teretni voz usled čega je nastala materijalna šteta.¹⁴

Opština Kovor, srez Kranj: oko 22 časa u više sela opštine prinudno je regrutovano oko 53 lica. Od njih su 10-toricu banditi pustih.

Stara Fužina, srez Radovljica: odvedena 4' govečeta i opljačkana veća količina namirnica.¹⁵ Istovremeno 4 lica su prinudno regrutovana. Carinska patrola došla je u dodir sa neprijateljem i posle polučasovne borbe naterala ga u bekstvo.

Dol pri Ljubljani, srez Kamnik: oko 3 časa banditi požarom uništili školu. Iste noći spaljen je i zamak Dol pri Ljubljani.

Homec, srez Kamnik: jača banda spalila je opštinsku zgradu u Homecu.

Skaručna, srez Kranj: oko 20 časova došla je banda od oko 200 ljudi, sa sovjetskom zastavom, u Zgornje Gameljne gde je održala propagandistički zbor a posle toga priredila igranku.

23. 5. 1944. *Medvode, srez Kranj:* Vatreći napad na stražu na mostu u Medvodama, jedan carinik je ranjen.

Radomlje, srez Kamnik: u noći banditi su otvorili vatru na žandarmerijsku stanicu. Posle odgovora na vatru banditi su se povukli.

Lesce, srez Radovljica: oko 22 časa banditi su digli u vazduh železničku prugu Lesce—Žirovnica.^{16*}

Litija, srez Kamnik: oko 23 časa banditi su kod Ponoviča otvorili vatru na jednu nemačku vojnu patrolu pri čemu su 2 nemačka vojnika ubijena.¹⁷

Od 17. 5. 44. do 23. 5. 44, prema do sada prikupljenim prijavama, u tri sreza ove pokrajine:

Srez Radovljica

prinudeno je regrutovano 17 Gorenjaca i 1 nemački vojnik i odvedeno 31 grlo krupne stoke.

Srez Kranj

Prinudno regrutovano 55 Gorenjaca i 15 nemačkih vojnika; odvedeno 24 grla krupne stoke.

Srez Kamnik

1 Gorenjac prinudno regrutovan, odvedeno 11 grla krupne stoke.

BR. 200

IZVEŠTAJ KOMANDIRA 2. CETE VERMANŠAFTA PTUJ-JUG OD 28. MAJA 1944. KOMANDI 2. VERMANŠAFT-BATALJONA U SUKOBU SA PARTIZANIMA KOD VIŠOČKOG VRHA¹

2. alarmna četa Ptuj—Jug

Garnizon, 28. 5. 1944.

Komandi 2. Vermanšaft-puka
Garnizon 2021

Predmet: Borbena aktivnost 27. 5. 1944.

Prema naređenju bataljona krenula je četa u jačini 1 :109 Vermanšafta iz Šoštanja preko Loma — Zlebnika — Stakni u dolinu Ljubije do južnog podnožja Višočkog vrha koji je kao marševski cilj trebalo da bude dostignut do 10.00 časova. Pošto smo na navedenom maršu morali da pređemo mnoge jaruge i da savladamo velike visinske razlike, bilo je nemoguće da u određeno vreme stignemo na cilj.

U 12.30 časova, nedaleko od marševskog cilja, u dolini Ljubije gde je ova najuža i gde se levo i desno od puta uzdižu okomiti stenoviti obronci, otvorena je na četv vatra sa jugozapada sa stenovitih obronaka iz mitraljeza, automata, pušaka i ručnih

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 347/11.

bombi.² Naredio sam, koliko je bilo moguće, da jedan vod zauzme položaj a da druga 2 voda duž puta prema jugu pokušaju doći u povoljniji položaj. Posle 1 časa popustila je vatra i na kraju prestala. Posle toga, da bi se izvukao iz ove klopke, krenuo sam usiljenim maršem duž doline Ljubije, dok nisam stigao na nešto čistiji teren gde sam sa čitavom četom poseo položaj za kružnu odbranu i čekaao dalje naređenje. Od tamošnjeg stanovništva saznao sam da je toga dana u 8 časova došlo iz Lepih Njiva oko 80 bandita, od kojih su 42 bila dobro naoružana, dok ostali nisu bili naoružani i pošli su u pravcu Smihela, a njihove komore, 2 kola i 4 bandita pratnje, prošlo je u 11.00 časova u istom pravcu.

U 15.00 časova dobio sam naređenje da sa svojom četom krenem u Stab bataljona i da tamo posednem položaj. U 19.30 čas. krenuh smo u pravcu Šoštanja i u 21.30 časova stigli smo u naše prebivalište. Nisam imao gubitaka. Na neprijatelja nisam mogao otvoriti vatru, jer ga u stenama nisam mogao primetiti.

K-dir čete
s

Sa Obstf.

¹ Napad je izvela jedna četa 3. bataljona 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« (vidi dok. br. 162).

² Potpis nečitljiv.

IZVEŠTAJ KOMANDIRA 1. CETE VERMANŠAFTA MARI-
BOR-OKOLINA OD 30. MAJA 1944. KOMANDI 1. BATALJO-
NA VERMANŠAFT-PUKA »DONJA ŠTAJERSKA« O BORBI
NA SEKTORU RDEČNIK — ZG. RAZBOR¹

Vermanšaft puk Donja Štajerska
1. bataljon,

1. četa Maribor-okolina Komandno mesto, 30. 5. 1944.

Sadržaj: borbeni izveštaj za 24. 5. 1944.

1. bataljonu Vermanšaft-puka
»Donja Štajerska«

Slovenj-Gradec

Shodno borbenom zadatku a po naređenju za akciju br. 11 krenula je 1. alarmna četa »Maribor-okolina« 24. 5. 1944. preko Podgorja — Šmiklavža (k. 564) — Sv. Helena (k. 683) do Graške Gore, gde se čula borbeno buka u pravcu Strgara. Maršujući ubrzanom maršom u pravcu borbene buke, četa je u 11.00 časova kod Rdečnika stupila u prvi kontakt s neprijateljem.² II vod, koji je ispred sebe imao otkriveno zemljište, izvršio je skok u smaknutom poretku, pod zaštitom puškomitralješke vatre. Zaštitnica bandita držala je pošumljeni vis k. 866 i otvorila vatru na vod koji je nastupao, kojom prilikom je smrtno ranjem metkom u glavu puškomitraljezac Hernec Viktor a vermanu Krajne Jakobu metak je prošao kroz vrat. U 12.30 časova, posle vatrene pripreme minobacačima, III vod je zauzeo vis k. 866. Napredujući dalje prema Zgor. Razboru, II vod naterao je zaštitnicu bandita, koja se povlačila, da prihvati borbu s. i. od k. 924. Jedan bandit je ubijen a drugi ranjen. Ostali su se povukli prema Suhodolskoj uvali. U međuvremenu došlo je do borbi u Velunjskom klancu sa banditima, koji su bili potisnuti iz Zgor. Razbora.

Grupe 1. alarmne čete »Maribor-okolina«, na čelu sa sa-
veznim vođom Štajndlom i višim vođom Majerheferom, stupile su u borbu. U borbama za Zalesnik naročito su se istakli vodnik Vičar Johan, komandir odeljenja Serbinek Egidij, puškomitra-
ljezac Klun Johan, vojnici Puhmajster Gabriel i Pernek Simon, pri čemu je vodnik Vičar, koji se iznenada našao sam sa 3 ban-

dita na udaljenosti od oko 10 m. likvidirao iz automata 2 bandita a jednog zarobio. Savezni vođa Stejndl lično je odao puno priznanje navedenim licima zbog njihove energične akcije.

U 15.00 časova četa je dobila zadatak da goni bandite koji beže iz Zalesnika. Krenulo se njihovim tragom, koji je vodio od Zalesnika preko k. 883 do puta za Bele Vode, zatim tim putem do natpisa, pa u jugozap. pravcu do Zlebnika — Hude Luknje (mlin) — u pravcu Belih Voda. Gonjenje se moralo prekinuti zbog mraka.

Sledećeg jutra, prema dobijenom naređenju, četa se vratila u Šoštanj.

Gubici neprijatelja (tačno utvrđeni): 3 mrtva, 2 poginula, 3 zarobljena.

Sopstveni gubici: 1 poginuo, jedan teško ranjen, i to: vojnik Hernec Viktor, rođen 26. 3. 1910, mesto boravka Rački Vrh, Mali Rošpok 22, poginuo 24. 5. 1944. u 11.00 časova kod Rdečnika (k. 866) pogođen u glavu. Prilikom prebacivanja 2. voda preko otvorenog zemljišta, Hernec je sa svojim puškomi-traljezom poseo položaj i vatrom štitio skokove i tom prilikom pogodio ga smrtonosni metak.

Vojnik Krajne Johan, rođen 15. 8. 1903, mesto boravka Rački Vrh, ulica Dobrein 74, ranjen je 24. 5. 1944. u 11 časova kod Rdečnika (k. 866). Metak mu je prošao kroz vrat. Krajne je prenet u bolnicu u Slovenj-Gradec.

Waldmannshaftergericht Untersteinberg,
I. B a t e i l i o n .
1. Kompanie Neuburg - Land;

O.H., am 20.5.1944

Betrifft: Gerichtsbericht
für den 20.5.1944

An das

I./WaReg.Gesetz.,

Waldstein

Der I./K./Abg.I. sties am 20.5.1944 laut Kommando des
Waldmannshafter Nr. 11 über Podgorje - St. Nikolai (904) - St. Helena
(903) - Die Grossberg vor, wo Gefährliche in Richtung Oberger
versetzt wurde. In Mitternacht in Richtung des Gefährlichen vor
schickte, hatte die Kompanie um 11,00 Uhr bei Entschleunigung die
erste Feindberührung. Der II. Zug welcher sich freien Gelände vor sich
schickte, machte einen geschlossenen Sprung, wobei das MG des Feuer-
schutts übernahm; die Besatzung der Besatzung hatte die Besatzung (Stk.
500 besetzt und schickte die Feuer auf den vergeblichen Zug, wobei
der III. Schütze K e r s t e r Faktor durch einen Kopfschuss töd-
lich getroffen wurde und der Stk. K r e i s a Johann einen Hals-
durchschuss erlitt. * Um 12,00 Uhr wurde nach Granatwerferverbe-
reitung, von III. Zug die Höhe 904 genommen. Eine weitere Verfolgung
gegen Ob. Krasovica, wurde die sich anschließende Besatzung der Bes.
dieser, niederte P. 904 von II. Zug am Kopf gestellt, wobei ein
Besatzungswachen und einer verwundet wurde. Der Rest zog sich gegen
den nachfolgenden Gruppen zurück. - Überdies kam es zum Gefecht mit dem
von Ob. Krasovica abgerückten Besatzung in Felum-graben. Gruppen der
I./K./Abg.I. mit Bundesführer Steidl und Quartierführer Hauptlehrer
an der Spitze, griffen in das Gefecht ein. Bei dem Kampf um die Höhe
mit Besatzung sich besonders Zug, K r e i s t e r Johann, Zug.
K r e i s t e r K. Steidl, Besatzung K r e i s t e r Johann, Zug.
K r e i s t e r Schiel und F e r n s t Johann erlitt
Zug. Richter der verbliebenen Besatzung allein auf der Höhe gegen
Überhand, 2 Besatzung mit der Besatzungswache verdrängt und einen
Besatzungswache. Bundesführer Steidl wurde verwundet. Ein Besatzung
von Besatzungswache für ihr schändliches Verhalten seine Anerkennung aus.

Am 20. 00 Uhr begann die Kompanie den Auftrag, die Verfolgung der
von Waldstein flüchtenden Besatzung aufzunehmen. Die über wurde auf-
genommen und führte von Waldstein über P. 903 - die zur Waldstein
besetzte, örtliche Gefährliche bis zum Waldstein, in abwärts. Rich-
tung die Waldstein - Rudi Graben (Rubi) - Richtung Waldstein. -
Die Verfolgung wurde wegen Anbruch der Dunkelheit abgebrochen
werden.

Einigen Besatzungswache die Kompanie befolgte nach Wald-
stein ab.

Feindverluste (einschließlich Festgestellter): 5 Tote,
2 Verwundete, 2 Gefangen.

Einzelverluste: 1 Doyak, 1 Besatzungswache, - a 1944
Va. K r e i s t e r Viktor, geb. No. 1310, wohnh. Neuburg,
II. Postfach 22, gefallen am 20.5.1944 um 11,00 Uhr, bei Waldstein
(P. 904) durch einen Kopfschuss. Sein Geschworener Bruder der II.
Zug über freien Gelände, ging N. mit seinen MG, in Richtung
überhand den Waldstein, wobei ihm die dritte Kugel traf.
Va. K r e i s t e r Johann, geb. 1908, 1923, wohnh. Neuburg,
Postfach 22, verwundet am 20.5.1944 um 11,00 Uhr, bei Waldstein
(P. 904), durch einen Halsdurchschuss. E. wurde in das Krankenhaus
Waldstein eingeliefert.

IZVOD IZ DNEVNIKA 18. LANDESSICEN-PUKA OD 16. AP-
RILA DO 31. MAJA 1944. GODINE¹

16. 4. U 10.00 časova proslava trogodišnjice 649. bat. u sali sreskog načelstva Brežice. U 22.00 časa uzbu-
buna u štabu i 3/922. i pokret ka Rimskim Topli-
cama i ulazu u dolinu Rečice radi suzbijanja šum-
skog požara. Lovci tenkova i tehnička pomoć iz
Celja (12 voj.) kao pojačanje stigli u 1.00 čas (80
vojnika). U 5.00 čas požar ugašen. Jačina: 3. četa
1(2)53, štab 1/8. Uzrok požara: organizovana pa-
ljevina. Šteta: izgorelo 3 ha mlade šume. Kišovito,
tmurno i prohladno.
16. 4. Gneral-lajtnant Neldehen uz pratnju kom. puka,
p. pukovnika Palua-Gala i majora Klebota obišao
je uporište 15. čete. U 23.00 časa na patrolu na
putu Ponoviče—Sava, oko 1 km istočno od Pono-
viča, otvorena je mitraljeska vatra pri čemu je
vojnici Ignac Pecler bio ranjen u levu mišicu i
podlakticu. Jačina bande nepoznata.
17. 4. Banditi su spalili kućicu čuvara pruge Renke iz-
među Save—Zagorja. Tmurno i prohladno.
- 17/18. 44. Izgradnja skloništa za slučaj napada iz vazduha
i strelišta kod 649. bat.
18. 4. Kom. 922. bat. vratio se iz Linča. Rezervni p. po-
ručnik Sabjecki premešten u bataljon.
18. 4. Dogovor u Zidanom Mostu kod graničnih podod-
seka XVIII/F sa svim k-dirima četa. Tema: Iz-
gradnja uporišta. Po podne obilazak uporišta
Renke i Zagorja. Tmurno, hladno.
19. 4. Konferencija kom. 922. bat. sa k-dantom graničnog
pododseka XVIII/F u vezi sa međusobnim poma-
ganjem pri izgradnji objekata za osiguranje na
žel. pruzi Celje—Ljubljana, Zidani Most— gra-
nica Rajha. Kiša.

¹ Original (pisan mastilom) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 205/1—1.

² Prethodni deo dnevnika objavljen je u knj. 10 kao dok. br. 231;
u knj. 11, kao dok. br. 147, i u knj. 12, kao dok. br. 154.

20. 4. U 7.30 čas. smotra oficira štaba i 3/649. i govor kom. bat. Predaja ratnog krsta za zasluge i saopštenje o unapređenjima. Smotre i prigodni govori K-dira četa u četama. U 22.50 čas. 2, 3. i 4/922. bat. dobile od 18. puka naređenje za akciju u okviru akcije višeg vođe SS i policije u prostoru Pohorja. Učestvovanje i 18. poternog odeljenja. Oblačno, kratkotrajna kiša. 20 vojnika za popunu iz Linča. 19. 4. u 12.30 časova između Zagorja i Renka jedna lokomotiva naišla na minu.³ Lokomotiva iskliznula. Na udvojene stražare 21. čete granične straže kod Litije otvorena vatra sa desne obale Save. Pretpostavlja se da je vršeno miniranje pruge. Odstranjena su 3 eksplozivna punjenja. Kiša.
21. 4. K-dant graničnog pododseka XVIII/F obilazi uporišta Renke, Sava i Litija. Kaplara Hajnriha Plana iz 15. čete ubio je u putničkom vozu jedan zatvorenik.
22. 4. 3/922. bat. sa 1 : (por. Baumajster) 4 : 51 u 12.40 čas. upućene kamionima za Šoštanj, dolazak u 14.45 čas. i razmeštaj po kućama. Uspostavljena veza sa žandarmerijom i policijom. Preuzeto osiguranje sela. Sve mirno. Lepo.
22. 4. U 1.00 čas na mostu Poganik otvorena je vatra iz zapadnog pravca na smenu straže 21. čete graničnog pododseka XVIII/F. Protivavionska artiljerija kod mosta Poganik prorešetala je vatrom okolinu posle čega su banditi prekinuli vatru. Nije bilo gubitaka. U 02.30 čas. otvorena je vatra iz mitraljeza na patrolu 1/802. bat. na pruzi Zagorje—Renke kod ulaznog signala žel. stanice Zagorje sa dve strane — desne obale Save i spređa. Patrola je odgovorila na vatru. K-dir uporišta odmah je krenuo sa dve grupe u pomoć na što su banditi prekinuli vatru. Nije bilo sopstvenih gubitaka. Sunčano i toplo.
24. 4. Kom. Graničnog pododseka XVIII/E obišao je pre podne Suhodol, uporište 1/802. bat. Sunčano i toplo.
26. 4. U 7.30 časova kom. 649. bat. održao je u 1, 2, i 4/649. bat. sa oficirima instruktadž i procenu terena.

26. 4. Rezervni p. poručnik Hans Kajzer stigao iz Linča u 922. bat. Kišovito.
27. 4. Javljeno je da se u Krizama, južno od Koprivnice, nalazi 100 bandita.⁴ Acija patrola 1. i 4. čete sa po 4 grupe, 1. četa u prostoru Podsreda—Veternik. 4. četa drži zasedu na putu Kunšpeg—Bizeljsko. 649. bataljon.
27. 4. Kom. 922. bat. i p. poručnik Kajzer pošli u Vransko radi obilaska prostorije za smeštaj 1. čete koja treba tamo da bude premeštena. Oblačno. 13 vojnika za popunu iz Linča. 2 nesposobna.
28. 4. 1. četa 922. bat. iz Mežice premeštena u Vransko. Hladno, kišovito. 3 vojnika iz Linča.
28. 4. Komandant Graničnog pododseka XVIII/E obišao je uporišta Mostec, Brežice, Rajhenburg, Sevnica, Orehovo i Loka. 29. 4. obilazak uporišta Litija i Poganik. Tmurno, kiša.
30. 4. Kom. 649. bat. kod 2/649. Učešće oficira N.S.F.⁵ iz sreskog rukovodstva.
30. 4. U 6.30 čas upućena 1 grupa 3. čete 922. bat. sa 1 kamionom i 2 žandarma radi lokalizovanja požara školske zgrade u Sv. Jederti. Promenljivo.
30. 4. Opšte: Aktivnost bandi u zapadnom delu južne Štajerske (južna granica Zidani Most — Litija, istok Zidani Most — Celje) može se označiti kao izuzetno živa. Može se jasno, primetiti nadiranje prema železničkoj liniji Dravograd — Celje na odseku Šmartno ob Paki — Mislinja, pri čemu su Šoštanj i Velenje naročito ugroženi sa ciljem da se u prostoru severno i severozapadno od Celja zadobije teren. Nadiranje se objašnjava time što su sadašnje snabdevačko područje zapadno od železničke pruge Celje — Dravograd jake banditske grupe već duže vremena posećivale i sa ovih prostorija više se ne mogu snabdevati. Na prostoru Bohora samo uobičajena aktivnost tamošnjih lokalnih bandi. Na prostoru južno od Save vlada mir. Odvođenja i prinudna regrutovanja su i dalje u velikom porastu, naročito na području Zagorja, Trbovlja, Rečice i Mozirja. Iz 90 mesta odvedeno

⁴ Odnosi se na jedinice Kozjanskog NOP odreda koji je toga dana bio formiran.

⁵ Oficir za političku kontrolu.

je: 3 vojna obveznika, 6 nemačkih vojnika na odsustvu, 288 civila i prinudno regrutovano: 2 vojna obveznika, 5 nemačkih vojnika na odsustvu, 81 civil. Na železničkim prugama izvršeni su sledeći napadi: Zidani Most — Mostec 2, Zidani Most — Celje 1, Zidani Most — Kresnice 2, Celje — Velenje — Dravograd 3. Saobraćaj je u srazmerno kratkom vremenu opet mogao biti uspostavljen. Saobraćaj noću na pruzi Zidani Most — Kresnice je i dalje zatvoren. Preleti neprijateljskih aviona: 2. 4. od strane uporišta Zagorje zarobljen jedan neprijateljski avijatičar koji je iskočio padobranom. 6. 4. Brežice je bombardovalo 30 neprijateljskih aviona, oko 40 kuća je oštećeno, 23 poginula, 30 teže i 50 lakše ranjeno (civilni). Jedan pripadnik štaba 649. bat. lakše ranjen.

Nemački školski avion (eskadrila Grac) srušio se 3. 4. kod Podsrede. Između Štora i Šentjura 6. 4. izvršen je napad iz avionskih oružja na teretni voz 7455. U mesecu aprilu bande su izvršile: 274 pljačke u cilju snabdevanja, 22 prepada, 9 ubistava, 7 napada na železnice, 16 diverzija, 26 akcija lepljenja i rasturanja letaka.

Akcije nemčke vojske: Jedinice su u okolini garnizona izvršile udarne i patrolne akcije. Gubici nemačke vojske: 2 poginula i 3 ranjena. Gubici bandi: 3 poginula, 4 ranjena i 9 zarobljeno.

2. 5. 1944. Komandant graničnog pododseka XVIII/E otišao na dogovor sa komandirima četa Zidani Most, posle toga obilazak uporišta Lokavec, Rimske Toplice, Laško i Tremerje.
2. 5. Žandarmerija je javila da se u Vel. Kamenu nalazi 200 bandita.
3. 5. Akcija 649. bat.⁶: 1. četa Oslica, 2. četa Bohor, 3. četa Mrčna Sela, 4. četa Pavlova Vas. Druga četa iz Planine imala je u 14.00 časova dodir sa neprijateljem na Bohoru, iznenadila je bandite na koti »R« od Bohora i odmah otvorila vatru iz mitraljeza i automata. 4 bacača održali su jedan istaknuti položaj i odbijali napade bandita. Posle 2 1/2-časovne borbe, pošto su banditi uveli u borbu i minobacače, uspeo je neprijatelj, koji je petostru-

ko bio nadmoćniji, da sa delovima udari u bok i zađe za leđa borbene grupe. Usled velikih gubitaka (50%) i brojne nadmoćnosti protivnika nije bilo moguće dalje držanje položaja. Pod vatrenom zaštitom 2 mitraljeza i više boraca uspelo je ostatku borbene grupe da se probije ka jugu. Sopstveni gubici: 11 poginulo (2/649. bat.) i 8 ranjeno (2/649). Gubici bandi: prema izveštaju službe bezbednosti: 16 poginulih, 20 ranjenih.

4. 5. Akcija 2, 3. i 4/922. i štaba 922. bat. na području preplavljenom bandama (Gozdnik). Sopstveni gubici: 4. četa 922. bat. 1 vojnik. Zaplenjen propagandni materijal. Grad i oluja kiša.
5. 5. 5. grupa borbene grupe kapetana Kolmbaha (3/649) i 18. poterno odeljenje krenuli na bojište radi sakupljanja poginulih. Borbeni dodir sa jednom grupom bandita. Sopstvenih gubitaka nije bilo. 1 bandit ubijen. Sakupljeno 10 pripadnika 2/649. koji su poginuli 3. 5. Sahrana u Planini. Neprijateljski gubici: 1 poginuo, više ranjenih. Plen: sanitetski materijal.
5. 5. 1944. Rezervni poručnik Virnsberger Franc premešten u 649. bat, Poručnik Alton, p. por. Sabjetski Walter upućeni na kurs u Celovec. Tmurno, kiša. Rezervni poručnik na raspoloženju Faninger premešten u 9. četvu XVIII graničnog pododseka. Od 8. do 20. 5. u Celju se održava podoficirski kurs.
7. 5. Zapadno od Litije na 4 mesta pruga dignuta u vazduh. Saobraćaj u prekidu.⁷ Četa Vermanšafta sahranila jednog poginulog pripadnika 2/649. Dostignut Raštanj kod Dobrave (2 km južno od kote 923) pod vodstvom podoficira Bolera (2/649). Kiša.
8. 5. U 14.00 časova sahrana poginulih uz vojne počasti i učešća civilnih ustanova. 8 vojnika sahranjeno na groblju u Planini a 3 vojnika prebačena u domovinu. Kiša. Bande, s jedne strane, pojavljuju se u prostoru 649. bataljona u smaknutim grupama do 200 ljudi, a s druge strane pojedinim manjim akcijama (pljačka, paljevina, ubistava) terorišu stanovništvo. Dobrovoljni prelazi banditima koji se najčešće navode kao prinudna regrutovanja uzi-

maju sve veće razmere u bataljonskom prostoru. Izveštaji stanovništva su nepouzđani, jedan veliki deo saraduje sa banditima i pomaže im dostavljanjem izveštaja i vesti. Ukoliko neprijatelj oseća da je brojno slabiji ili iste jačine, izbegava borbeni dodir. Ljudstvo bataljona se u svakoj akciji dobro pokazalo. Kao ljudi iz ravnice, i zbog starosti, nisu toliko dorasli naporima u planinama da se po stizanju na brdovit cilj angažuju punom fizičkom snagom. Predloži: svakoj četi i štabu po 4 automata (umesto 2). Na svaku četetu i štab radio-stanica. Na svaku četetu i štab pse tragače. Na svaku četetu i štab 1 kamion. Planinska oprema.

10. 5. Banditska grupa koja je u borbi na Bohoru raspršena i koja se sa 118 ljudi pojavila kod Mrzle Planine, povećala se na 200 ljudi i dve grupe i opaža se njena pojačana aktivnost u prostoru južno od planine. Jedan SS-ovac kao prebeglica javio se 2/649. Prema izveštaju prebeglica u Krškom za noć je planiran prepad jake banditske grupe na Koprivnicu. Upućene su 3 grupe 1. čete 649. bat. u Koprivnicu za pojačanje. Prebacivanje kamionima. Vedro, kasnije tmurno i kiša. Narednik Bergermajster Jozef premešten u Line. Stiglo 5 vojnika iz Linča kao popuna (922. bat.).
11. 5. Rezervni p. poručnik na raspoloženju Sober sa kursa u Celovcu stigao u 922. bataljon. Komandant posetio sva uporišta 14. čete graničnog pododseka XVIII/F., kao i Hrastnik.
12. 5. P. poručnik Pirer premešten iz 922. u 649. bataljon. 18 vojnika planinaca premešteno u Line.
14. i 15. 5. Akcija 922. bat. na prostoru Šoštanj—Velenje—Bele Vode u suzbijanju šumskog požara. 14. 5. lepo, 15. 5. kiša.
15. 5. Stigla komisija — kap. Sabi, kap. Sartori i 1 crtač — u granični pododsek XVIII/F radi pregleda uporišta na pruži na području graničnog pododseka. Istog dana obilazak uporišta i mostova 15. čete od Celja (žel. stanica) do zaključno uporišta Lokavec. U obilasku učestvovao gosp. major Klebot. Tmurno i kišovito.
16. 5. i 17. 5. Akcija 922. bat. u prostoru Šoštanj — Velenje — Bele Vode suzbijanje bandi. Ostatak štaba i 3. čete 922. bat. u pripravnosti. Kiša.

16. 5. Komisija obišla uporišta, prostorije za boravak i sigurnosne objekte 1/937, 1/802. i 21. čete graničnog pododseka XVIII/F. Učestvovali su takođe kom. puka gosp. p. pukovnik Palua-Gal i gosp. major Klebot.
17. 5. Komisija obišla uporišta, prostorije za boravak i sigurnosne objekte 14. čete granične straže od Loka do Mosteca. Takođe su bili prisutni kom. puka gosp. ppuk. Palua-Gal i gosp. major Klebot. Tmurno i hladno.
18. 5. Poseta kom. divizije gosp. generala Neldehena. Kratak razgovor sa kom. gosp. majorom Klebotom i obilazak 15. čete granične straže u Celju. Sunčano i toplo. Jedan povređen (nesrećan slučaj voza za osiguranje) kod 1/802, graničnog pododseka. XVIII/F.
18. i 19. 5. Akcija 922. bat. u prostoru Šoštanj — Velenje — Bele Vode u suzbijanju bandi. Ostatak štaba i 3/922. u pripravnosti. Sunčano.
20. 5. Završetak 1. podoficirskog kursa kod graničnog pododseka XVIII/F. Pre podne kom. bat. major Klebot izvršio je smotru.
22. i 21. 5. Akcija 922. bat. u prostoru Šoštanj — Velenje — Bele Vode u suzbijanju bandi. 20. 5. sunčano i toplo, 21. 5. kiša. 1 narednik i 7 vojnika za popunu iz Linča.
22. i 23. 5. Akcija 922. bat. u prostoru Šoštanj — Velenje — Bele Vode u suzbijanju bandi. 22. 5. sunčano i toplo, 23. 5. tmurno i hladno.
23. 5. U 18.00 čas. izvršen je napad mitraljezom i ručnim bombama na patrolu 1/802. bat. na putu Renke — Zagorje (1 : 3).⁸ Angažovan oklopni voz »Zidani Most«. Tmurno, 2 ranjena.
24. 5. U 23.30 časova (23/24.5) na patrolu (1 :4) 21. čete graničnog pododseka XVIII/F. na putu Sava — Ponoviče, na mostu — oko 700 m istočno od Ponoviče — otvorena je mitraljeska vatra.⁹ Poginuo je vođa patrole Anton Supan i njegov brat Bruno Supan. Patrola se povukla u Ponoviče. Poginule su poneli sobom. Tmurno, 2 poginula.

⁸ Akciju je izveo Kamniško-zasavski NOP odred.

Neprijateljski avioni prinudno su bacili bombe na polja 2 km severozapadno od Rimskih Toplica. 3 zemljoradnika poginula.

24. 5. Povratak 922. bat. iz akcije. Oblačno. **1 narednik** vraćen u Line. Stiglo 5 vojnika popune iz Linča.
26. 5. Oko 20 bandita izvršilo (između 24.00 i 1.00 časa). prepad na žel. stanicu Brežice. U isto vreme upad bandita u Loku. Opštinska zgrada u Loki zapaljena. Jedna banditska grupa od 14 ljudi i 2 žene otvorila vatru na našu zasedu kod Rimskih Toplica. Zarobljen je jedan bandit. Zaplenjeno oružje, kurirska pošta kao i propagandni materijal. U 14.00 h u Lipnici sahranjen vojnik Anton Supan koji je poginuo u Litiji. Kao delegaciju 21. čete je poslala 6 vojnika a granični pododsek XVIII/F. Obzm. Fišera, koji je održao posmrtni govor.
29. 5. Neprijateljski avioni tukli su rovove kod Štora i Šentjura. Američki avioni u brišućem letu tukli su žel. stanicu Sevnica, kao i neke transportne vozove kako u stanici Sevnica tako i na pruzi Sevnica — Mostec. Na železničkoj stanici Sevnica Zapaljena su 4 vagona jednog vojnog transporta sa artiljerijskom municijom. Zel. stanica Sevnica teže oštećena. Sunčano i vedro. 30. 5. u 19.00 časova sahrana nem. vojnika Brune Supana koji je poginuo kod Litije. Kao delegat 21. čete uputila je 6 vojnika a granični pododsek XVIII/F. Obzm. Fišer.
31. 5. U noći 30/31. 5. u 23.30 časova oko 250 bandita zauzeli su mesto Zigrski Vrh,¹⁰ demolirali opštinsku zgradu i potpuno opljačkali robnu kuću Šmuk. U dvojica kola odvezli su namirnice. U 02.00 časa banditi su otišli u severnom pravcu prema Homu i porušili sve manje drvene mostove na putu povlačenja.
31. 5. Opšte: Aktivnost bandita u zapadnom delu južne Štajerske (južna granica Zidani Most — Litija, istočna Zidani Most — Celje — Velenje) i dalje je veoma živa, što takođe dokazuje i veliki porast odvođenja i prinudnih regrutovanja, čime su naročito teško pogođena industrijska područja Velenje, Trbovlje, Hrastnik i Zagorje. Prodorom preko železničke pruge Dravograd — Celje i odseka Šmartno pri Slovenj-Gradecu — Mislinja

bande su zarobile novo veliko područje za snabdevanje, koje već u istočnom pravcu dopire do linije Konjice — Šentjur. Banda koja operiše u Pohorju pokušava na sve moguće načine da parališe železnički saobraćaj na odseku Turjak — Velenje. U prostoru istočno od železničke pruge Celje — Zidani Most i u prostoru Bohora, u odnosu na prošli mesec opaža se pojačana aktivnost bandi. Železnička pruga Zidani Most — Brežice posle premeštanja 2/611. u većoj je meri ugrožena. U prostoru južno od Save uglavnom vlada mir. Na 3 mesta jake banditske grupe prešle su granicu Rajha. Odvođenja i prinudna regrutovanja u proteklom mesecu i dalje su u velikom porastu. Iz 118 mesta odvedeno je 12 nemačkih vojnika sa odsustva i 399 civila, a u 56 mesta prinudno je regrutovano 3 vojna obveznika, 12 nemačkih vojnika sa odsustva i 459 civila. Napadi na železničke pruge: Zidani Most — Mostec 3; Zidani Most — Kresnice 3 i Celje — Velenje — Dravograd 3. Saobraćaj je bez izuzetaka, u svim slučajevima, a srazmerno kratkom vremenu opet bio uspostavljen. Noćni saobraćaj na pruzi Zidani Most — Kresnice ostaje i dalje zatvoren. Lokomotiva oklopnog voza, angažovanog od 22. 5. 1944. do daljeg za osiguranje pojačanih vojnih transporata, naišla je u noći 31. 5/1. 6. između Zagorja i Save na nagaznu minu i morala je u Ljubljani na remont. U mesecu maju banditi su izvršili: 329 pljački u cilju snabdevanja, 39 prepada, 4 ubistva, 9 napada na železničke pruge, 7 diverzija i 16 akcija lepljenja i rasuranja letaka.

IZVOD IZ DNEVNIKA NEMACKOG ZANDARMERIJSKOG
OKRUGA KRANJ O AKTIVNOSTI PARTIZANA NA SEK-
TORU GORENJSKE OD 16. APRILA DO 30. MAJA 1944. GO-
DINE¹

16. april 1944.

Izveštaj Medvode:

Izvršen prepad² i uništena stanična zgrada u Gorenjoj
Vasi-Reteče (oko 22 časa).

17. april 1944.

Od žel. stanice Škofja Loka:

17. aprila od 6.15 do 6.45 borbe kod žel. stanice Skofja
Loka.

18. april 1944.

Izveštaj Domžale:

12/13. 4. 1944. više stotina bandita. Prepad na fibriku har-
tije Bonač i sin.³ Odneto 12 punih zaprežnih kola filca
pogonskih kaiševa i hartije. Fabrika zatvorena.

Izveštaj Beričevo:

Kod I skretničarske stanice banditi ubili jednog radnika
Finca (oko 10 časova pre podne).

Sopstveni izveštaj:

U 22.55 čas. u Jesenicama (Sava), u Gebelsovoj ulici, žes-
toka pucanja.

19. april 1944.

Izveštaj Domžale:

Između Podboršta i Trzina iskliznula samo lokomotiva
voza 1412, usled skidanja spojnica sa šina.

Izveštaj Zalog — Ljubljana:

Između Škofljice i Lavrice pruga dva puta dignuta u
vazduh.⁴

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 4/IV.

² Vidi dok. br. 166.

³ Vidi dok. br. 9.

⁴ Akciju su izvele jedinice 7. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 5).

Izveštaj Kamnik:

Iz ložionice izvezena je jedna lokomotiva i otisnuta niz prugu.

21. april 1944.

Izveštaj Žirovnica:

Na km 623,9 iskliznuli 3 zaštitna vagona i lokomotiva voza 7618.⁵

Izveštaj Kranj:

Na putu kod Sentjošta vatreni okršaj između žandarmerije i bandita.⁶ Žandarmerija: 2 poginula.

Izveštaj Dobrava — Vintgar:

3 čoveka prinudno regrutovana, među njima jedan član NS partije (Rosman Viktor).

22. april 1944.

Izveštaj Lesce — Bled:

Na km 615,6 iskliznula 3 zaštitna vagona sa lokomotivom, jer su spojnice šina bile odvrnute.

Izveštaj Medvode:

Žestok vatreni okršaj u okolini železničke stanice.

Izveštaj Dobrava — Vintgar:

6 ljudi prinudno regrutovano.

24. april 1944.

Izveštaj Lesce — Bled:

U 12 čas. banditi izvršili prepad na železničku stanicu Otoče. Telefonska veza presečena.

Izveštaj Dobrava — Vintgar:

Otrovan pas šefa železničke stanice.

Sopstveni izveštaj:

Oko 23.50 čas. čula su se 2 rafala (verovatno mitraljeska) iz pravca Hrušice.

Izveštaj Jesenice:

Banditi presekli signalne vodove prema ulaznom signalu V c (pravac Radovljica).

⁵, » i » Vidi dok. br. 97 i 173.

« Vidi dok. br. 96 i 173.

Izveštaj Zalog — Ljubljana:

Između Rakeka i Posotjne, kod km 91, voz 691 u (voz za prevoz pogonskog goriva) naišao je na minu.⁷ Prednji deo voza je zapaljen.

Izveštaj Dobrava — Vintgar:

24/25. banditi su odveli jednu devojku.

26. april 1944.

Izveštaj Dobrava — Vintgar:

U 9 čas. banditi su ubili šefa žel. stanice Vidman Emila⁸

Izveštaj Kranj:

Kod km 597, 4 voz 8111 naišao je na minu.⁹ Iskliznuća nije bilo.

27. april 1944.

Izveštaj Bbv:

Šef želez, stanice Velenje i jedan pripadnik žel. policije poginuli.¹⁰

Izveštaj Podnart — Kropa:

U 11.30 čas. između Podnart — Kroke i Kranja, kod km 603, most dignut u vazduh.¹¹ Prekid saobraćaja oko 2 — 3 časa.

Sopstveni izveštaj:

Oko 20.30 čas. 2 bandita izvršili prepad na stan Otrina (odnesena puška sa municijom).

Izveštaj Kranj:

Oko 21.28 čas. voz 91309 naišao je na minu. Iskliznuća nije bilo. Niko nije povređen.

Izveštaj Bbv:

Kod Velenja izvršen prepad na jedan voz koji je i zapaljen.¹² Putnici odvedeni.

28. april 1944.

Sekcija za nadzor pruge Kranjska Gora:

Iz Kranjske Gore banditi su odveli jednog nemačkog vojnika koji se nalazio na odsustvu.

⁷ Akciju je izveo Notranjski NOP odred (vidi dok. br. 45).

⁸ Vidi dok. br. 173.

⁹ i ¹⁰ Akciju su izvele jedinice 14. NO divizije (vidi dok. br. 172).

Izveštaj sekcije za nadzor pruge Kranj:

8 bandita izvršili prepad na žel. stražaru 8. Odneli nemačku zastavu.

Izveštaj Zalog — Ljubljana:

U 21.30 čas., između Logateca i Planine na km 609, lokomotiva voza 886 II naišla na minu.¹³ Mina je eksplodirala iza lokomotive. 80 cm šine je otkinuto. Sve do 11 čas. 30. 4. saobraćaj se odvijao po jednom koloseku.

30. april 1944.

Izveštaj Bled-Jezero:

Vatreni prepad na želez, stanicu Bled-Jezero. Jedan nemački vojnik povređen.

Izveštaj Bohinjska Bela:

Između Bohinjske Bele i Nomenja banditi su otvorili vatru na voz 313.

Izveštaj Bohinjska Bistrica:

Železnička stanica Bohinjska Bistrica i put u vatrenoj zoni bandita.

Sopstveni izveštaj:

Oko 21 časa detonacija minobacača iz pravca Dovje—Mojstrana. Vatre na visovima.

Izveštaj Kranj:

U 21.25 čas. banditi zapalili skladište robe.¹⁴

Izveštaj Jesenice:

Iz pravca Mežakle banditi otvorili vatru na žel. stanicu Jesenice.

Sopstveni izveštaj:

U 21.35 čas. mitraljeska vatra iz pravca Hrušice.

Izveštaj Vižmarje:

U Šentvidu u 21.53 čas. dignut u vazduh želez, toranj za vodu.¹⁵ U prostoru Medvode — Skofja Loka banditi pucaju iz topa?

Sopstveni izveštaj:

Oko 24' časa revolverska i puščana vatra iz pravca logora za obuku.

1. maj 1944.

Izveštaj Medvode:

Oko 0.50 čas. požar u fabrici. Na dovodnom koloseku izgorela 2 prazna »G« vagona.

¹⁵ Akciju je izveo Dolomitski NOP odred (vidi dok. br. 97).

¹⁵ i Vidi dok. br. 182.

Izveštaj Lesce — Bled:

Oko 3 časa banditi ugrožavali želez, stanicu Lesce—Bled.

Izveštaj Dovje — Mojstrana:

Banditi su digli u vazduh i zapalili želez, stražaru br. 10.

Izveštaj Trzin:

Između Trzina i Črnuča banditi su razorili 150 m pruge.¹⁶

Izveštaj Jesenice:

U Javorniku kod 7810 iz voza su bacani komunistički leci.

Izveštaj Otoče:

U 11.50 čas. u vazduh je dignuta desna bočna šina skret-nice br. 2.

2. maj 1944.

Izveštaj sekcije za nadzor pruge Jesenice:

Oko 10.15 na želez, stanici Otoče (II kolosek) banditi otvo-rili vatru na radnike sekcije za nadzor pruge.

5. maj 1944.

Izveštaj Medno:

4 telegrafaska stuba posečena na 1 m iznad zemlje.

Izveštaj Podnart — Kropa:

U 20.05 čas. voz E 321 na km 599 naišao na minu.¹⁷

Izveštaj Zalog — Ljubljana:

Između Rakeka i Postojne, na km 64, 9/65,0, voz 692 naišao na minu.¹⁸ 3 zaštitna vagona, lokomotiva, putnički vagon iskliznuli za 10 m. Leva šina pomeren a desna usled eks-plozije oštećena. Pomoćni voz iz Ljubljane i Postojne.

6. maj 1944.

Izveštaj Zalog — Ljubljana:

U 3.45 časova između Planine i Rakeka na km 616.0, mini-ranjem dignuta u vazduh pruga Postojina — Ljubljana.¹⁴ Niko nije povređen. Iskliznuća nije bilo.

10. maj 1944.

Izveštaj Lesce — Bled:

Između Lesce — Bled i Žirovnice, na km 618,8, voz 8711 u 1.15 čas. naišao na minu.²⁰ 3 zaštitna vagona, lokomotiva i tender iskliznuli.

¹⁶ Vidi dok. br. 146, 149 i 188.

¹⁸ Akciju je izveo Notranjski NOP odred (vidi dok. br. 131).

¹⁹ Akciju je izveo Dolomitski NOP odred (vidi dok. br. 146).

²⁰ Vidi dok. br. 146 i 188.

Izveštaj Kranj:

Između Kranja i Podnart — Kropa, na km 579,2, voz 813 naišao na minu.²¹ 8 vagona iskliznulo, lokomotiva oštećena. 3 putnika lakše povređena.

12. maj 1944.

Izveštaj Jesenice:

Između Jesenica i Javornika, na km 628,01, lokalni voz 14474 (oklopni dizel) iskliznuo.²² Uništeno 1 1/2 m šine.

13. maj 1944.

Izveštaj Skofja Loka:

Između Škofje Loke i Medvoda, na km 585,6, pruga dignuta u vazduh.²³ Iskliznuća nije bilo.

Izveštaj Zalog — Ljubljana:

Između Šmarja — Sap i Grosuplja, na km 134,3, dignuto u vazduh 13 šina.²¹ Telefonski vod uništen.

15. maj 1944.

Izveštaj Lesce — Bled:

Na km 625.2 usled miniranja iskliznuo voz 8711 sa lokomotivom, tenderom i 4 vagona²⁵ (Žirovnica — Javornik).

Izveštaj Podnart — Kropa:

U 23.35 čas. banditi digli u vazduh skretnice br. 1, 2, 3 i 9.²⁶

Izveštaj Kranj:

U 23.50 čas. dignut u vazduh ulazni signal »B«²⁷ (pravac Podnart — Kropa).

Izveštaj Kranj:

Pokušaj dizanja u vazduh skretnice br. 13, 15, 16 i 17 na žel. stanici Kranj.²⁸

Izveštaj Kranj:

Između Kranja i Zabnice pruga na 3 mesta dignuta u vazduh.²⁹

Izveštaj Nomenj:

Na km 23.0 izvršen prepad na nemačku vojnu patrolu. 1 vojnik poginuo, 1 teže povređen, 3 odvedena.

« « s e u j a s v i d i d o k . b r . 1 4 9

B i » V i d i d o k . b r . 1 4 6 i 1 9 2 .

^{SI} Akciju je verovatno izveo Dolenjski NOP odred (vidi dok. br. 131).

s» i s o v i d i d o k . b r . 1 4 6 i 1 4 9 .

Izveštaj Lesce — Bled:

Između Javornika i Žirovnice, na km 624,8, u 21.40 čas. pruga dignuta u vazduh.³⁰

17. maj 1944.

Iveštaj vojske:

U bioskopu u Jesenkama izvršen atentat bombom.⁵¹ 2 povređena.

18. maj 1944.

Izveštaj Nomenj:

Prepad na žel. stanicu Nomenj.³² Između km 22,6 — 26,4 pruga minirana na 24 mesta. 1 most (5 m) dignut u vazduh. Pokušaj dizanja u vazduh službene lokomotive sa valjkom. Posečeno 14 telefonskih stubova.

19. maj 1944.

Izveštaj Podnart — Kropa:

U 19.15 č na železničkoj stanici Podnart — Kropa dignute u vazduh skretnice br. 7 i 8.³³

U 19.50 č na žel. stanici Otoče dignute u vazduh skretnice br. 1 i 2.

20. maj 1944.

Izveštaj Lesce — Bled:

Na km 619,8 u 3.10 čas. voz 8711 iskliznuo sa lokomotivom i 3 osiguravajuća vagona.³⁴

21. maj 1944.

Izveštaj Dovje — Mojstrana:

Između Dovje — Mojstrana i Kranjske Gore pruga dignuta u vazduh.

Izveštaj Kranj:

U vazduh dignuta železnička stanica Zabnica.³⁵ 3 službenika odvedena.

Sopstveni izveštaj:

U 3.15 čas. mitraljeska i puščana vatra u Jesenkama (Sava) u visini logora za obuku.

«, «, « i s» Vidi dok. br. 199.

« Vidi dok. br. 134.

» i ⁷⁸ Vidi dok. br. 149 i 199.

Sopstveni izveštaj:

U 22.30 čas. protivavionska artiljerija u Jesenicima gađala ciljeve na zemlji. Mitraljeska i puščana vatra.

22. maj 1944.

Izveštaj Bohinjska Bistrica:

Između Nomenja i Bohinjske Bistrice pruga dignuta u vazduh.³⁶ Pronađeno još 11 mina. Vatreni okršaj kod mosta na Savi.

Izveštaj Medvode:

Između Medvoda i Gorenje Vasi-Reteča pruga dignuta u vazduh.

23. maj 1944.

Izveštaj Jesenice:

Između Jesenica i južnog ulaza u Karavanški tunel, na pruzi Področca — Jesenica, voz 7619 u 5.05 čas. naišao na 5 mina.⁸⁷ 12 vagona iskliznulo.

Izveštaj Zalog — Ljubljana:

Između Rakeka i Postojne, na km 87, voz 653 u 10.15 čas. naišao na mine.³⁸ 5 vagona iskliznulo. Niko nije povređen.

Izveštaj Lesce — Bled:

U 22.45 čas, na km 619,8, ispred voza 91309 pruga dignuta u vazduh.³⁹ Iskliznuća nije bilo.

24. maja 1944.

Izveštaj Lesce — Bled:

U 9.30 čas. na km 620 pronadeno i uklonjeno 1 eksplozivno punjenje.

25. maj 1944.

Izveštaj Podnart — Kropa:

U 7.45 čas. banditi su na državnom drumu pucali na jedan vojni kamion. 2 povređena.

Izveštaj Jesenice:

Usled eksplozije mine u 13 čas. razorena žel. stanica Javornik.

" Vidi dok. br. 146.

" Akciju je izveo Notranjski NOP odred.

Izveštaj Zalog — Ljubljana:

U 4.05 čas. oklopni voz naišao na minu.⁴⁰ 1 oklopni vagon uništen, poginula 2 vojnika, 2 teško povređena. Pruga razorena u dužini od 20 m. Oba koloseka pomerena (Rakek Postojna).

Izveštaj Beričevo'

Iz železničkih stražarskih kućica br. 2 i 3 odneti telefoni.

27. maj 1944.

Izveštaj Kranj:

Kod Sentjošta banditi izvršili prepad na nemačku vojnu patrolu. 1 vojnik poginuo, 2 teže i 1 lakše ranjen.

Izveštaj Jesenice:

Između Jesenica i Dobrave — Vintgara nemačka vojna patrola je u 12.07 čas. osujetila napad na voz D 14.

Izveštaj Lesce — Bled:

Između Lesce — Bled i Žirovnica, na km 621,4, iskliznuo je nemački vojni transportni voz 7613, jer su bile skinute spojenice sa šina.

Izveštaj Dobrava — Vintgar:

Između Bled-Jezero i Dobrava — Vintgar, na km 7,8, pruga dignuta u vazduh.

28. maj 1944.

Izveštaj Lesce — Bled:

Na stanici Lesce — Bled otvorena vatra iz minobacača.

Izveštaj Lesce — Bled:

U uglju lokomotive voza 8711 pronađeno jedno eksplozivno telo.

Izveštaj Beričevo:

Banditi spalili stražaru br. 2. Na baraci severnog odeljenja pruge Šentvid, u Beričevu, porazbijani prozori i prozorski okviri.

30. maj 1944.

Izveštaj Kranj:

Vatreni okršaj između bandita i nemačke vojne patrola.

Izveštaj Kamnik:

Između Kamnika i Domžala banditi odneli 300 m šina.

⁴⁰ Miniran je voz koji je prevezio slovenačke domobrance. Akciju je izveo Notranjski NOP odred.

IZVOD IZ DNEVNIKA RUKOVODSTVA FAŠISTIČKE REPUBLIKANSKE PARTIJE ZA GORIČKU POKRAJINU ZA VREME OD 16. DO 30. APRILA 1944. GODINE¹

16. april 1944 — XXII

Sinoć između 22.30 i 23.30 časova vazдушna uzbuna u Gorici. Odmah posle toga partizanske snage su energično napale stražarska mesta u ulicama San Gabriele, San Pietro i Fiume. Odbrana je reagovala vatrom iz teškog oružja i bacača. Partizanske grupe, prikupljene na padinama, takođe su bile obasipane vatrom teških mitraljeza iz goričkog zamka.

U isto vreme ustanički elementi koji se nalaze u gradu po svim gradskim ulicama rasturah su prevratničke letke.

Juče u 16 časova dva partizana naoružana mitraljezom pojavila su se u pogonu preduzeća Tacchino, u Vrtojbi, koje saraduje sa organizacijom Todt. Razbili su bravu na kasi i odneli sav novac (oko sto hiljada lira). Naredili su da im se preda kožna torba u koju su stavili novac. Posle toga su se, uz pasivno držanje brojnih prisutnih radnika, bez smetnje udaljili na biciklima.

20. april 1944 — XXII

Danas u 12.50 časova grupa američkih bombardera, na povratku iz Nemačke, nadletala je Goricu i bacila 9 bombi manjeg kalibra, koje su delom pale u blizinu električne centrale a delom (5) u Soču. Počinjena je manja šteta, žrtava nije bilo.

22. april 1944 — XXII

Prema neproverenim vestima nemačke snage su nakon žestokih borbi sa nadmoćnijim partizanskim snagama (koje su se navodno sastojale od ljudstva triju brigada) bile prinuđene da napuste Col.²

Partizani su navodno zapalili više kuća u Colu kao represaliije protiv tamošnjeg stanovništva, zato što je srdačno dočekalo Nemce.³

23. april 1944 — XXII

Sinoć između 22.35 i 0.40 časova vazдушna uzbuna u Gorici.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 1037/IV.

² Odnosi se na završetak nemačke ofanzive protiv jedinica 9. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 61).

³ Kuće su zapalile nemačke jedinice.

Između 23.45 i 3.30 časova partizanske grupe ponovo su napale stražarska mesta u Gorici te obližne garnizone u **Štandrežu**, Ločniku i Moši.

Nemačke snage su brzo reagovalе. Na nekim mestima su upotrebile i laku artiljeriju i bacače.

Među slovenačkim stanovništvom Gorice kruže neproverene vesti da su se na području Idrije prikupile brojne hrvatske partizanske brigade.

Ove snage broje više hiljada ljudi a naoružane su topovima i oklopnim vozilima italijanskog porekla.

Ova koncentracija snaga navodno je u vezi sa predviđenim predstojećim napadom na Goricu.

24. april 1944 — XXII

U predviđenom napadu na Goricu pouzdani izvor javlja sledeće:

Znak za napad daće se vatrama koje će u noći između 30. aprila i 1. maja biti zapaljene na svim visovima. Partizanske jedinice navodno će u zoru 1. maja istovremeno energično napasti sve nemačke i italijanske garnizone, koji su dislocirani na teritoriji goričke pokrajine, da bi na taj način onemogućili svako naknadno slanje pojačanja.

Jučе su nemačke snage uz pomoć oklopnih vozila između Prvačine i Dornberga energično napale tamošnju jaku partizansku grupu.⁴

Pobunjenici su nakon žestoke borbe bili oterani i raspršeni.

Nemci su zarobili 101 partizana (među njima i više naoružanih žena).⁵ Na terenu je izbrojano više od 30 mrtvih.

Nekoliko pobunjenika, za koje se znalo da su okrutno postupali sa nemačkim vojnicima, odmah je streljano. Među ostalima navodno i neki rukovodilac, čiji identitet nije utvrđen.

Jučе u 23.30 časova znatne partizanske snage napale su osmatračnicu u Kast. Nuovu kod Zagrada, koju obezbeđuje 18 ljudi. Italijanski vojnici su odmah odlučno reagovali. Puškaranje je trajalo do 3.30 časova ujutro.

25. april 1944 — XXII

U nedelju 22. o. m. partizanske grupe u Zali kod Godoviča dinamitom su srušili most na pokrajinskom drumu.⁶ Nemačke čete su srušile kuće kod mosta i stanovnicima zabranile prola-

⁴ Redakcija nije mogla utvrditi protiv kojih jedinica je bila vođena ova borba.

⁵ Nemci su verovatno, po svome običaju, pohavtali civilno stanovništvo i prikazivali ga kao zarobljene partizane.

• Akciju je izveo minerski vod 19. slovenačke NO brigade »Srećko Kosovel« (vidi dok. br. 57).

ženje u blizini mosta, koji će odmah ponovo podići uz pomoć radnika organizacije Tot.

26. april 1944 — XXII

Juče u 20.30 časova osam partizana dovezlo se kamionom iz Brda u Paviju kod Krmina, gde su iznenada upali u tamošnju gostionu Mungerli, zabranivši izlazak prisutnim gostima koji su na komandu morali da podignu ruke. Neki nemački podoficir koji se nalazio u lokalu pokušao je da izvuče pištolj. Ubili su ga na licu mesta rafalom iz puškomitraljeza. Pošto su među prisutnima prepoznali nekog Pietra Dugheru, člana nacionalne fašističke partije, uhapsili su ga i odveli.

27. april 1944 — XXII

25. o. m. dva bandita naoružana pištoljem, na putu između Ronki i Redipulje, zaustavili su automobil magacionera državnog monopola u Gradiški Lelija Rinaldija, koji je u pratnji Marija Brumatija u Trstu preuzeo 461 kg duvana. Rinaldi je sa njima morao nastaviti put do naselja Mariano del Friuli, gde ih je čekao treći bandit. Tu su Rinaldi i Brumati morali da siđu. Posle toga su 6 časova čekali na povratak pljačkaša.

30. aprila 1944. — XXII

U noći 28/29. o. m. partizani su minirali železničku prugu na stanici u Kanalu.⁷

Zeleznička straža je to primetila i uklonila mine pre nailaska voza iz Podgore.

Utvrđeno je da mnogi slučajevi pegavog tifusa u Gorici potiču od lica koja su dolazila u dodir sa partizanima. Partizani su već više meseci puni vaški i nedostaje im najnužnija odeća i sredstva za pranje.

Britanski avioni su im nedavno bacili nekoliko hiljada pari cipela ali ih nisu snabdeli dugo očekivanom odećom i sapunom.

U vezi sa očekivanim većim prevratničkim manifestacijama i sa življom aktivnošću ustaničkih grupa, nemačke vlasti preduzele su niz posebnih mera bezbednosti. Istovremeno su od ljudstva mesne komande formirale jako odeljenje, kome su priključili vod od 40 republikanskih fašista.

Prema vestima koje su stige iz Brda, gore pomenuti Pietro Dughero, koga su partizani 28. o. m. zarobili u Krminu, bio je nakon insceniranog sudskog postupka pred GPU osuđen na smrt i streljan.

⁷ Akciju su izvele jedinice Briško-beneškog NOP odreda (vidi dok. br. 55).